

**KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR VERSLO FAKULTETAS**

Rūta Rudzevičiūtė

INTEGRUOTOS INFORMACIJOS VERTINIMAS METINIUOSE
PRANEŠIMUOSE

MAGISTRO BAIGIAMASIS DARBAS

Darbo vadovas prof. dr. Lina Dagilienė

KAUNAS 2016

**KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR VERSLO FAKULTETAS**

**INTEGRUOTOS INFORMACIJOS VERTINIMAS METINIUOSE
PRANEŠIMUOSE**

Apskaita ir auditas (kodas 621N40002)

MAGISTRO BAIGIAMASIS DARBAS

**Darbą atliko
VMA-4 Rūta Rudzevičiūtė**

(parašas)
2016 m. gegužės .. d.

**Vadovas
prof. dr. Lina Dagilienė**

(pedagoginis vardas, mokslinis laipsnis, vardas, pavardė, parašas)

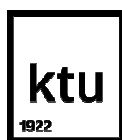
2016 m. gegužės .. d.

Recenzentas

(pedagoginis vardas, mokslinis laipsnis, vardas, pavardė)

2016 m. gegužės .. d.

KAUNAS, 2016

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS

Ekonomikos ir verslo fakultetas

(Fakultetas)

Rūta Rudzevičiūtė

(Studento vardas, pavardė)

Apskaita ir auditas 621N40002

(Studijų programos pavadinimas, kodas)

Baigiamojo magistro darbo „Pavadinimas“

AKADEMINIO SĄŽININGUMO DEKLARACIJA

2016 m. Gegužės 09 d.

Kaunas

Patvirtinu, kad mano **Rūtos Rudzevičiūtės** baigiamasis magistro darbas tema „INTEGRUOTOS INFORMACIJOS VERTINIMAS METINIUOSE PRANEŠIMUOSE.“ yra parašytas visiškai savarankiškai, o visi pateikti duomenys ar tyrimų rezultatai yra teisingi ir gauti sąžiningai. Šiame darbe nei viena dalis nėra plagijuota nuo jokių spausdintinių ar internetinių šaltinių, visos kitų šaltinių tiesioginės ir netiesioginės citatos nurodytos literatūros nuorodose. Įstatymų nenumatytų piniginių sumų už šį darbą niekam nesu mokėjęs.

Aš suprantu, kad išaiškėjus nesąžiningumo faktui, man bus taikomos nuobaudos, remiantis Kauno technologijos universitete galiojančia tvarka.

(vardą ir pavardę įrašyti ranka)

(parašas)

TURINYS

LENTELIŲ SĄRAŠAS.....	5
PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS.....	6
SUMMARY	7
ĮVADAS.....	9
1. INTEGRUOTŲ ATASKAITŲ POREIKIO TEORINĖS PRIELAIDOS SUDARYMO IR PRINCIPŲ ANALIZĖ	11
1.1 Nefinansinės informacijos atskleidimo reikšmė metiniuose pranešimuose	11
1.1.1. Tvarumo ataskaitos – integruotų ataskaitų pirmtakas.....	13
1.1.2. Integruotų ataskaitų koncepcija ir sudarymo problemos	16
1.2. Integruotų ataskaitų sudarymo teoriniai sprendimai	20
2. INTEGRUOTOS INFORMACIJOS VERTINIMO METODIKA	25
2.1. Turinio analizės metodo taikymo argumentavimas.....	25
2.2. Integruotos informacijos atskleidimo metiniame pranešime prielaidos	28
2.3. Tyrimo metodika	30
2.4. Duomenų šaltinis ir imtis.....	35
3. NASDAQ OMX VILNIUS BIRŽINIŲ BENDROVIŲ INTEGRUOTOS KAPITALO INFORMACIJOS ATSKLEIDIMO TYRIMO REZULTATAI.....	38
3.1. Integruotos kapitalo informacijos atskleidimas metiniuose pranešimuose	38
2008 – 2009 metais.....	38
3.2. Integruotos kapitalo informacijos atskleidimas metiniuose pranešimuose	46
2013 – 2014 metais.....	46
3.3. Integruotos kapitalo informacijos lyginamoji analizė 2008-2009 m, ir 2013-2014 m.....	53
IŠVADOS.....	58
LITERATŪRA.....	60
PRIEDAI.....	64

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė. Tvaraus vystymosi 3 pagrindiniai ištekliai (adaptuota pagal Vasiljevienė N., Vasiljevas A., 2008).....	14
2 lentelė. Integruotos ataskaitos turinio elementai.....	22
3 lentelė. Atskleidžiama informacija apie kapitalo išteklius integruotose ataskaitose (adaptuota pagal IIRC, 2011).....	23
4 lentelė. Mokslinių tyrimų turinio analizės schema (adaptuota pagal, Elo, S., Kyngas, H., (2007).....	27
5 lentelė. Tyrimo duomenų imtis.....	36
6 lentelė. Metinių pranešimų ir atskleistos kapitalo informacijos apimtis, psl.....	39
7 lentelė. Plataus vartojimo prekių sektoriaus įmonių kapitalo atskleidimas 2008 – 2009 m., (vnt).....	42
8 lentelė. Pramoninių gaminių sektoriaus įmonių kapitalo atskleidimas 2008 - 2009 m., (vnt).....	43
9 lentelė. Finansinių paslaugų sektoriaus įmonių kapitalo atskleidimas 2008 – 2009 m. (vnt).....	44
10 lentelė. Įvairių veiklos sektorių įmonių kapitalo atskleidimas 2008 – 2009 m., (vnt).....	45
11 lentelė. Metinių pranešimų ir atskleistos kapitalo informacijos apimtis, psl. 2013-2014 m., (vnt).....	47
12 lentelė. Plataus vartojimo paslaugų sektoriaus įmonių kapitalo atskleidimas psl. 2013 – 2014 m., (vnt).....	49
13 lentelė. Pramoninių gaminių sektoriaus įmonių kapitalo atskleidimas 2013 – 2014 m., (vnt).....	50
14 lentelė. Finansinių paslaugų sektoriaus įmonių kapitalo atskleidimas 2013 - 2014 m., (vnt).....	51
15 lentelė. Komunalinių paslaugų, pagrindinių medžiagų, paslaugų vartotojams ir telekomunikacijų sektorių įmonių kapitalo atskleidimas 2013 – 2014 m., (vnt).....	53

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 pav. Organizacijų ataskaitų evoliucija (adaptuota autorės pagal Ernst&Young , 2011).....	18
2 pav. Integruota informacija vienoje ataskaitoje (adaptuota pagal IIRC, 2011).....	21
3 pav. Empirinio tyrimo eiga, remiantis kategorijų taikymo modeliu, adaptuotu pagal Mayring, Ph., (2000).....	34
4 pav. Tyrimui atrinktos įmonės pagal veiklos sektorių	36
5 pav. Bendra kapitalo kategorijų ir subkategorijų žodžių junginių suma	55
6 pav. Kapitalo subkategorijų atskleidimo 2008 -2009 m. metiniuose pranešimuose žodžių junginiai.	56
7 pav. Kapitalo subkategorijų atskleidimo 2013 - 2014 m. metiniuose pranešimuose.....	56

Rudzevičiūtė, Rūta. Evaluation of integrated information in annual statements. Master's Final Thesis in Accounting and Auditing/ Supervisor . prof. dr. L. Dagilienė. Department of Accounting. The School of Economics and Business, Kaunas University of Technology. Social Sciences: Accounting and Auditing (621N40002).
Key words: annual report; integrated report; sustainability report; capital.
Kaunas, 2016. 75 p.

SUMMARY

Importance of the topic. For organizations it is very important to pay a lot of attention to the formation and organization of the responsible business in the context of today's changes. Worldwide events from financial crisis to the climate changes, reveals the flaws in the company regulations aspects that influence important changes. Common financial reports are inadequate for making effective decisions, justification of resource usage or company value. The revealed problems are forcing various non-governmental organizations to look for the ways to make the world more sustainable and more economically stable and, to implement the principles of continuous development. Organizations implement an integrated management in which environmental, social, economical and intellectual capital aspects are becoming as a whole in its activity process and are presented in one general report besides financial reports. Because integrated accountability is still under development and causes a lot of discussions, the research in this area is very important.

The problem and its roots. In Lithuania there are carried out some research on integrated information annual reports that show organizations intellectual or social capital. However that research was not based on six-source capital, as proposed by IIRC: financial, production, intellectual, human, environmental and social capital. So there is a lack of information how to evaluate before mentioned resources.

Subject: integrated capital information in the annual reports.

The purpose of investigation: create the methodology for evaluation of integrated information and perform an empirical research.

Targets of investigation:

- Determine the prerequisites of integrated accountability, development tendencies and formation problems;
- Create the methodology of integrated information evaluation;
- Perform an empirical evaluation of integrated information using the annual reports of Lithuanian companies listed in the stock exchange;
- Present conclusions and recommendations.

Results of investigation: during examination the disclosure of integrated financial, production, intellectual, human, environmental and social capital information, it was discovered that financial and human resource revealing information is dominant in respect of information amount. According to the depicted subcategories, information about intellectual, environmental and social capital makes the least part of integrated information.

Methods of investigation: the analysis of scientific and specialized literature, analysis of non-governmental organization websites where information about integrated reports is given, investigation of legislation and contents of reports of companies listed in the stock exchange, summary.

IVADAS

Nuolat keičiantis verslo aplinkai vis dažniau siekiama investuoti į inovacijas siekiant užtikrinti organizacijos konkurencingumą ilgalaikėje perspektyvoje. Iškeltam tikslui pasiekti ir organizacijos pranašumui prieš konkurentus pabrėžti taip pat teisingo išteklių panaudojimo ar organizacijos vertės pagrindimui, bei efektyvių sprendimų priėmimui įprastinių finansinių ataskaitų nepakanka. Įvykiai pasaulyje pradedant nuo finansinės krizės iki klimato kaitos, atskleidžia silpnąsias įmonių reguliavimo sistemos puses, kurios įtakoja reikšmingus pokyčius

Organizacijose diegiamas integruotas valdymas, kai veiklos procese aplinkosaugos, socialinių ir ekonominių, intelektinio kapitalo aspektai tampa visuma, kuri pateikiama vienoje bendroje finansines ir tvarumo ataskaitas apjungiančioje integruotoje ataskaitoje. Integruota ataskaita - glaustas periodinis metinis pranešimas atskleidžiantis organizacijos strategiją, valdymą, veiklos rezultatus ir ateities perspektyvos kurti vertę trumpalaikėje, vidutinės trukmės ir ilgalaikėje perspektyvoje.

Ataskaitos ištakos siekia 2009 m., kai Velso princas sušaukė aukšto lygio susirinkimą su investuotojais ir standartus nustatančių institucijų, apskaitos organizacijų ir JT atstovais tam, parengti tarptautinius integruotos atskaitomybės standartus. (IIRC, 2013). Bendradarbiaujant GRI (angl.- Global Reporting Initiative), Prince Accounting for Sustainability Project ir kitoms nevyriausybinėms suinteresuotom organizacijom, IIRC (angl. The International Integrated Reporting Council) iniciatyva buvo sukurta integruotos ataskaitos bandomoji versija (IIRC, 2013).

Integruotų ataskaitų koncepcija ir teoriniai principai nuolat aptariami ir plėtojami daugelyje šalių (Pietų Afrikos Respublikoje, Australijoje, JAV, Olandijoje ir kt.). Nors pirmąją integruota ataskaita įprasta laikyti dar 2002 m. parengtą Danijos kompanija „Novozymes“, iki 2015 m. Lietuvoje atliktų tyrimų šia tematika nebuvo rasta. Šlimaitė V., Tūskaitė, I., 2015 Lietuvos jaunųjų mokslininkų konferencijose pristatė tyrimą: „Integruotų ataskaitų tyrimas: tarptautinė analizė“. Integruotų ataskaitų taikymo praktikoje problematiką yra nagrinėję Stubbs, W., C. Higgins, C. (2014), Abeysekera, I. (2013), de Villiers, C., Rinaldi, L., J.Unerman, J. (2014), Bommel van K., (2014). Nors integruotos ataskaitos jau yra rengiamos ir vystymo idėjų ir principų taikymas šių dienų plėtros procesuose yra aktuali, tebesivystanti ir daug diskusijų kelianti paskutinių metų tema, tačiau nėra pakankamai išanalizuota.

Problemos pagrindimas. Lietuvoje vykdomi integruotos informacijos metiniuose pranešimuose tyrimai atskleidžiantys organizacijos intelektinį kapitalą ar socialinį kapitalą (Dagilienė, L., Bruneckienė, J., Užienė, L.). Tačiau tyrimai nesiremia IIRC siūlomu 6 rūšių kapitalu: finansiniu, gamybiniu, intelektiniu, žmogiškuoju, aplinkos ir socialiniu kapitalu. Todėl, trūksta informacijos kaip

įvertinti minėtus išteklius. Taigi, darbo problema formuluojama klausimu: **Kaip įvertinti integruotą kapitalo informaciją įmonių metiniuose pranešimuose?**

Tyrimo objektas: integruota kapitalo informacija metiniuose pranešimuose.

Darbo tikslas: sudaryti integruotos informacijos metiniuose pranešimuose vertinimo metodiką ir atlikti empirinį tyrimą.

Tyrimo uždaviniai: 1) Ištirti integruotos atskaitomybės poreikio teorines prielaidas ir vystymosi tendencijas;

2) Sudaryti integruotos informacijos vertinimo metiniuose pranešimuose tyrimo metodiką;

3) Atlikti empirinį integruotos informacijos vertinimo tyrimą remiantis Lietuvos biržinių bendrovių metiniais pranešimais;

Tyrimo metodai: mokslinės ir specializuotos literatūros, nevyriausybinių organizacijų internetinių puslapių skelbiamos informacijos apie integruotas ataskaitas analizė, teisės aktų ir biržinių bendrovių metinių pranešimų analizė, kokybinė ir kiekybinė turinio analizė, apibendrinimas.

1. INTEGRUOTŲ ATASKAITŲ POREIKIO TEORINĖS PRIELAIDOS SUDARYMO IR PRINCIPŲ ANALIZĖ

Žinių ekonomikoje organizacijos vertės kūrimo procese vis mažesnį vaidmenį vaidina gamybiniai ir finansiniai veiksniai, o pridėtinė vertė ir konkurencingumas vis dažniau siejamas su nematerialiaisiais ištekliais. Augantis visuomenės jautrumas į tam tikras socialines ir aplinkosaugos problemas verčia daugelį bendrovių elgtis etiškai bei tinkamai ir kruopščiai dokumentuoti veiklą metinėse ataskaitose, kurios tradiciškai atskleidė tik ekonominę ir finansinę informaciją. Todėl daroma prielaida, kad pateikti duomenys tokiuose dokumentuose pateikiami priklausomai nuo finansinių aspektų, o tai reiškia, kad duomenys neturi jokio ryšio su organizacijos strategija. Siekiant išvengti šio trūkumo, pirmaujančios kompanijos sukūrė integruotą ataskaitą, kuri išreiškia įmonės strategijos, valdymo, veiklos ir perspektyvų jungtis, o taip pat sąlygas, kuriomis ji veikia. Tai reiškia, kad įmonių socialinė atsakomybė turėtų būti įtraukta į bendrą verslo strategiją, atskirų ataskaitų paskelbimas apie finansinius ir nefinansinius aspektus gali reikšti tam tikrą nepriklausomybę tarp šių veiksmų (Frias-Aceituno, J.V., Rodriguez-Ariza, L., Garcia-Sanchez, I.M., 2013).

1.1 Nefinansinės informacijos atskleidimo reikšmė metiniuose pranešimuose

Dažniausiai organizacijų akcininkų ir vadovų daroma klaida - tai bandymas savo verslo vertę pagrįsti ar net tiesiogiai susieti su esamaisiais buhalterinės apskaitos duomenimis. Tačiau tradicinės finansinės ataskaitos turi tam tikrų trūkumų. Pirma, buhalterinė vertė remiasi istoriniais kaštais ir ji neatspindi ateities perspektyvų bei augimo galimybių. Antra, finansinės ataskaitos patenkina tik vidinius organizacijos poreikius. Tai patvirtina teoriją, kad pagrindinis organizacijos tikslas yra maksimizuoti akcininkams teikiamą naudą. Tačiau, kad organizacija išliktų, ji turi prisitaikyti prie visų suinteresuotųjų šalių, įskaitant visuomenę ir aplinką. Organizacija negali orientuotis vien į trumpalaikį pelno siekimą, nes vertės kūrimas apima ir nematerialųjį turtą, pavyzdžiui, prekių ženklų ir kliento santykių sąveiką, investicijas į mokslinius tyrimus ir plėtrą, sukurtus tvirtus ryšius su bendruomenė, kurioje jie veikia. Todėl vis dažniau pabrėžiama, kad tikroji verslo vertė jokių būdu nėra ir negali būti užfiksuota buhalterinėje apskaitoje. Skirtumas tarp firmos rinkos vertės ir jos vertės, atspindėtos finansinėje atskaitomybėje, per pastaruosius 20 metų pastebimai išaugo. Ypatingai šis buhalterinių ir rinkos verčių skirtumas ryškus informacinių technologijų ir interneto kompanijų sektoriuje, kuriame istoriniai kaštai santykinai maži, o pardavimų bei pelno augimo galimybės didelės (Delloite, 2013).

Tą patvirtina tarptautinės finansinės atskaitomybės 38 standartas, kuris nurodo, kad įmonės nematerialusis turtas nurašomas kaip sąnaudos, neatsižvelgiant į jo potencialą kurti būsimą ekonominę naudą. Taigi, iš to daroma prielaida, kad finansiniai duomenys nėra galutiniai norint nustatyti organizacijos vertę, kadangi įmonių vertė nėra tinkamai vaizduojama tradicinėse finansinėse ataskaitose, nes jos nesugeba užfiksuoti vertės, pagrįstos organizacijos nematerialiuoju turtu. World resources Institute finansinę organizacijų atskaitomybę lygina su ledkalnio viršūne – kai žemesnėse eilutėse slypi pavojus galintis sukelti nuostolius iš pažiūros sėkmingame versle (GRI, 2012).

Finansinė atskaitomybė tampa sudėtingesnė, sudaryta iš daugybės svarbių detalių reikalaujančių aukšto lygio analizės. Valdymo klausimai, vadovų atlyginimai atspindi organizacijos, verslo santykį su visuomene ir aplinka. Tam, kad pateikti išsamų įmonės vaizdą sudaromi metiniai pranešimai, kuriuose kartu su tradicinėmis finansinėmis ataskaitomis derinama nefinansinė informacija (Abhayawansa, S.A 2014). Tačiau tokia informacija dažnai pateikiama atskiruose pranešimuose skirtingoms auditorijoms.

Galima daryti prielaidą, kad žinių visuomenės eroje įmonių metinių ataskaitų pateikimo formos ir turinys kinta. Investuotojai ir kitos suinteresuotosios šalys vis dažniau renkasi nefinansinius duomenis investavimo, kreditavimo ir kitiems valdymo sprendimams pagrįsti. (Hughen L., Ayalew, L., Upton, David R 2014). Pabrėžtina, kad organizacijų metinius pranešimus sudaro dvi dalys: finansinės ataskaitos ir skyrius, kuriame aprašoma, nefinansinė informacija.. Iš rinkos paklausos perspektyvos yra žinoma, kad paklausa tarp investuotojų, analitikų, reguliuojančių ir nevyriausybinų organizacijų, dėl nefinansinio turto atskleidimo didėja.

Empiriniai tyrimai atlikti 2010 m. rodo, kad net iki 80% bendrovės rinkos vertės neatspindi finansinės ataskaitose. Remiantis tyrimais, galima teigti, kad kai atotrūkis toks didelis neigiamas poveikis jaučiamas ne tik įmonės viduje, bet ir visoje ekonomikoje, dėl netinkamo išteklių paskirstymo. Siekiant sumažinti pranešimų informacijos asimetriją, rekomenduojama daugiau dėmesio skirti nefinansinės informacijos atskleidimo šaltiniams, ir pateikti informaciją apie vertės kūrimo procesus ir pirmaujančių rodiklių vertes (Monterio, B. J., 2015). Todėl XXI a. versle plinta intelektualinio kapitalo, darnaus vystymosi, tvarumo ar integruotos ataskaitos.

Reikia pabrėžti, įmonės vadovai nori matyti, kaip bendrovės veiklos procesai daro įtaką finansiniams rezultatams, kaip įvairi nepinigine išraiška pateikiama informacija siejasi su finansiniais duomenimis, metine atskaitomybe. Deja, įmonių finansinė atskaitomybė ir įmonės valdymas yra du atskiri vienetai, kurie galimai papildo vienas kitą tik metiniuose pranešimuose. Tokia situacija, įtakoja integruotos ataskaitos poreikį. Integruotos ataskaitos suteikia daugiau informacijos įmonės tiekėjams, partneriams, smulkiesiems akcininkams – jie mato ne tik įprastą finansinę atskaitomybę, bet ir tai, kas už jos slypi, t.y. veiksniai, kurie gali turėti įtakos verslui. Bendrovės valdymas tampa skaidresnis, kartu

didėja įmonės patrauklumas ir vertė. Kartu su integruotos atskaitomybės įmonėje diegimu, išsiplečia vyriausio buhalterio ar finansininko funkcijos.

Taigi, apibendrinant skyrių galima daryti išvadą, kad įvertinti organizacijos potencialą nebeužtenka tarptautiniais verslo apskaitos standartais apibrėžtos finansinės informacijos. Manytina, kad nefinansinės informacijos atskleidimas galėtų įtakoti didesnę organizacijos skaidrumą, todėl padėtų išvengti nefinansinės rizikos ar įtakotų geresnius verslo rezultatus. Pabrėžtina, kad nepaisant to, kad kaip teigia Eccles R.G, Saltzman, D. (2011), beveik bet kuri organizacija veikloje naudojanti finansinius, žmogiškuosius ir gamtos išteklius, turėtų rengti integruotas ataskaitas, visgi manytina, kad nefinansinės informacijos atskleidimas organizacijoms galėtų padidinti administracinę našumą. Tai mažoms organizacijoms padidintų veiklos išlaidas. Todėl galima daryti išvadą, kad integruotos atskaitomybės plėtra daugiausia vyksta įtakojama didžiųjų įmonių remiančių nevyriausybinių organizacijų iniciatyvas.

1.1.1. Tvarumo ataskaitos – integruotų ataskaitų pirmtakas

Integruotų ataskaitų raida susideda iš kelių etapų: pradedant nuo buhalterijų, Europos finansinės atskaitomybės patariamiosios grupės, tvarumo apskaitos standartų valdybos, klimato standartų atskleidimo valdybos, Tarptautinių Integruotų Ataskaitų komiteto (IIRC), Europos apskaitininkų federacijos (angl.-International Federation of Accountants) veiksmų dėl nefinansinės atskaitomybės įgyvendinimo iniciatyvos. Priemonės sukurtos 20 m. laikotarpiu, kuomet organizacijos nuolat atnaujindavo nefinansinių ataskaitų teikimo strategijas, kurių dauguma buvo orientuotos į ekologiškumą arba pateikiamos kaip tvarumo ataskaitos (angl.-sustainability report). Anglų kalboje tvarumo, Lietuvoje dar žinomos kaip darnumo ataskaitos, vadinamos įvairiai. Mokslinėje literatūroje šios ataskaitos dar apibrėžiamos, kaip social reporting, social accounting, social and environmental reporting, corporate social accountability, corporate social reporting, non-financial reporting, sustainability accounting, universal accounting, ir kt. Tolimesnei mokslinės literatūros apžvalgai pasirinkta tvarumo sąvoka. Kitame etape vyksta tendencingas tvarumo ataskaitų pateikimas integruotoje atskaitomybėje metiniuose pranešimuose. (Dragu, I., Tudor-Tiron, A., (2013). Taigi, integruotų ataskaitų pirmtaku galima laikyti stambiųjų organizacijų, kartu su finansinėmis metinėmis ataskaitomis, teikiamas tvarumo ataskaitas apie įmonių socialinę atskaitomybę.

Glaustai pagrindiniu tvarumo ataskaitos tikslu galima įvardinti siekį patenkinti savo organizacijos poreikius tuo pačiu metu nesumažinant galimybės ateinančioms kartoms patenkinti savųjų poreikių. (GRI, 2013). GRI apibendrinamas požiūris nėra naujas, Lietuvoje dar 2005 m. šia tema atliktas tyrimas. J. K. Staniškis, Ž. Stasiškienė, Ch. Jasch (2005) teigė, kad „įmonei tvarus

vystymasis reiškia taikymą verslo strategijų ir veiksmų, kurie šiandien patenkina įmonės ir jos suinteresuotų šalių poreikius, o tuo pačiu metu apsaugoja, sustiprina ir išplečia žmonių ir gamtos išteklius, kurių reikės ateityje“. Terminas „suinteresuotos šalys“ apima akcininkus, kreditorius, klientus, darbuotojus, tiekė- jus ir bendruomenes, įtakojamas įmonės veiklos.

Įmonių tvarumas moksliniuose šaltiniuose nagrinėjamas nuo pat 1900 m. Buvo tiriama, kaip tvarumas gali užtikrinti žmonių gerovę, populiaciją ir apsaugoti aplinką nuo nereguliuojamų gamybos veiklų sukeltos taršos, bei gamybos sukulto išteklių mažėjimo. Tvarumo ataskaitos pirmą kartą pasirodė 1970-aisiais, daugiausia JAV ir Vakarų Europoje kartu su pirmąja socialinių ataskaitų banga (Stubbs, W., Higgins, C, 2014). Literatūroje aptinkamos tvarios ekonominės raidos koncepcijos pateikia keletą kriterijų, galinčių atskleisti ekonominį tvarumą. Bendriausiu požiūriu, tvari ekonominė raida – tai raida, užtikrinanti nemažėjančią visuomenės ekonominę gerovę, atsižvelgiant į esamus technologinius, ekologinius ir socialinius visuomenės veiklos apribojimus (Balsytė, I, Misiūnas, A., 2009).

Taigi, būtent didėjanti ekonominė gerovė ir efektyvus socialinių veiksnių panaudojimas išteklių valdyme lemia tokias pačias ar net didesnes poreikių patenkinimo galimybes ateities kartoms. Visuotinai sutariama, kad ši galimybė tenkinti poreikius tiesiogiai priklauso nuo turimų išteklių arba kapitalo atsargų, tik šiuo atveju kapitalas suprantamas plačiąja prasme, kaip susidedantis iš materialaus kapitalo, socialinių bei gamtinių resursų (Balsytė, I, Misiūnas, A., 2009).

1 lentelė. Tvaraus vystymosi 3 pagrindiniai ištekliai (adaptuota pagal Vasiljevienė N., Vasiljevas A., 2008)

Ekonominis	Socialinis	Aplinkosauginis
Rentabili veikla – pelningumas. Konkurencingos prekės ir paslaugos. Valdymo efektyvumas. Savo veiklos kaštų neperkėlimas kitiems suinteresuotiems. Energijos bei energiją eikvojančių gamybos elementų taupymas. Finansinės rizikos valdymas.	Rūpinimasis darbuotojų gerove, darbo saugos (psichologinės sveikatos darbo vietoje) užtikrinimas. Darbuotojų tobulinimo ir motyvacijos sistemos palaikymas. Dalyvavimo priimančias sprendimus sistemos įdiegimas. Sąžiningo dialogo su įmonės darbuotojais palaikymas. Vartotojų informavimas. Bendradarbiavimo su kaimynais skatinimas. Rūpinimasis visuomenės poreikiais	Aplinkos apsaugos teisės aktų išmanymas ir integralus jų laikymasis. Žinojimas, kokį poveikį aplinkai daro įmonės veikla (žaliavų naudojimas, aplinkos tarša). Ekologinės rizikos valdymas, taršos mažinimas. Nuolatinis gamtą tausojančių veiklos rodiklių stebėjimas ir atitikimas, visų verslo operacijų tobulinimas. Reikalingų permainų nustatymas ir jų laikymasis.

Taigi, apibendrinant lentelę (ž.r. 1 lentelę) galima daryti išvadą, kad tvarumas orientuotas ne vien į ekonominės naudos augimą, bet ir ekonominės naudos suderinamumą su aplinka ir socialiniais veiksniais.

Galima daryti prielaidą, kad tvarumo ataskaitos vystėsi kaip ekonominio augimo, aplinkosaugos reglamentų, valdymo ir socialinio teisingumo bei nešališkumo principų rinkinys. Pasaulyje vystantis pramonei, vyriausybės ir nevyriausybės organizacijos ėmė bendradarbiauti siekiant sukurti metodinius instrumentus nurodančius, kad organizacijos turėtų prisiimti atsakomybę ir gerbti įstatymus, siekiant išsaugoti aplinką ir gamtinius išteklius. Neigiama, su klimato atšilimu ir rizika susidurti su gamtinių išteklių negrįžtamumu, paskatino organizacijas savanoriškai įtraukti aplinkos apsaugos ir socialinius aspektus siekiant akcininkų turto maksimizavimo. (Christofi, A., Christofi, P., Sisaye, S., 2012).

Per pastaruosius kelis dešimtmečius, formalus tvarumo ataskaitos populiarumas smarkiai išaugo tiek JAV, tiek visame pasaulyje. Daugelis valstybinių ir privačių bendrovių perėmė šią tendenciją. Anot, GRI (angl.-Global Reporting Initiative) tvarumo ataskaita perteikia su organizacijos tvarumu susijusią informaciją, kad būtų galima palyginti su finansine atskaitomybe. Sistemingai sudaromos tvarumo ataskaitos, padeda organizacijoms įgyti patirties nustatant tikslus ir valdant situacijos pokyčius. Tokiu būdu ataskaita yra tarsi raktas leidžiantis sąveikauti tvarumo efektyvumui ir poveikiui, nesvarbu teigiamas jis ar neigiamas. (GRI, 2013). Remiantis GRI apibrėžta informacija galima daryti išvadą, kad tvarumo ataskaita yra svarbi išteklių valdymo, siekiant tvarios pasaulinės ekonomikos sistema apjungianti ilgalaikį pelningumą su etišku elgesiu versle.

Kadangi informacinės visuomenės nariai - klientai, akcininkai, piliečiai, politikai ir vadovai geba susisteminti gaunamas žinias ir išskirti svarbią informaciją susijusią su organizacijų reputacija, todėl sukurta nemažai normatyvinių aktų taikomų įmonėms socialinei atsakomybei užtikrinti, kuri vis dažniau tampa sėkmės garantu. (Isaksson, R., Steimle, U., 2009).

Literatūroje galima surasti daug ir įvairių įmonėms skirtų priemonių, strategijų, modelių bei koncepcijų, kurias jos yra skatinamos taikyti siekiant tvarumo. Tačiau vis didėjant šiai įvairovei trūksta visas šias koncepcijas apjungiančio požiūrio, kuris sukurtų bendrą vaizdą apie atskirų koncepcijų tarpusavio ryšius (Čiegis, R., Grunda R., 2007)

Taigi, tvarumo ataskaitos neturi ir oficialiai nustatytų standartų, skirtingai nei, pavyzdžiui, finansinės ataskaitos. Nepaisant to, pasaulinėje praktikoje plačiausiai naudojamos GRI Reporting leidžiamos susistemintos tvarumo ataskaitų gairės (GRI, 2013)

Pagal GRI gaires tvarumo ataskaita skelbia apie tai, kokį ekonominį, aplinkosauginį ir socialinį poveikį, įmonė ar organizacija sukelia savo kasdienėje aplinkoje. Ataskaitoje yra pateikiamos jos organizacijos vertybės ir valdymo modelis, kurie parodo ryšį tarp ūkio subjekto strategijos ir

įsipareigojimo tvariai pasaulio ekonomikai. GRI misija pasiekti, kad tvarumo atskaitomybės standartas būtų taikomas visoms įmonėms ar organizacijoms. GRI standarto pagrindą sudaro ataskaitų teikimo sistema, kuri nurodo rodiklius ir matavimo metodus, taip pat nurodo tvarumo poveikį organizacijos efektyvumui. Tai leidžia pasiekti didesnę organizacinę skaidrumą ir sukurti suinteresuotųjų subjektų pasitikėjimą organizacija.

Nepaisant nefinansinės informacijos atskleidimo vystymosi, tvarumo ataskaitos koncepcijos, elementai, principai charakterizuojantys organizacijų metinių pranešimų pateikimo būdus, vystymo eigoje dar nebuvo nustatyti, ir buvo diskutuojama apie tai kas turėtų jose atsispindėti: ką įmonės turėtų pranešti? Kokie yra kapitalo, kurį organizacija naudoja tipai? Kam organizacijos atskaitingos? Ar galima išmatuoti, valdyti ir apibrėžti socialinį ir aplinkos poveikį? Ar tikrai galima fiksuoti ir nurodyti kaip vertė sukuriama ir išlaikoma per tam tikrą laiką? (Deloitte, 2011). Atsakymai į šiuos klausimus vystymosi stadijoje, tačiau reikia pabrėžti, kad per tris intensyvaus kompetentingų institucijų ir organizacijų bendradarbiavimo metus, išskirtos kapitalo rūšys, nustatyta ataskaitų tikslinė auditorija, vyksta tolimesni ieškojimai (ACCA, 2014).

Apibendrinant galima teigti, kad pagrindinis tvarumo ataskaitos tikslas – leisti organizacijai ir suinteresuotiems suprasti kokią įtaka organizacijos įprastinė veikla daro aplinkai. Todėl prieinama prie išvados, kad organizacijos tikslu nebegali būti vien tik pelno siekimas. Šiuolaikinėms įmonėms svarbu išplėsti tikslų ribas siekiant augimo negriaunant visuomenės tikslų, atsižvelgiant į suinteresuotųjų poreikius. Tai galima pasiekti tik skaidrumu, aiškumu visoms suinteresuotoms šalims aiškia informacija apie organizacijos išsikeltus tikslus tam tikrose tvaraus vystymosi srityse. Pabrėžtina, kas savanoriškos ekonominės, aplinkosauginės ir socialinės informacijos atskleidimas organizacijoms gali teikti ir nemažai naudos – palankų vartotojų ir kitų suinteresuotųjų vertinimą, teigiamą organizacijos įvaizdį, produktų paklausą. Visi šie veiksniai galėtų užtikrinti organizacijos tolimesnę vystymąsi.

1.1.2. Integruotų ataskaitų koncepcija ir sudarymo problemos

Organizacijoms šiandienų globalių pokyčių kontekste, svarbu įvertinti indėlį į šiuos pokyčius. Finansų krizės, socialinės atskirties didėjimas, globalios ekonominės sistemos išteklių eikvojimas ar klimato kaita – nuolatinės diskusijas keliantys veiksniai. Siekis sumažinti ar bent pristabdyti neigiamų padarinių plitimą sudarė prielaidas rizikos valdymo įrankių kūrimui. Reikšmingų pokyčių apimančių visų žmogaus veiklos sričių – gamybos, vartojimo, paslaugų, valdymo ir kt., pasiekti valstybių valdžiai didesnė tikimybė pasitelkiant visuomenę ir verslą (Čiegis, R., Grunda, R. (2007). Siekiančios tvaraus vystymosi organizacijos teikdavo tvarumo ataskaitas, tačiau vis susiduriant su neigiamas ekonominius veiksniais atsirado prielaidos vystyti integruotai ataskaitai.

Integruota ataskaita (angl. integrated reporting – IR) tai viena ataskaita, kurioje atskleidžiama informacija susijusi su organizacijos strategija, valdymu ir organizacijos ateities perspektyvomis išorinės aplinkos kontekste trumpuoju, vidutiniu ir ilguoju laikotarpiu (The International Framework, 2014). Integruotos ataskaitos turi pateikti informaciją apie įmonės kuriamą vertę ir labai aiškiai atsiskleisti ryšiai tarp darnumo ir finansinės informacijos (Deloitte, 2011).

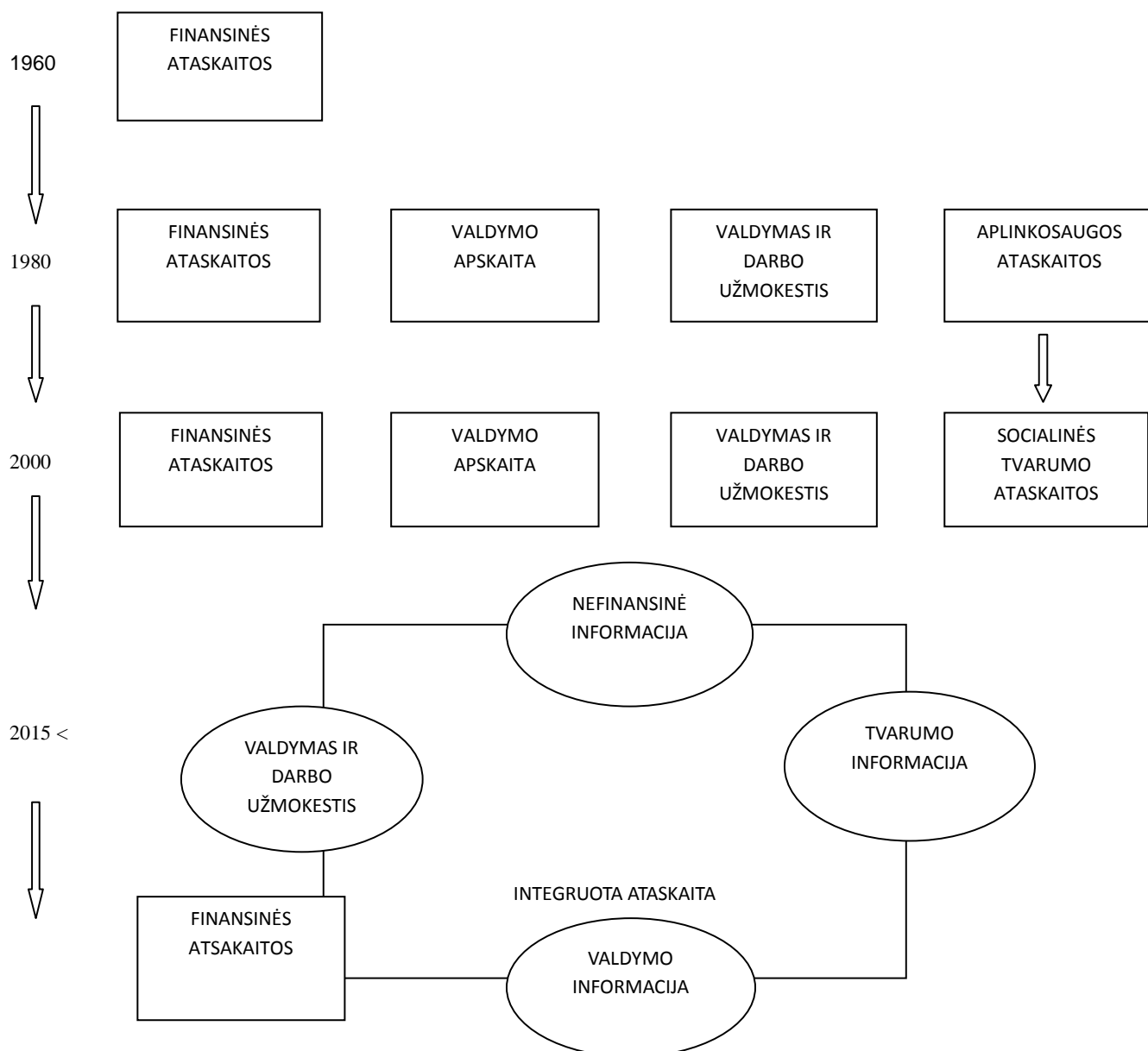
Ankstesnės metinių pranešimų iniciatyvos jau teikė daugiau nefinansinės informacijos, nei numatyta tradicinėse ataskaitose akcininkams ir apėmė socialinės ir aplinkosaugos informacijos, įmonių socialinės atsakomybės ir tvarumo ataskaitas. Anot NVO, kritikai teigė, kad egzistuojančios tvarumo ir kitos ataskaitos neužtikrina kokybiniu aspektu išsamumo, tikslumo, skaidrumo ir tinkamumo, taip pat tokios ataskaitos yra savanoriškos ir neturi tarptautiniu mastu reglamentuotų privalomų standartų (APIRA, 2013). Kritikuoti ir metiniai pranešimai atskleidžiantys organizacijos finansinę padėtį, bet teigiama, kad jų tvarumo atskleidimas nesugeba pavaizduoti ryšio tarp organizacijos strategijos, jos finansinės veiklos ir aplinkosaugos bei valdymo klausimų efektyvumo (GRI, 2013).

Taigi, jei pradžioje organizacijos teikdavo tik finansines ataskaitas, metinius pranešimus, vėliau atsirado tvarumo ataskaitos, tai integruotos ataskaitos tarsi užbaigia įmonių ataskaitų evoliuciją (žr. 1. pav.), vykusių pastaruosius trejus dešimtmečius, kuri remiasi ankstesniais pokyčiais, kurie išplėtė informacijos teikimą suinteresuotosioms šalims. Chambers, Richard F. (2015) pastebi, kad atlikus 500 pramonės lyderių apklausą, paaiškėjo, kad 50 % teikia integruotas ataskaitas, o 35 % ketina tą daryti per ateinančius 2- 3 metus. Toks tyrimo rezultatas tik įrodo, kad verslo organizacijos visame pasaulyje yra pasirengusios integruotai atskaitomybei. Remiantis tyrimo rezultatais, manytina, kad ateityje integruota ataskaita galėtų pakeisti metinius pranešimus.

Integruotos ataskaitos atsiradimas gana naujas reiškinys. Danijos kompanija „Novozymes“, kurios pagrindinė veikla yra pramoninių fermentų, mikroorganizmų ir farmacinių ingredientų gamyba, paprastai laikoma pirmoji kompanija, kuri 2002 m. parengė integruotą ataskaitą (Eccles R.; Saltzman D., 2011).

Reikia paminėti, kad vėliau Integruotos atskaitomybės koncepcija buvo vykdoma dviejų institucijų:

- Karaliaus III kodeksas Integruotos atskaitomybės tarybos Pietų Afrikoje (IRCSA) ir
- Tarptautinės integruotos atskaitomybės tarybos Jungtinėje Karalystėje (IIRC).

1.Pav. Organizacijų ataskaitų evoliucija (adaptuota autorės pagal Ernst&Young , 2011)

Taigi, 2011 m. sausio mėn. 25 d. Johannesburge vyko vertybinių popierių biržos organizuota spaudos konferencija, kurios metu buvo pristatytas pirmasis pasaulyje Pietų Afrikos Karaliaus III valdžios principo kodeksas“ (angl.-South Africa’s King III Code of Governance Principles) – rekomendacinio pobūdžio dokumentas skirtas organizacijų integruotoms ataskaitoms rengti. Ataskaitoje teigiama, kad integruota atskaitomybė atskleidžia finansinių rezultatų perspektyvą, taip pat pateikia informaciją apie organizacijos teigiamą ir neigiamą ekonominį poveikį bendruomenei, kurioje ji vykdo veiklą atskaitiniais metais ir kaip organizacija ketina padidinti šiuos teigiamus aspektus ir panaikinti arba sumažinti neigiamus aspektus sekančiais atskaitiniais metais (Eccles, R.G., Saltzman, D 2011). Karaliaus III kodeksas apibūdina integruotą atskaitomybę kaip holistinio ir integruoto įmonės veiklos efektyvumo, finansų ir tvarumo sąveikavimą. Kodekse teigiama, kad bendras integruotų

ataskaitų tikslas yra padėti suinteresuotosioms šalims įvertinti, ar organizacija gali kurti ir išlaikyti savo vertę per trumpą, vidutinės trukmės ir ilgalaikį laikotarpį (Apira, 2013). Reikia pabrėžti, kad Pietų Afrikos Respublikoje integruotų ataskaitų teikiamas yra privalomas

Taigi, Pietų Afrikos integruotos atskaitomybės privalomas reikalavimas yra svarbus žingsnis kuriant tvaresnę ekonominę, socialinę ir aplinkos visuomenę. Reikia pabrėžti, kad Pietų Afrikos Respublikoje integruotų ataskaitų teikiamas yra privalomas Johanesburgo vertybinių popierių biržoje dalyvaujančioms bendrovėms.

Toliau Pietų Afrikos Respublikos Karaliaus III kodekso idėją plėtoja IIRC. Tarptautinė integruotos atskaitomybės taryba (IIRC) (anksčiau Tarptautinis integruotos atskaitomybės komitetas) susikūrė 2010 m. rugpjūtį (Iasplus, 2014). IIRC yra pasaulinio lygio reguliavimo investuotojų, įmonių, standartų kūrimo, apskaitos specialistų, NVO ir reguliavimo institucijų koalicija teigianti, kad komunikacija apie vertės kūrimą, turėtų būti žingsnis į įmonių ataskaitų raidą. (IIRC, 2013)

IIRC, įsikūrusi Jungtinėje Karalystėje teigia, kad integruotos ataskaitos pateikia aiškia ir glaustą reikšmingą informaciją apie organizacijos strategiją, valdymo, ir veiklos perspektyvas, atspindi ekonominį, socialinį ir aplinkos kontekstą, kuriame ji veikia. Integruota atskaitomybė reikšmingiausias elementus, kurie apima atskiras ataskaitines kryptis, sujungia į visumą, taip pat nusako jų tarpusavio ryšius bei priklausomybes tarp veiksmų, kurie gali įtakoti organizacijos gebėjimą kurti ir išlaikyti vertę trumpuoju, vidutiniu ir ilguoju laikotarpiu. (Abeysekera, I, 2013). 2013 m. gruodį IIRC išleido pirmąją integruotos atskaitomybės pagrindų programos versiją. (EY, 2013). Bandomoji programa, kurią rėmė daugiau nei 100 tarptautinio verslo įmonių ir viešojo sektoriaus institucijų visame pasaulyje, taip pat investuotojų tinklas su daugiau nei 35 investuotojų organizacijomis sėkmingai vykdyta 2011 – 2014 m. (IIRC, 2013). Vienas svarbiausių programos tikslų yra padėti investuotojams valdyti riziką, efektyviau paskirstyti išteklius tam kad sukurti tvarią pasaulio ekonomiką. (Steffe. S. 2013).

Integruotos ataskaitos vis dar vystymosi stadijoje ir yra nuolatos tobulinamos. Lietuvoje atlikto integruotų ataskaitų rengimo tyrimo autorės, remiantis IIRC pateikta informacija nustatė, kokius uždavinius siekiant integruotų ataskaitų plėtrai ketina imtis IIRC:

- Imtis programų, skatinančių eksperimentuoti taikant inovacijas kompanijoms ir investuotojams;
- Plėsti integruotų ataskaitų taikymą, kuris atspindėtų gaunamą vertę jau pirmaisiais metais po bandomosios programos;
- Dirbti su kitais suinteresuotaisiais remiančiais ir tobulinančiais integruotas ataskaitas;
- Didinti žinomumą tarp investuotojų ir akcininkų, drąsinti organizacijas taikyti integruotas ataskaitas;

- Tirti galimybes harmonizuoti ataskaitų reikalavimus jurisdikcijose;
- Plėsti tarp institucijų susitarimus dėl integruotų ataskaitų (Šlimaitė V., Tūskaitė, I., 2015)

Nepaisant IIRC iniciatyvos, vis dar aktuali integruotų ataskaitų sudarymo problema - integruotos ataskaitos neturi vieningos formos. Integruota ataskaita pakankamai naujas reiškinys daugiausiai analizuojamas įvairių suinteresuotų NVO, mokslinėje literatūroje tai yra pakankamai nauja tema ir daugiausiai nagrinėjama integruotos ataskaitos taikymo praktika.

Mokslinėje literatūroje Stubbs, W., Higgins, C (2014), nagrinėjo integruotų ataskaitų koncepcijos ir ataskaitų rengimo praktikoje problemas. Integruotos ataskaitos struktūros problemas nagrinėjo Abeysekera, I. (2013). Tyrimus susijusius su šia problematika plėtojo de Villiers, C., Rinaldi, L., Unerman, J. (2014). Integruotų ataskaitų vystymosi tendencijas ir teikimo praktiką knygoje „One Report“ plačiai nagrinėjo Eccles, R.G, Krzus, M.P, (2010).

Pabrėžtina, kad nepaisant daugiausiai tyrinėjamos integruotos ataskaitos sudarymo problemų, žvelgiant iš struktūros perspektyvos, Bommel van K., (2014), dar išskyrė integruotų ataskaitų teikimo teisinės problemas ir pateikė įžvalgas apie verslo administracinės naštos didinimą.

Apibendrinant galima daryti išvadą, kad integruotos ataskaitos poreikis atsirado palapsniui vystantis įmonių atskaitomybei. Pradžioje buvo teikiamos tik finansinės ataskaitos, vėliau suvokus finansinių veiksnių priklausomybę nuo išorinės aplinkos atsirado prielaidos tvarumo ataskaitom. Integruotos ataskaitos privalumas prieš finansines ir tvarumo ataskaitas yra tas, kad integruota ataskaita apjungia tiek finansinius rodiklius, tiek socialinius veiksnium į vieną dokumentą, kad suinteresuotiesiems pateiktų glaustą ir išsamią informaciją. Taigi, integruotos ataskaitos apjungia iki tol teiktas ataskaitas į vieną visumą.

1.2. Integruotų ataskaitų sudarymo teoriniai sprendimai

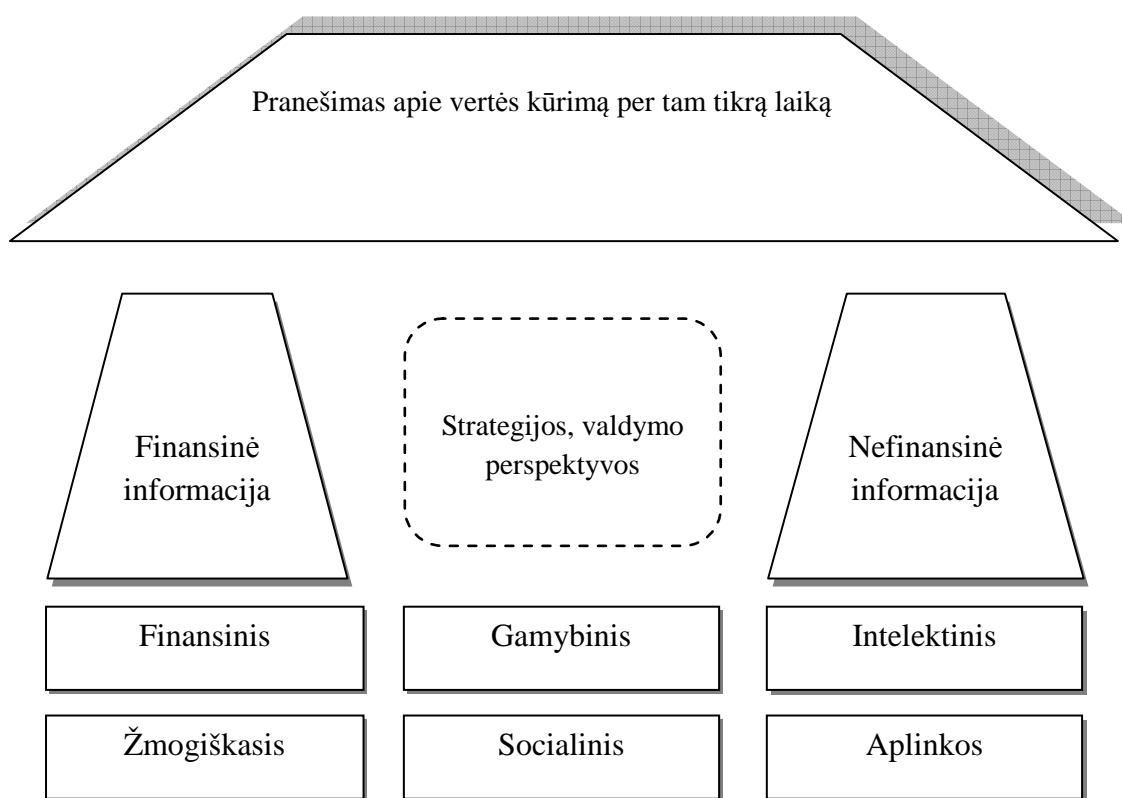
Kaip minėta, rengiant integruotą ataskaitą susiduriama su metodologinių standartų bei gairių nebuvimu. Tai reiškia, kad nėra globaliu mastu egzistuojančios praktikos ar pripažintų standartų, kurie būtų sudaryti taip, kad atitiktų visų vartotojų poreikius. Galima daryti prielaidą, kad taip yra todėl, kad integruotų ataskaitų rengimas nėra privalomas, išskyrus Pietų Afrikos Respublikoje, ir jų rengimas galimai yra daugiau siekis sudaryti inovatyvių organizacijų įvaizdį.

Hughen, L., Lulseged, A., Upton, D. R. (2014), teigia, kad integruotos ataskaitos susisteminta informaciją apie įmonės strategiją, veiklą, valdymą ir tvarumą, siekia remiantis vaizdinėmis priemonėmis parodyti suinteresuotosioms šalims, įvairių veiksnių įtaką organizacijos vertės kūrimui per tam tikrą laikotarpį, taip pat remiantis organizacijos istoriniais duomenimis numatyti galimas

rizikas ateityje. Tai matyti paveiksle aukščiau (ž.r. 2 pav.) vertės kūrimas aiškinamas kaip verslo modelio, kuris sąveika su organizacijos ištekliais, t.y. kapitalu per organizacijos veiklos procesą, kuris juos paverčia rezultatais per trumpąjį, vidutinį ir ilgąjį laikotarpį. Proceso pabaigoje organizacija arba sukuria vertę arba ją sunaikina Ernst&Young (2013).

Tiksliau, tariant padidėja informacijos skaidrumas ir prieinamumas tiek iš vidinių, tiek išorinių šaltinių, standartizuojami informacijos procesai ir informacija. Supaprastinta ataskaita palengvina organizacijos veiklos analizę vidaus ir išorės analitikams, suprantamesnis informacijos valdymas garantuoja efektyvesnių sprendimų priėmimą

Integruota ataskaita paremta požiūriu, kad organizacija taip pat atlieka ir socialinę funkciją, kuri yra svarbesnė nei trumpalaikė akcininkų gerovė. Vertė turi būti kuriama ilgalaikėje perspektyvoje, įvardijant kokį poveikį veiklos procesas daro aplinkai ir visuomenei: tiek teigiamą, tiek neigiamą. Tokiam tikslui pasiekti reikia laikytis tinkamų valdymo principų, kurie taip pat turi būti pranešti integruotoje ataskaitoje, deklaruojant organizacijos atsakomybę. (Eccles. R.G. King, M.).

2 Pav. Integruota informacija vienoje ataskaitoje (adaptuota pagal IIRC, 2011)

Kaip anksčiau minėta, integruota ataskaita neturi nustatytos griežtos struktūros, todėl organizacijos rengdamos ataskaitas turi vadovautis IIRC rekomendacijomis.

Ieškant integruotų ataskaitų sudarymo teorinių sprendimų, verta remtis tiek, Hughen, L., Lulseged, A., Upton, D. R. (2014), tiek Coulson, A .B., Adams, C. A. Nugent, M. N., Haynes, K. (2015), Abeysekera I., (2013), išskiriant turinio elementus, kurie turėtų sudaryti integruotą ataskaitą.

Taigi, ataskaita apima informaciją apie kiekvieną turinio elementą (ž.r. 2 lentelę) kuris turi atsakyti į atitinkamą klausimą einantį žemyn. Turinio elementai yra iš esmės susijęs su tarpusavyje ir pateikiami integruotos ataskaitoje taip, kad tarp jų jungtys akivaizdžios, bet ne kaip atskiri skyriai. Organizacijos gali kapitalo kategorijas pateikti skirtingai. IIRC iniciatyva taip pat nurodo aštuonis tarpusavyje sujungtus turinio elementus (IIRC, 2013).

2 lentelė. Integruotos ataskaitos turinio elementai

Turinio elementai	Pastabos
<i>Organizacijos vidinė ir išorinė aplinka</i>	Kokioje aplinkoje veikia. Organizacijos veiklos apžvalga ir kokių išorinių veiksmų ji veikiama. Aprašant organizacijos veiklą svarbu paaiškinti kiekvieną ūkinės veiklos aspektą, žinoma, tai nereiškia, kad turi būti išsamiai atskleidžiama kiekviena sritis, tačiau detalių skaičius turi būti pakankamas įvertinti reikšmingą riziką ir jos poveikį (KPMG, 2013)
<i>Valdymas</i>	Kaip valdymas įtakoja vertės kūrimą. Kaip organizacijos valdymo struktūra įtakoja gebėjimą kurti vertę trumpuoju, vidutinės trukmės ir ilguoju laikotarpiu
<i>Verslo modelis</i>	Koks yra organizacijos verslo modelis Rengiant ataskaitą, atspirties tašku turėtų būti verslo modelio ir faktorių sąlygojančių veiklą išaiškinimas. Verslo modelio apžvalga turėtų apimti kiekvieną verslo procesą, t.y. (KPMG, 2013).
<i>Grėsmės ir galimybės</i>	Kokios yra specifinės organizacijos grėsmės ir galimybės, kurios turi įtakos gebėjimui kurti vertę trumpuoju, vidutinės trukmės ir ilguoju laikotarpiu, ir kaip organizacija ketina su jomis kovoti arba panaudoti. Dalyje aprašančioje organizacijos grėsmės ir galimybes pateikiama informacija apie tai kaip išorės veiksniai įtakoja verslą, kaip verslas juos identifikuoja ir reaguoja. Ataskaitos paremtos atitiktimi teikia prioritetą neigiamai rizikai, tačiau integruota atskaitomybė sprendžia ir verslo galimybes, nes jos kuri vertę ilguoju laikotarpiu (KPMG, 2013).
<i>Strategija ir išteklių paskirstymas</i>	Kur organizacija ketina eiti ir koku būdu ji ten ketina patekti. Aprašius verslo procesus nurodoma jų priklausomybė nuo išteklių kiekviename procese, tai informacijos gavėjai suprastų kaip verslas priklauso nuo kapitalo ir kokį poveikį verslui jis duoda. Verslas paprastai priklauso nuo tam tikrų išteklių, išlaidos už šių išteklių valdymą įtrauktos į tradicines įmonių finansines ataskaita, tačiau tai neduoda jokios naudos, nes neatsispindi kaip verslas juos veikia (KPMG, 2013)
<i>Našumas</i>	per kokį laikotarpį organizacija ketina pasiekti savo strateginius tikslus ir kokie yra rezultatai vertinant kapitalo pokyčius.
<i>Perspektyva</i>	su kokiais iššūkiais ar sunkumais įgyvendindama savo strategiją gali susidurti organizacija ir koks to galimas poveikis verslo modeliui ir būsimiems rezultatams. Ataskaitos skaitytojas turi susidaryti bendrą vaizdą.
<i>Ataskaitos rengimas</i>	kaip organizacija ketina nustatyti kokie klausimai turi būti įtraukti į integruotą ataskaitą ir ką ketina įvertinti kiekybiškai ir apskaičiuoti (IIRC, 2013).

Kadangi IIRC deklaruoja turinio elementų ryšį su organizacijos kapitalu, todėl toliau vertinant metinių pranešimų integruotą informaciją, išskiriamas integruotos ataskaitos kapitalas.

Kaip teigia Coulson, A .B., Adams,C. A. Nugent, M. N., Haynes, K. (2015), IIRC pasiūlyta integruotos ataskaitos kapitalo koncepcija nėra naujas reiškinys, kapitalo koncepcija buvo pasiūlyta dar 2003 m. SIGMA gairėse (SIGMA Project, 2003). Tuomet siekiant tvarumo buvo išskirtas penkių rūšių kapitalas: aplinkos, socialinis, žmogiškasis, gamybos ir finansinis. Anot, autorių taip organizacijų kapitalą traktavo ir Ateities forumas (2009), (ang.- Forum for the Future). Pagal IIRC, integruota ataskaita turi apimti šešių rūšių kapitalą jų tarpusavio priklausomybę ir indėlį siekiant sėkmės (ž.r.3 lentelę). Ši platesnė perspektyva buvo būtina norint atsižvelgti į išteklių naudojimą, riziką ir galimybe, įmonės vertės grandinę.

Taigi, galima daryti išvadą, kad IIRC kapitalo rūšis formavo remdamasis ankstesnių NVO ieškojimų rezultatais.

3 lentelė. Atskleidžiama informacija apie kapitalo išteklius integruotose ataskaitose (adaptuota pagal IIRC, 2011)

Kapitalo kategorija	Paaiškinimas
FINANSINIS	Plačiai suprantamas, kaip lėšų įsisavinimo organizavimas. Apima paskolas ir nuosavą kapitalą arba dividendus, taip pat gaunamas lėšas vykdant operacijas arba tiesiog investicijas.
GAMYBOS	Žmogaus sukurtas produktas. Įtraukiamos prekės, žaliavosi ir gamybai reikalingi įrankiai ar įrengimai
ŽMOGIŠKASIS	Žmonių gebėjimai ir patirtis, jų pajėgumai ir motyvacija tobulėti, siekiant strategijos įgyvendinimo. Organizacijos valdymo sistemos metodų ir etikos klausimų suderinimas.
INTELEKTINIS	Nematerialus turtas teikiantis konkurencinį pranašumą, įskaitant intelektinę nuosavybę, nematerialų turtą, kuris susijęs su organizacijos prekės ženklu ir reputacija.
APLINKOSAUGOS	Indėlis į gamybą ar paslaugų teikimą. Kaip organizacijos veikla įtakoja gamtą. Kokių taršos prevencinių priemonių organizacija imasi.
SOCIALINIS	Organizacijos santykiai tarpusavyje ir su bendruomene, suinteresuotomis šalimis ir kt, siekiant teigiamai paveikti kolektyvinę gerovę.

Analizuojant integruotų ataskaitų tyrinėtojų straipsnius, galima daryti prielaidą, jog sparčiai populiarėja viena ataskaita vartotojams pateikianti finansinę ir nefinansinę informaciją. Jei finansinis

aspektas senai verslo atstovų pripažintas ir yra standartizuotas, tai nefinansinės informacijos atkleidimo aspektas yra diskusijų objektas. Nevyriausybinių organizacijų iniciatyva parengtos ataskaitos apie nefinansinės informacijos svarbą vertės kūrime atkreipė verslo lyderių dėmesį, ir jie pripažino, kad nefinansinė informacija prilygsta finansinei siekiant ekonominio augimo.

Pastebėta, kad vienas iš pagrindinių ekonominio efektyvumo rodiklių ataskaitoje yra organizacijos sugebėjimas sukurti pridėtinę vertę remiantis šešių formų kapitalu. IIRC išskiria šešias kapitalo kategorijas: finansinį, gamybinį, žmonių, intelektinį, aplinkos ir socialinį. Taigi apžvelgus mokslinę ir suinteresuotų grupių informaciją, remiantis IIRC rekomenduojamais organizacijų ištekliais bus vertinama integruota informacija Lietuvos įmonių metiniuose pranešimuose.

2. INTEGRUOTOS INFORMACIJOS VERTINIMO METODIKA

Lietuvoje, kaip ir visame pasaulyje, integruota atskaitomybė dar tik vystymosi stadijoje. Todėl tyrimui pasirinkti metiniai bendrovių pranešimai, nes yra dinamiški ir patenkina suinteresuotųjų nefinansinės informacijos poreikį. Būtent metiniame pranešime įmonė parodo, savo sėkmės ir investicinį potencialą kurti vertę ateityje, o investicijos reiškia kapitalo vertės didinimą ir efektyvų kapitalo naudojimą, kuris didele dalimi priklauso nuo nefinansinių veiksmų.

Kaip labiausiai tinkamas informacijos apie kapitalo atskleidimo pobūdžiui tirti ir atliekamam tyrimui realizuoti pasirinktas turinio analizės metodas. Turinio analizė pastaraisiais metais tapo ypač populiaria kiekybinės analizės priemone, leidžiančia objektyviai ir sistemiškai išnagrinėti teksto ar kitos informacijos laikmenos ypatybes ir įvertinti, kiek dėmesio joje skiriama vienai ar kitai socialinei problemai ar reiškiniui.

2.1. Turinio analizės metodo taikymo argumentavimas

Empirinio tyrimo metodas turinio analizė, dar vadinama kontent analize (angl. *content analysis*) yra socialinės informacijos turinio kiekybinė analizė ir priskiriama dokumentų analizės grupei. (Tidikis, R. 2003). Bitinas (2006) turinio analizę skaido į tradicinę ir formalizuotą.

Metinių pranešimų kapitalo atskleidimui tirti pasirinkta tradicinė turinio analizė. Tradicinės dokumentų analizės atliekant kokybinį tyrimą specifika ta, jog tyrėjai tiki, kad teksto mintis keičiasi dėl rašančiojo bei skaitančiojo subjektyvumo, todėl gali pakisti ir dokumento reikšmė. Turima omenyje tai, kad skaitydamas tyrėjas dokumentą interpretuoja savaip. Tradicinės analizės rezultatai paprastai pateikiami interpretacijos ar hipotezės forma (Gall ir kt., 1996).

Norint nustatyti turinio analizės metodo apibrėžimą, kuris atskleistų bendriausias kiekybinės turinio analizės taikymo ribas ir tam tikras gaires, pravartu apžvelgti ir apibendrinti kelių metodo tyrėjų išvadas. Berelson, B (1952) turinio analizę apibrėžė kaip tyrimo metodiką, kuria siekiama objektyvaus, sisteminio ir kiekybinio analizuojamos informacijos įvertinimo. Šio apibrėžimo svarbus akcentas yra tas, kad pranešimo turinys turi būti matomas. Tidikis, R. (2003) papildoma teigdamas, analizė yra objektyvi tada, jei įvairūs tyrėjai, nagrinėdami tuos pačius dokumentus, prieina prie tų pačių išvadų. Luobikienė, I. (2007) apibendrina turinio analizę kaip metodą leidžiantį objektyviai ir sistemiškai išnagrinėjus teksto ypatybes, daryti patikimas išvadas. Analizės metodas leidžia išvengti subjektyvaus teksto interpretavimo pasiekiant analizės objektyvumą.

Turinio analizės metodo esmė atskirų tekstinių prasminių vienetų skaičiavimas, įvairių teksto elementų ryšių tiek vieno su kitu, tiek su visa informacijos apimtimi tyrimas. Metodo paskirtis yra

atskleisti, susisteminti ir apibendrinti dokumentuose skirtingais būdais ir variantais užfiksuotą ir išsaugotą informaciją apie faktus, įvykius, reiškinius, objektyvią tikrovę, taip pat apie žmonių mąstymo, kūrybinę ir kitą praktinę veiklą..

Turinio analizės metodo objektas yra rašytiniai oficialūs dokumentai, t.y. bendrovių metiniai pranešimai.

Tidikio, R. (2003) teigimu metodo esmė - suskaičiuoti informaciniame masyve tyrimui įdomius prasminius vienetus. Kadangi prasminis turinio vienetas gali būti išreikštas įvairiomis kalbos priemonėmis, įvairiomis sąvokomis, tyrėjas turi suformuluoti jų konkrečius empirinius indikatorius, t. y. bendrus požymius, rodiklius, kuriais šiems požymiams suteikiamas vienareikšmiškumas. Taip pat reikia nustatyti mato vieneta– juo gali būti ne tik to rodiklio paminėjimo dažnumas, o ir, pvz.: eilučių skaičius, skirtas tam tikram prasminiam vienetai, laikraščio skilties plotas, pranešimo apimtis ir kt. Parengiamajame darbe numatoma tiksli taisyklių sistema, t. y. tam tikras algoritmas, kuriuo vadovaujantis analizuojamas informacinis masyvas.

Tiriant dokumentus turinio analizės metodu, atrankos elementai yra žodžiai, frazės, sąvokos, kiti prasminiai vienetai: sakiniai, tema, skyrius ir kt. Turinio metodą Lasswell, H. (1960) apibrėžė kaip labai įvairialypią studiją. Atsižvelgdamas į tradicinį komunikacijos modelį (ž.r. 4 lentelę.), kurį sudaro trijų svarbiausių elementų – siuntėjo, kanalo ir gavėjo tandemas - turinio analizę įvedė į schemą. Schemoje pateikti suformuluoti klausimai: kas sako? Ką sako? Kam sako? Koku tikslu sako? Koks rezultatas? Ši formulė leidžia įvertinti komunikacijos proceso kompleksškumą. Turinio analizės tyrimai sutelkti toje formulės dalyje, kuri klausia, ką, vienaip ar kitaip užkoduodamas pranešimus, nori pasakyti informacijos siuntėjas (Ką sako?).

Elo, S., Kyngas, H. (2007) nurodo, kad turinio analizės gali būti naudojama indukcinio arba dedukcinio būdu. Kurį iš jų naudoti nustatoma pagal tyrimo tikslą. Jei nėra pakankamai žinių apie reiškinį arba žinios fragmentiškos tuomet rekomenduojamas indukcinis turinio analizės metodas. Tuo tarpu, dedukcinė turinio analizė naudojama, kai analizės struktūra kuriama remiantis ankstesnių žinių ir tyrimo tikslais pagrįstu teoriniu bandymu. Abu metodai panašūs savo procesu: pasirengimu, organizavimu ir atskaitos rengimu. Nepaisant to, nėra sistemingos taisyklės analizuoti duomenis, Burnard, P. (1996), pastebi, kad pagrindinė turinio analizės ypatybė yra tai, kad daug teksto žodžių skirstomi į daug mažesnes turinio kategorijas. Tidikis, R. (2003) pritaria, kad indukcinis ir dedukcinis metodai turi ir panašius pasiruošimo etapus.

Reikia pabrėžti, kad turinio analizė duomenis kategorizuoja tam, kad juos galima būtų klasifikuoti ir tada susisteminti apibendrinti. Todėl, įvertinus tai, kad tyrimo tikslas yra sudaryti integruotą ataskaitų vertinimo metodiką, verta turinio analize naudoti ne vien aprašomuoju būdu,

tačiau taip pat ir pateikiant interpretacijas, apie tai kiek analizuojamų duomenų pranešimas atitinka integruotų ataskaitų sudarymo reikalavimus.

4 Lentelė. Mokslinių tyrimų turinio analizės schema (adaptuota pagal, Elo, S., Kyngas, H., (2007)

Etapai	Tikslas	Elementas	Klausimas	Tyrimo tikslas
Parengiamasis	Padaryti pirmines kapitalo ryšių išvadas	Šaltinis	Kas?	<ul style="list-style-type: none"> Atsakyti į klausimus apie kapitalą
		Kodavimo procesas	Kodėl?	<ul style="list-style-type: none"> Analizuoti bendrus kapitalo bruožus; Nustatyti duomenų patikimumą ir įvertinti įrodymus
Organizacinis	Apibūdinti ir padaryti perdavimo charakteristikų išvadas	Kanalas	Kaip?	<ul style="list-style-type: none"> Analizuoti kapitalo informacijos perdavimo techniką; Analizuoti kapitalo atskleidimo stilius
		Žinutė	Ką?	<ul style="list-style-type: none"> Apibūdinti kapitalo informacijos perdavimo turinio tendencijas; Susieti gaunamų žinučių šaltinių žinomas savybes Palyginti žinučių turinio standartus
		Gavėjas	Kam?	<ul style="list-style-type: none"> Susieti žinomas gavėjo charakteristikas su žinutės turiniu; Apibūdinti perdavimo modelius
Analizės proceso ir rezultatų ataskaita	Padaryti išvadas apie ryšių perdavimo pasekmes	Kodavimo užbaigimas	Koks rezultatas?	<ul style="list-style-type: none"> Išanalizuoti informacijos srautą; Įvertinti atsakomuosius ryšius.

Parengiamasis etapas prasideda atrenkant analizei dokumentus ir įvertinant jų: a) autentiškumą (ar jie tikslūs); b) reprezentatyvumą (ar jie atstovauja tokio tipo dokumentų visumai); c) prasmingumą pasirinktai temai; d) dokumento šaltinio išsamumą ir patikimumą. Siekiant atitikti parengiamojo etapo reikalavimus tyrimui pasirinkti paskelbti įmonių metiniai pranešimai. Metinius pranešimus reglamentuoja Lietuvos Respublikos įmonių finansinės atskaitomybės įstatymo 25 straipsnis, kuriuo vadovaujantis atskleidžiama reikšminga nefinansinė informacija.

Antrojo etapo procedūros tikslas - remiantis teoriniais pagrindais apibrėžti kriterijų, kurių lemia duomenys tekste. Išskyrus kriterijus pradedama kodavimo, grupavimo ir abstrakcijos kūrimo

procedūra. Kodavimas apima pastabų ir antraščių žymėjimą teksto skaitymo metu (Mayring, Ph.,2000; Elo,S., Kyngas, H.2007). Kadangi, kaip minėta pirmoje dalyje pamatiniai integruotos ataskaitos elementai yra organizacijoje naudojami ištekliai, t.y. finansinis, gamybinis, intelektinis, žmogiškasis, aplinkos ir socialinis kapitalas. Todėl, atliekant tyrimą remiantis integruotų ataskaitų sudarymo principais, siekiama įvertinti kiek informacijos apie organizacijos išteklius atskleidimas atitinka integruotų ataskaitų sudarymo principus. Klasikinė kokybinė turinio analizė turi keletą atsakymų į klausimą kaip kategorijos apibrėžiamos ir kaip kuriama kategorijų sistema (Krippendorf, 1980). Elo, S., Kyngas, H. (2007) teigia, kad kokybinė sistema plėtoja centrinius kategorijų aspekto klausimus. Kategorizavus duomenis siekiama susieti juos tarpusavyje.

Remiantis šia nuostata, vertinant pasirinktos informacijos apie organizacijoje naudojamo kapitalo esminius aspektus duomenys kategorizuojami, išskiriami skaičiavimo vienetai (indikatoriai). Konkrečiu atveju indikatoriai kiekvieną išteklių sudarantys elementai. Tidikis, R. (2003) teigia, kad turinio analizės atlikimo pagrindinis instrumentas yra kodavimo blankas (kodifikatorius), į kurį įtraukiami ne tik išskirti indikatoriai, o ir duomenys apie patį dokumentą. Juos taip pat reikia koduoti: dokumento pavadinimas, išleidimo vieta ir data bei kitos charakteristikos – formatas, eilučių (straipsnių) skaičius ir kt.

Įvykdžius pasiruošimo etapus nustatoma kiekybinių charakteristikų skaičiavimo sistema. Kiekybinis turinio analizės metodas nustato reikšmingos kapitalą atskleidžiančios informacijos dažnį.

Paskutiniame, baigiamajame analitiniame procese, pateikiami tyrimo rezultatai. Pasiekiamas tyrimo tikslas įvertinus ir susisteminus gautus rezultatus bei pateikus savas interpretacijas.

2.2. Integruotos informacijos atskleidimo metiniame pranešime prielaidos

Kaip jau minėta – integruota ataskaita palyginti naujas reiškinys. Vertinant globaliu mastu, egzistuoja savanoriškų ataskaitų teikimo pavydžių, daugiausia tai IIRC programoje dalyvaujančių kompanijų „Coca cola“, Novo Nordisk“ ir kt. skelbiamos integruotos ataskaitos. Savanoriškas informacijos atskleidimas yra įmonės vadovybės pasirinkimas, kurį galima sieti su įmonės viešųjų ryšių strategija.

Nors Lietuvoje randama nemažai socialinės atskaitomybės, tvarumo ataskaitų pavydžių, tačiau integruota atskaitomybė dar tik pradinėje vystymosi stadijoje ir nerandama praktinių jos taikymo pavydžių, todėl siekiant įvertinti integruotos informacijos kapitalo atskleidimą, pagrindiniu šaltiniu tyrimui pasirinktos bendrovių metiniai pranešimai, kuriuose, lyginant su reglamentuotomis metinėmis ataskaitomis, pateikiama ženkliai daugiau nefinansinio pobūdžio informacijos.

Lietuvos Respublikos įmonių finansinės atskaitomybės įstatymo 25 straipsnis nurodo (ž.r. 1 PRIEDAS) , kad metiniame pranešime turi būti pateikiama:

- objektyvi įmonės būklės, veiklos vykdymo ir plėtros apžvalga, pagrindinių rizikos rūšių ir neapibrėžtumu, su kuriais įmonė susiduria, apibūdinimas.
- finansinių ir nefinansinių veiklos rezultatų analizė, su aplinkosaugos ir personalo klausimais susijusi informacija bei įmonės veiklos planai ir prognozės, atskleidžiama informacija apie įmonės tyrimų ir plėtros veiklą.

Šie įstatymo skirsniai informacijos pobūdžiu dalinai tenkina informacijos integruotoje ataskaitoje atskleidimą. Įstatyme išskiriami specialūs nurodymai įmonėms, kurių vertybiniais popieriais prekiaujama reguliuojamoje rinkoje. Šioje atskiroje dalyje įmonės papildomai privalo pateikti:

- nuorodą į taikomą bendrovių valdymo kodeksą (kodeksus) ir kur jis (jie) viešai paskelbtas (paskelbti) ir (arba) nuoroda į viešai paskelbtą visą reikalingą informaciją apie įmonės valdymo praktiką. Jeigu nuo taikomo bendrovių valdymo kodekso (kodeksų) nuostatų nukrypstama ir (arba) jų nesilaikoma, nurodomos tos nuostatos ir priežastys, dėl kurių nuo jų nukrypstama ir (arba) jų nesilaikoma.
- informaciją apie rizikos mastą ir jos valdymą, informaciją apie reikšmingus tiesiogiai arba netiesiogiai valdomus akcijų paketus, akcininkus, turinčius specialias kontrolės teises, ir tų teisių aprašymą. Nurodomi balsavimo teisių apribojimai, terminai, kokios taisyklės reglamentuoja valdybos narių išrinkimą, įstatų pakeitimus, taip pat atskleidžiama informacija apie valdybos narių įgaliojimus, visuotinio akcininkų susirinkimo kompetenciją bei valdymo, priežiūros organų ir jų komitetų sudėtis, jų ir įmonės vadovo veiklos sritys.

Įvertinus informacijos atskleidimo metiniuose pranešimuose reikalavimus, galima daryti išvadą, kad metiniai pranešimai yra dinamiški, jų kitimą lemia pasaulinės ataskaitų kitimo tendencijos. Todėl nepaisant to, kad Lietuvoje integruotų ataskaitų vystymosi tempai dar lėti, tačiau metiniuose pranešimuose atskleidžiama nemažai nefinansinės informacijos, t.y. veiklos rezultatų analizė, plėtros perspektyvos, informacija apie gamtosaugą, žmogiškuosius išteklius ir kt.

Metinius pranešimus reglamentuoja Lietuvos Respublikos įmonių finansinės atskaitomybės įstatymo 25 straipsnis. Jame nurodoma, kad akcinės bendrovės, uždarnosios akcinės bendrovės, tikrosios ūkinės bendrijos ir komanditinės ūkinės bendrijos, kurių visi tikrieji nariai yra akcinės bendrovės ar uždarnosios akcinės bendrovės, prie metinių finansinių ataskaitų privalo parengti metinį pranešimą. “. Reikia atkreipti dėmesį, kad metinį pranešimą privalo rengti ne visos bendrovės. Tai vėlgi priklauso nuo įmonės dydžio, kuris yra charakterizuojamas metine pardavimų apimtimi,

balansine turto verte ir vidutiniu darbuotojų skaičiumi (Dagilienė L. ir Bruneckienė, 2010). Metinį pranešimą, rengia vidutinės ir didelės įmonės, kurių ne mažiau kaip du rodikliai finansinės atskaitomybės sudarymo dieną neviršija šių dydžių dvejus metus iš eilės, įskaitant ataskaitinius finansinius metus:

1. pardavimo grynosios pajamos per ataskaitinius metus – 3,5 mln. eurų;
2. balanse nurodyto turto vertė – 1,8 mln. eurų;
3. vidutinis metų sąrašinis darbuotojų skaičius per ataskaitinius metus – 50 žmonių (Lietuvos Respublikos įmonių finansinės atskaitomybės įstatymas, 2001).

Reikia paminėti, kad nuo 2016 m. sausio 1 d. numatoma, kad metinius pranešimus rengs vidutinės ir didelės įmonės, kurių ne mažiau kaip du rodikliai paskutinę finansinių metų dieną neviršija šių dydžių:

1. balanse nurodyto turto vertė – 20 000 000 eurų;
2. pardavimo grynosios pajamos per ataskaitinius finansinius metus – 40 000 000 eurų;
3. vidutinis metinis darbuotojų skaičius pagal sąrašą per ataskaitinius finansinius metus – 250 darbuotojų.

Įstatymo pakeitimas nurodo, kad didelės įmonės – įmonės, kurių ne mažiau kaip du rodikliai paskutinę finansinių metų dieną viršija aukščiau nurodytus dydžius.

Atskleisdamos integruotą informaciją bendrovės patiria įvairialypę naudą. Akcijų vertė priklauso nuo jos gebėjimo užtikrinti veiklos ilgalaikę perspektyvą ir plėtrą. Tos bendrovės, kurios turi didesnę darbuotojų, akcininkų, tiekėjų, klientų palankumą, susidūrusios su trumpalaikiais nenumatytais sunkumais dažniausiai gauna suinteresuotų šalių paramą. Pagarba suinteresuotųjų šalių teisėms ir interesams bendrovei užtikrina ilgalaikius ir patikimus ryšius. Todėl ataskaita gali būti vertinama kaip komunikavimo priemonė tarp vidinių ir išorinių suinteresuotųjų šalių. Taip pat verta pabrėžti metinių pranešimų, kaip informacijos šaltinių svarbą, nes juose pateikiama tai kas yra svarbiausia ataskaitiniame laikotarpyje. Metiniuose pranešimuose atskleidžiamas vadovybės požiūris į svarbiausius organizacijos veiksmus. Kadangi metiniais pranešimas yra pakankamai išsamus, tačiau kompaktiškas, todėl suteikia galimybę palyginti pranešimo turinį įvairiais ataskaitiniais laikotarpiais.

2.3. Tyrimo metodika

Atliekant metinių pranešimų analizę pasirinktas formalizuotas metodas – turinio analizė. Šis kokybinis tyrimo metodas atliekamas įprastai etapais, tačiau išsiskiria savita specifika. Formuluoju problemą reikia nusistatyti didesnę ar mažesnę analizės vienetą (Kardelis, 2002). Konkrečiu atveju

pasirinkus IIRC rekomenduojamą 6 rūšių kapitalo atskleidimo analizę, kapitalas skaidomas į smulkesnes kapitalo dedamąsias.

Pagrindiniai dokumentų vertinimo kriterijai yra: tikrumas, patikimumas, reprezentatyvumas ir atitikimas integruotoje ataskaitoje pateikiamai informacijai. Įvertinus šiuos reikalavimus, taip pat siekiant išvengti duomenų prieinamumo problemos tyrimui, daroma išvada, kad juos atitinka įmonių metiniai pranešimai, nes jų viešinimas yra reglamentuojamas, todėl yra oficialūs (tarnybiniai) dokumentai. Bendrovių metiniuose pranešimuose skirtingais būdais ir variantais užfiksuota ir išsaugota informacija apie faktus, įvykius, reiškinius, objektyvią tikrovę, taip pat apie žmonių mąstymo, kūrybinę, administracinę ir kitą praktinę veiklą. Pagal sukūrimo eiliškumą analizei naudojami pirminiai dokumentai.

Skirtingai nei integruotos ataskaitos, metinių pranešimų skelbimas Lietuvoje yra privalomas, todėl tyrimo imtį pagrįsti pasirinkti kotiruojamų Lietuvos įmonių metiniai pranešimai. Pagal sąrašą pradinei imčiai pasirinktos 29 NASDAQ OMX Vilniaus rinkos emitentų įmonės (1 priedas). Tam, kad įvertinti integruotos informacijos metiniuose pranešimuose turinio atskleidimą tyrimui pasirinkti 4 metų įmonių metiniai pranešimai. Manytina, kad 4 metų laikotarpis yra pakankamas tyrimui atlikti, tačiau tam, kad gauti patikimus duomenis, bei įvertinti metinių pranešimų informacijos dinamiką, minėtas ataskaitinis laikotarpis skaidomas į 2008 – 2009 m. ir į 2013-2014 m. Reikia pabrėžti, kad toks metinių pranešimų laikotarpio skaidymas pasirinktas siekiant įvertinti galimą ekonominės krizės poveikį integruotos informacijos atskleidimo vystymuisi.

Kaip minėta, turinio analizės metodo esmė – išskyrus dokumento tekste tam tikrus prasminius vienetus, skaičiuoti jų vartojimo dažnį, tirti įvairių teksto elementų ryšius tiek vieno su kitu, tiek su visa informacijos apimtimi. Kokybinė turinio analizė atliekama remiantis teksto skaitymu, tyrimo vienetų turinio išskaidymu į kategorijas ir jų interpretavimu, pateikimu iš teksto ekstrahuotais įrodymais.

Kokybiniai tyrimai, nebūdami priklausomi nuo hipotezių, pasižymi lankstumu bei duomenų indukcine analize, kuri induktyvią tyrėjo logiką priskiria prie kokybinių tyrimų bruožų. Lankstumas apibūdina kokybinį tyrimą kaip nestruktūrizuotą, neturintį standartinės tyrimo struktūros, tinkančios bet kuriai tiriamai aplinkai. Struktūrizuotas jis gali būti vėliau, tačiau turi būti atliekamas sistemingai ir tiksliai (Thomas ir Nelson, 1990; Mason, 1996)

Kokybinė turinio analizė padeda identifikuoti temines kategorijas, kurių pagrindu yra pateikiamas sisteminis tiriamo reiškinio vertinimas. Prieš išskiriant tyrimo vienetus formuluojamas tyrimo klausimas ir nustatomas tyrimo objektas.

Tyrimo klausimo formulavimas, objekto išskyrimas. Siekiant pagrindinio tyrimo tikslo, prieš pradėdant formuoti metinių pranešimų kapitalo elementų sistemą buvo suformuluoti ***pagrindiniai probleminiai tyrimo klausimai***:

- Kokią integruotą kapitalo informaciją atskleidžia Lietuvos kotiruojamos bendrovės turinio prasme. Šio klausimo nagrinėjimas apima visus organizacijos išteklius - finansinį, gamybinį, aplinkosauginį, socialinę informaciją, darbuotojų kompetencijas ir darbo teises, intelektinio kapitalo aspektus.
- Koku būdu atskleidžiama informacija apie kapitalą Lietuvos bendrovėse. Kokia forma ji pateikta. Informacija gali būti pateikiama keliais būdais, t.y. tekstu, paveikslais, grafikais, įvairiai išreiškiamais rodikliais ir pan. Gauti tyrimo rezultatai šiuo aspektu parodys, kiek tai atitinka integruotos ataskaitos rekomenduojamą kapitalo atskleidimą.

Tyrimu siekiama ištirti Lietuvos kotiruojamų bendrovių informacijos apie kapitalo atskleidimo pobūdį, formą, dėsningumus ir tendencijas bei įvertinti kiek metiniai pranešimai atitinka integruotos atskaitomybės idėją. Analizuojant metiniuose pranešimuose atskleidžiamą informaciją apie bendrovės išteklius, remiamasi IIRC rekomenduojamu šešių rūšių kapitalu. Remiantis Guthrie, J. ir kt. (2003), išskiriami tokie etapai:

1. Tyrimo vienetų išskyrimas, t. y. kapitalo kategorijų nustatymas. Tyrimo vienetai išskiriami remiantis integruotų ataskaitų pamatiniais aspektais, t.y. organizacijos naudojamais ištekliais. Pasirinkimą lėmė pasaulinės verslo vertinimo tendencijos akcentuojančios nefinansinės informacijos svarbą greta įprastinės finansinės informacijos. Turima omenyje organizacijos vertę sudaranti finansinį, gamybinį, intelektinį, žmogiškąjį, aplinkos ir socialinį kapitalą. Įvertinus minėtus faktorius tyrimo prasminiais vienetais nuspręsta pasirinkti žodžių junginius.

2. Konstruojamos tyrimo subkategorijos turinčios apibūdinti tyrimo vieneta, t.y. kapitalą.

Rekomenduojamo šių rūšių kapitalo elementų sistemos sukūrimas. Kapitalo vienetų pasirinkimą įtakojo integruotose ataskaitose aprašomi ištekliai: finansinis, gamybinis, intelektinis, žmogiškasis, aplinkos ir socialinis:

- *Finansinis kapitalas* – geriausiai žinoma kapitalo forma. Finansinis kapitalas gali būti išreiškiamas įvairiomis formomis: akcijomis ir obligacijomis, banko indėliais ir palūkanomis, vekseliais, dividendais, skolomis ir daugybe kitų finansinių instrumentų įskaitant ir grynuosius pinigus (Mikulėnienė R. ir Jucevičius R., 2000). Tyrimui pasirinkta informacija apie įmonės finansinį kapitalą: kiekybinė ir kokybinė (aprašomoji) informacija apie įmonės įstatinio kapitalo sandarą, vertybinių popierių pirkimą – pardavimą, apyvartą, taip pat išmokėtus ar nepatvirtintus dividendus.

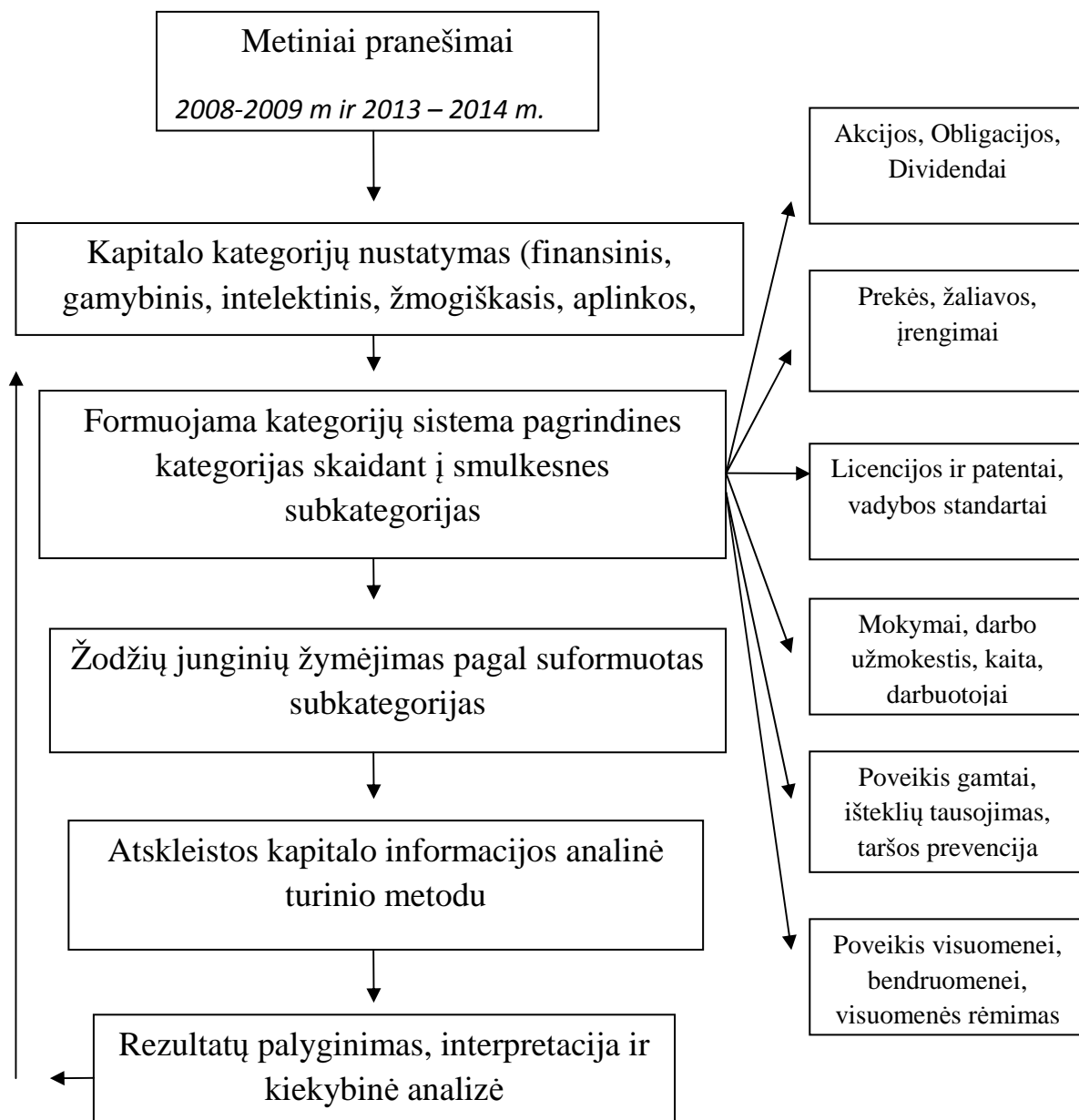
- *Gamybinis kapitalas* – pagaminti apdoroti laisvi fiziniai objektai skirti naudoti prekių gamybai ar paslaugoms teikti (Roth, H. P., 2014). Tai gali būti prekės, medžiagos, įrankiai ir įrengimai. Į tyrimą įtraukta kiekybinė ir kokybinė informacija apie įmonių prekių asortimentą, informacija apie žaliavas, informacija apie investicijas į įrankius ir įrengimus.
- *Intelektinis kapitalas* - licencijos ir patentai, žinios, darbuotojų įgūdžiai ir kompetencijos. Anot Mačerinskienės, I., Bartuševičienės, I. (2012), intelektinis kapitalas - klientų, valdymo strategijų, organizacinių procesų, sistemų bei informacinių išteklių visuma. Intelektinį kapitalą tyrime sudarys kiekybinė ir kokybinė informacija apie nuo patentų ir licencijų priklausomą įmonės veiklą, tai pat įdiegtus vadybos standartus
- *Žmogiškasis kapitalas* – apima individų žinias bei įgūdžius. Tai gali būti mokymai ir kt., darbo užmokestis, darbuotojų kaita. Demartini, P., Paoloni, P. (2011) teigia, kad žmogiškasis kapitalas apima kolektyvines žinias, įgūdžius bei individų gebėjimą dirbti įmonėse bei organizacijose, kurie tobulėja dėl jiems suteiktų žinių ir įgūdžių, reikalingų tam, kad jie sugebėtų prisitaikyti prie naujų situacijų. Vaičekauskaitė R. (2014), teigia, kad žmogiškieji ištekliai apima individų žinias, kompetencijas ir įgūdžius, t. y. darbuotojų individualios žinios, kurias jie, pasibaigus darbo dienai, išsineša su savimi. Tyrime bus vertinama kokybinė ir kiekybinė metiniame pranešime pateikta informacija apie darbuotojų kaitą, išsilavinimą, amžių ir lytį bei galimybes kelti kvalifikaciją.
- *Aplinkos kapitalas* – gali būti apibrėžiamas, kaip pasaulio gamtos turtai tiesioginis poveikis aplinkai, išteklių tausojimas, taršos mažinimas ir prevencija. Atliekant integruotos informacijos kokybinę ir kiekybinę analizę suformuotos subkategorijos pagal visus 3 minėtus veiksnius.
- *Socialinis kapitalas* – poveikis visuomenei, poveikis bendruomenei, visuomenės rėmimas. Ryšių ištekliai (arba vartotojų, ryšių kapitalas) rodo organizacijos tinklą, santykius su klientais, vartotojais, rėmėjais, partneriais ir pan. (Vaičekauskaitė R., 2014). Metiniuose pranešimuose įmonių pateikto socialinio kapitalo analizė apims kokybinę ir kiekybinę informaciją apie organizacijų poveikį visuomenei, pvz. įvairius socialinius projektus, akcijas. Taip pat poveikį bendruomenei ar visuomenės rėmimą.

Pagrindinis subkategorijų išskyrimo tikslas – remiantis teoriniais pagrindais apibrėžti kriterijų, kurių lemia duomenys tekste. Išskyrus kriterijus, pradedama kodavimo, grupavimo ir abstrakcijos kūrimo procedūra. Kodavimas apima pastabų ir antraščių žymėjimą teksto skaitymo metu.

3. Grįžtamojo ryšio tarp atskleidžiamos informacijos charakteristikų ir kitų veiksnių tyrimas, siekiant nustatyti, ar bendrovių dydis, ūkio šaka ir kiti veiksniai paaiškina skirtingą informacijos apie kapitalą atskleidimo praktiką.

4. Susistemintos informacijos interpretavimas. Susisteminius gautus tyrimo rezultatus pateikiamos interpretacijos.

Taigi, apibendrinant analizę rengiant tyrimo metodiką sudaroma schema

3. pav. Empirinio tyrimo eiga, remiantis kategorijų taikymo modeliu, adaptuotu pagal Mayring, (2000)

Remiantis IIRC kapitalo kategorijomis suformuojamos subkategorijos ir įvertinama metinių pranešimų kapitalą atskleidžianti informacija. Suformavus subkategorijų sistemą, metinių pranešimų turinys vertinamas turinio analizės metodu. Gauti rezultatai palyginami, atliekama kiekybinė analizė. Grįžtamoju ryšiu, subkategorijas vertinant kategorijų kontekste, patikrinami gauti rezultatai ir pateikiamos išvados. Apibendrinant, galima teigti, kad turinio analizės kategorijų taikymo modelis

susijęs su empiriniu apibendrinimu, kurio metu požymiui pasikartojant tam tikroje objektų klasėje daroma išvada apie to požymio priskirtinumą visai objektų klasei.

2.4. Duomenų šaltinis ir imtis

Siekiant įvertinti kiek NASDAQ OMX Baltijos vertybinių popierių biržoje oficialiame ir papildomame prekybos sąrašė esančių kotiruojamų įmonių metiniai pranešimai atitinka IIRC siūlomo kapitalo atskleidimo informaciją. Žemiau yra pateiktas išsamus informacijos imties parinkimas, informacijos ir gautų rezultatų susisteminimas.

Baltijos šalių biržų oficialųjį prekybos sąrašą sudaro NASDAQ OMX Vilnius, NASDAQ OMX Tallinn ir NASDAQ OMX Riga oficialiuose prekybos sąrašuose esančių bendrovių vertybiniai popieriai. Bendra Baltijos šalių rinka buvo suformuota siekiant sumažinti skirtumus tarp Lietuvos, Estijos ir Latvijos vertybinių popierių rinkų bei palengvinti prekybą vertybiniais popieriais. Visos trys biržos naudoja tą pačią prekybos sistemą, suderintas prekybos taisykles ir prekybos praktiką, o būtent tai ir turėtų sumažinti prekybos vertybiniais popieriais Baltijos šalyse sąnaudas bei pritraukti daugiau investicijų į visą regioną.

Tyrimui pasirinkta Vilniaus vertybinių popierių rinka, kuri yra vienintelė reguliuojamos rinkos operatorė, teikianti vertybinių popierių prekybos, listingo bei informacines paslaugas. Baltijos Vertybinių popierių biržos kotiruojamos įmonės ruošdamos finansinę atskaitomybę, turi vadovautis apskaitos standartais, o konsoliduotą atskaitomybę rengti pagal Tarptautinių finansinės atskaitomybės standartų reikalavimus, kurie nurodo, kad kotiruojamos įmonės konsoliduotas ataskaitas turi teikti ataskaitiniam laikotarpiui, prasidedančiam nuo 2005 m. sausio mėn. 1 dienos. Tačiau integruotos atskaitomybės praktika ėmė plisti vėliau, todėl kapitalo vertinimo analizei buvo pasirinkti vėlesnių metų konsoliduotos finansinės ataskaitos ir metiniai pranešimai. 2016 m. Sausio 1 d. duomenimis, Baltijos Vertybinių popierių biržos Oficialųjį sąrašą (Vilniaus rinkos) sąrašą sudaro 13 kotiruojamų įmonių, o Baltijos papildomąjį prekybos sąrašą sudaro dar 16 emitentų (2 priedas). Siekiant duomenų analizės palyginimo pirminė imtis yra 2008-2009 m. ir 2013-2014 m. metiniai pranešimai.

Kadangi tyrimo laikotarpis apima 4 metų laikotarpį, kuris prasideda 2009 metais, yra suskaidytas į 2 laiko intervalus, todėl atliekant metinių pranešimų duomenų antraščių žymėjimą buvo pastebėta, kad ne visos įmonės teikė ataskaitas pasirinktų laikotarpių intervalais. (ž.r. 3.1 lentelę). Pirminę tyrimo imtį sudarė 116 stebinių. Įmonės, kurios metinius pranešimus teikė tik antruoju pasirinktu laikotarpiu, t.y. 2013 – 2014 m. buvo atmestos, nes trūko duomenų dėl trumpo laikotarpio. Taigi, iš visų 29 kotiruojamų įmonių NASDAQ OMX Baltic Vilniaus rinkos vertybinių popierių biržoje tyrime lieka 11 įmonių iš oficialaus ir 9 įmonių iš papildomo prekybos sąrašo. Taigi, generalinė

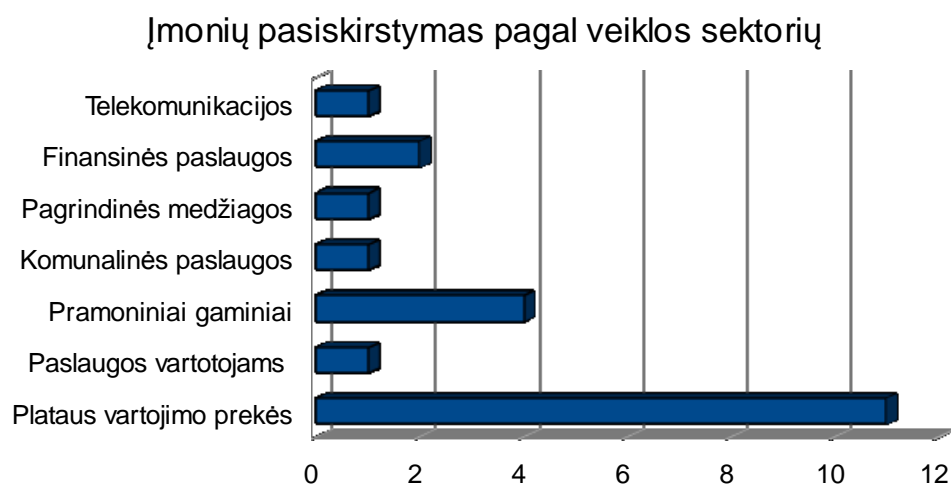
tyrimo imtis yra 20 biržinių bendrovių (ž.r. 5 lentelę).

5 lentelė. Tyrimo duomenų imtis

Imties atranka	Įmonių skaičius iš oficialaus sąrašo	Įmonių skaičius iš papildomojo sąrašo	Laikotarpis m.	Stebinių skaičius
Duomenys 2008 – 2009 metų	11	10	4	84
Duomenys 2013 – 2014 metų	2	5	4	32
Duomenys po 2014 metų	1	0	0	0
Imtis iš viso:	14	15	4	116
Respondentų pašalinimas				
Įmonės po atsiskyrimo	0	4	1	4
Įmonės po sujungimo (2016)	1	0	0	0
Nėra metinių pranešimų	1	1	0	0
Naujas emitentas sąrašė	3	0	2	24
Tyrimui atrinktų įmonių imtis				
Tyrimui naudojamų duomenų imtis	11	9	4	80

Kadangi tyrime dalyvauja tik Lietuvos įmonės, todėl tyrimas bus atliekamas remiantis Vertybinių popierių biržos duomenimis įmones suskirsčius pagal veiklos sektorius (ž.r. 4 pav.) į 4 grupes:

- plataus vartojimo prekės;
- pramoniniai gaminiai;
- finansinės paslaugos;
- komunalinės paslaugos, pagrindinės medžiagos, telekomunikacijos ir paslaugos vartotojams.

4 pav. Tyrimui atrinktos įmonės pagal veiklos sektorių

Pabaigoje reikia paminėti, kad vertinant kiekvieno veiklos sektoriaus bendrovės integruotą informaciją, nustatyta, kad informacija atskleidžianti kiekvieno kapitalo informaciją pranešime nėra išdėstyta nuosekliai. Todėl skaičiuojant kapitalo informacijos puslapius, taikomas 0,5 psl. apribojimas.

3. NASDAQ OMX VILNIUS BIRŽINIŲ BENDROVIŲ INTEGRUOTOS KAPITALO INFORMACIJOS ATSKLEIDIMO TYRIMO REZULTATAI

Šioje darbo dalyje pateikiami empirinio tyrimo rezultatai ir jų analizė. 3.1 skyriuje atliekama metiniuose pranešimuose atskleidžiamos kapitalo informacijos turinio analizė 2008 - 2009 m. 3.2 skyriuje atliekama 2013 - 2014 m. metiniuose pranešimuose atskleidžiamos kapitalo informacijos turinio analizė. 3.3 skyriuje palyginami 3.1 ir 3.2 skyriuose analizuojami duomenys. Pabaigoje pateikiamos empirinio tyrimo rezultatus apibendrinančios išvados.

3.1. Integruotos kapitalo informacijos atskleidimas metiniuose pranešimuose 2008 – 2009 metais

Kadangi metiniai pranešimai nėra tikrosios integruotos ataskaitos todėl atliekant turinio analizę, svarbu nustatyti koks kapitalo informacijos kiekis atskleistas paskelbtas pranešime. Taigi, Nepaisant apibrėžtų reikalavimų informacijos turiniui, metiniai pranešimai nepriklausomai nuo veiklos sektoriaus gali skirtis tiek pateiktos informacijos kiekiu, tiek apimtimi. Reikia paminėti, kad finansinės atskaitomybės įstatymo 6 skirsnis reglamentuoja kokia informacija turi būti pateikiama pranešime, tačiau nenurodo koku būdu, todėl gali skirtis informacijos charakteristika. Informacija gali būti pateikta tekste, lentelėse, grafikuose, paveiksluose ar net nuotraukose. Analizei atrinktų bendrovių metinių pranešimuose integruotai informacijai atskleisti tarpusavyje derinami visi minėti būdai. Įvairių lentelių ir grafikų naudojimas leidžia suinteresuotiems pateikti supaprastintą sudėtingą situaciją net ir sudėtingą informaciją supaprastinti ir pateikti suinteresuotiems ar lengviau ją palyginti. Pabaigoje reikia pridurti, kad metiniai pranešimai nėra integruotos ataskaitos.

Pabrėžtina, kad kapitalo informacija metiniuose pranešimuose nėra atskleista nuosekliai, todėl renkant duomenis galima paklaida iki 1 psl. Verta pabrėžti, kad greta itin mažos apimties metinių pranešimų pateikiamas metinio pranešimo priedas – informacija apie Vilniaus vertybinių popierių biržoje kotiruojamų bendrovių valdymo kodekso laikymąsi. Kitų emitentų metiniuose pranešimuose ši informacija atskirai nepateikiama, todėl sudaro baigiamąją dalį, kuri gali sudaryti apie 20 puslapių. Tyrimui aktualios kapitalo dalies minimali reikšmė - 2, maksimali - 12 puslapių 2008 metais ir atitinkamai 2 ir 11 puslapių apimties 2009 metais (ž.r. 6 lentelę). Generalinė tyrimo imtis 20 bendrovių (ž.r. 6 lentelę).

Skaičiuojant metinių pranešimų puslapius, kuriuose atskleistas įmonės kapitalas, pastebėta, kad 2008 m. daugiausia informacijos (≥ 10 psl.) pateikė 5 bendrovės. Informacija pateikiama mažėjimo tvarka: AB „Rokiškio sūris“ – 12 psl., AB „Teo“ 12 psl., AB „Snaigė“ – 11 psl., AB

„Invalda“ – 10 psl., AB „Kauno energija“ – 10 psl. Pabrėžtina, kad metinių pranešimų apimtis skirtinga, todėl vertinant integruotą informaciją kiekio požiūriu, reikia atsižvelgti į procentinę kapitalo informacijos dalį. Taigi, integruotą informaciją vertinant procentine išraiška, nustatyta, kad daugiausia integruotos informacijos, kuri sudarė daugiau nei pusę metinio pranešimo buvo pateikta AB „Gubernija“ – 57 % ir AB „Utenos trikotažas“ – 55 % metiniuose pranešimuose. 2009 m. AB „Utenos trikotažas“ metinio pranešimo integruoto informacijos kiekis išliko 55 %, AB „Gubernija“ kapitalo informacija sumažėjo lygiai per pusę ir sudarė 28,57 %. Mažiausią iki 10 % dalį integruotos informacijos 2008 m. sudarė AB „Apranga“ metinis pranešimas – 6,90 %, AB „Vilniaus baldai“ – 7,94 %, AB „Pieno žvaigždės“ – 8,89 %. 2009 m. AB „Apranga“ kapitalo kiekis su mažėjo iki 6,25 %, AB „Vilniaus baldai“ ir AB „Pieno žvaigždės“ atvirkščiai kapitalo kiekis padidėjo ir sudarė ≤ 10 %.

6 lentelė. Metinių pranešimų ir atskleistos kapitalo informacijos apimtis, psl.

Įmonės pavadinimas	Pramonės šaka	Metiniai pranešimai, psl./kapitalo informacija psl.	
		2008	2009
Invalda	Finansinės paslaugos	17,24 % (10 psl./58)	14,06% (9 pl./64)
Šiaulių bankas	Finansinės paslaugos	10,98% (4,5 psl./41)	12,50% (7 psl./56)
Kauno energija	Komunalinės paslaugos	22,22% (10 psl./45)	17,31% (9 psl./52)
Grigeo Grigiškės	Pagrindinės medžiagos	17,65% (6 psl./34)	8,45% (6 psl./17)
Apranga	Paslaugos vartotojams	6,90% (2 psl./29)	6,25% (2 psl./32)
Agrowill group	Plataus vartojimo prekės	27,27% (3 psl./11)	27,27% (3 psl./11)
Gubernija	Plataus vartojimo prekės	57,14% (4 psl./7)	28,57% (2 psl./7)
Pieno žvaigždės	Plataus vartojimo prekės	8,89% (4 psl./45)	10,00% (3,5 psl./35)
Rokiškio sūris	Plataus vartojimo prekės	32,43% (12 psl./37)	17,19% (11 psl./64)
Snaigė	Plataus vartojimo prekės	18,64% (11 psl./59)	23,00% (11,5 psl./50)
Utenos trikotažas	Plataus vartojimo prekės	55,00% (5,5 psl./10)	55,00% (5,5 psl./10)
Vilkyškių pieninė	Plataus vartojimo prekės	13,26% (6,5 psl./49)	18,40% (8 psl./43)
Vilniaus baldai	Plataus vartojimo prekės	7,94% (5 psl./63)	17,19% (5,5 psl./32)
Vilniaus degtinė	Plataus vartojimo prekės	14,06% (4,5 psl./32)	12,96% (3,5 psl./27)
Žemaitijos pienas	Plataus vartojimo prekės	38,89% (3,5 psl./9)	34,78% (8 psl./23)
Klaipėdos nafta	Pramoniniai gaminiai	14,29% (3 psl./21)	14,29% (6 psl./42)
PST	Pramoniniai gaminiai	22,91% (5,5 psl./24)	28,26% (6,5 psl./23)
City service	Pramoniniai gaminiai	13,28% (8,5 psl./64)	14,08% (10 psl./71)
Dvarčionių keramika	Pramoniniai gaminiai	13,79% (4 psl./29)	9,26% (2,5 psl./27)
Teo	Telekomunikacijos	27,91% (12 psl./43)	9,09% (4 psl./44)

Įvertinti integruotos informacijos pokytį kiekio požiūriu galima pasitelkiant atskirus veiklos sektorius. Susisteminius duomenis nustatyta, kad daugiausia emitentų sudaro plataus vartojimo prekių sektorius, kurio minimali 2008 m. integruotos informacijos atskleidimo reikšmė – 7,94 %, didžiausia – 57,14 %, vidutiniškai 2008 m. informacijos kiekis buvo 26,13 %. 2009 m. mažiausia kapitalo informacijos dalis buvo 7,32 %, didžiausia – 55 %, vidurkis sudarė 22,88 %. Taigi, plataus vartojimo prekių sektoriaus metinių pranešimų integruotos informacijos kiekis 2009 m. sumažėjo 3,25 %.

Pramoninių gaminių sektoriaus 2008 m. integruotos informacijos kiekio minimali reikšmė buvo 13,28 %, didžiausia – 26,19 %, vidurkis sudarė 16,88 %. 2009 m. minimali reikšmės pokytis buvo 4,53 % ir sudarė 9,26 %, maksimali kapitalo informacijos reikšmė – 28,26 %, vidurkis siekė

16,47 %. Pramoninių gaminių sektoriaus kapitalo informacijos atskleidimas kiekio požiūriu sumažėjo 0,41 % . Finansinių paslaugų sektoriaus bendrovių integruotos informacijos kiekio vidurkis 2008 m. – 14,11 %, o 2009 m. – 13,28 %.

Lentelėje matyti (ž.r. 5 lentelę), kad likusių keturių atskiruose sektoriuose veiklą vykdančių bendrovių integruotos informacijos kiekis 2009 m. taip pat mažėjo: komunalines paslaugas teikiančios AB “Kauno energija” integruotos informacijos pokytis buvo 4,91 %, AB “Grigeo Grigiskės”- 9,2 %, AB “Apranga”- 0,65 %, o AB “Teo” net 18,82 %.

Siekiant apibendrinant 2008 – 2009 m. integruotos informacijos kiekį, nustatyta, kad 2008 m. metinių pranešimų apimties vidurkis siekė 34,67 psl., tuo tarpu kapitalo informacijos metiniame pranešime tūrio vidurkis buvo 21,32 %. 2009 m. pranešimų apimties vidurkis padidėjo iki 36,71 psl., bet atskleistos kapitalo informacijos vidurkis sumažėjo iki 18,34 % . Taigi 2009 m. integruotos kapitalo informacijos pokytis buvo -2,98 %. Pastebėta, kad kiekio požiūrių daugiausiai integruotos kapitalo informacijos buvo plataus vartojimo prekių sektoriaus bendrovių metiniuose pranešimuose. Tokią tendenciją galėjo lemti tai, kad sektorių sudaro daugiausia gamybą užsiimančios įmonės.

Nustačius integruotos kapitalo informacijos kiekį metiniuose pranešimuose, galima įvertinti atskleistos kapitalo informacijos pobūdį (ž.r. 4 PRIEDA). Reikia pabrėžti, kad įstatymas numato, jog metiniame pranešime privalo būti atskleista informacija apie įmonės akcijas, prekybą vertybiniais popieriais ir su aplinkosauga ir personalu susijusi informacija. Pradedant integruotos kapitalo informacijos analizę reikia išsiaiškinti kokia forma informacija pateikta. Remiantis daugkartiniu metinių pranešimų skaitymu, galima teikti, kad egzistuoja 3 dominuojančios duomenų pateikimo formos:

- tekstas. Tekste yra aprašoma informacija atskleidžianti gamybinį kapitalą, t.y. informaciją apie prekes, investicijas į įrengimus. Taip pat informacija apie vykdomą licencijuojamą veiklą ir įdiegtus vadybos standartus. Tekstine forma atskleidžiama informacija susijusi su personalu mokymu ir aplinkosaugos klausimais susijusi informacija.
- lentelės. Nustatyta, kad lentelėse daugiausia pateikiama informacija susijusi su įmonės akcijų kainų pokyčiais ir su darbuotojų skaičiumi, darbo užmokesčiu susijusi informacija.
- grafikai. Grafikuose pateikiama informacija atskleidžianti akcijų kainų pokyčius ir darbuotojų kaitą.

Apibendrinant kapitalo informacijos pateikimo formą galima daryti išvadą, kad statistiniai finansinio kapitalo duomenys pateikiami lentelėse, apyvartumas vaizduojamas grafikuose. Informacija susijusi su personalo darbo užmokesčiu, kaita ir išsilavinimu pateikimo būdais nesiskiria nuo finansinio kapitalo. Lentelėse gali būti pateikta informacija atskleidžianti gamybinį kapitalą, t.y., prekes ir žaliavas. Integruota intelektualio, aplinkos ir socialinio kapitalo informacija pateikiama

aprašomuoju būdu. **Tolimesnei kapitalo atskleidimo analizei emitentai suskirstomi į 4 grupes pagal veiklos sektorius:**

- plataus vartojimo prekės. Veiklos sektoriaus emitentų imtis – 10;
- pramoniniai gaminiai. Veiklos sektoriaus emitentų imtis – 4;
- finansinės paslaugos. Veiklos sektoriaus emitentų imtis – 2;

Kadangi 4 likusieji emitentai vykdo veiklą skirtinguose 4 sektoriuose, todėl jis bus priskirti vienai grupei;

- komunalinės paslaugos, pagrindinės medžiagos, paslaugos vartotojams, telekomunikacijos. Veiklos sektoriaus emitentų imtis – 4.

Pabrėžtina, kad toks įmonių suskirstymas pagal sektorius atliktas remiantis NASDAQ informacija.

Taigi, lentelėje (žr. 7 lentelę) matyti, kad remiantis išskirtomis kapitalo kategorijomis finansinio ir žmogiškojo kapitalo informaciją metiniame pranešime atskleidė visi 100 proc. plataus vartojimo prekių sektoriaus emitentai. Skaidant tyrimo vienetus, pastebėta, kad 100 % finansinį kapitalą 2008 m. atskleidė AB „Pieno žvaigždės“ ir AB „Snaigė“, t.y. 20 % plataus vartojimo prekių sektoriaus bendrovių. Vertinant pagal subkategorijas, 2009 m. finansinį kapitalą atskleidė AB „Snaigė“. Būtina paminėti, kad įstatymas nurodo privalomą informaciją apie akcijas ir prekybą vertybiniais popieriais, tačiau pieno perdirbėjos AB „Pieno žvaigždės“, AB „Rokiškio sūris“, AB „Vilkyškių pieninė“ ir šaldymo įrenginių gamintoja AB „Snaigė“ tiek 2008 m., tiek 2009 m. papildomai pateikė informaciją apie dividendus. Skolos vertybinius popierius į apyvartą išleidusi AB „Agrowill group“ ir AB „Snaigė“. Gamybinio kapitalo atskleidimas buvo dvigubai didesnis ir siekė 40 %. Ją atskleidė AB „Agrowill group“, AB „Snaigė“, AB „Vilkyškių pieninė“ AB „Vilniaus baldai“ ir AB „Vilniaus degtinė“ pagal visas gamybinio kapitalo subkategorijas – prekes, žaliavas, įrengimus. 2009 m. gamybinį kapitalą atskleidė tik AB „Agrowill“ ir AB „Vilkyškių pieninė“.

Atlikus tyrimą pastebėta, kad integruotą intelektinį kapitalą atskleidė vienas emitentas iš 10. Išsiaiškinta, kad nuo licencijų priklausomą veiklą 2008 m. vykdė ir AB „Vilkyškių pieninė: „<...įmonė gavo Eksporto į Europos Sąjungą licenciją...>. AB „Snaigė“ nurodė, kad licencijų ir patentų neturi : „<...Bendrovės veikla nepriklauso nuo patentų ir licencijų...>. Atskleidžiant intelektinį kapitalą dominavo informacija apie įdiegtus vadybos standartus. Žmogiškąjį kapitalą sudarė su personalo klausimais susijusi informacija apie darbuotojų skaičių, išsilavinimą, vidutinį atlyginimą. Integruotą informaciją susijusią su darbuotojų kompetencijų ugdymu atskleidė AB „Rokiškio sūris“, AB „Utenos trikotažas“, AB „Vilkyškių pieninė“, AB „Vilniaus baldai“ ir AB „Vilniaus degtinė“. 2009 m. – AB „Gubernija“, AB „Snaigė“, AB „Žemaitijos pienas“, kaip ir 2008 m. – AB „Vilniaus baldai“ ir AB „Vilniaus degtinė“. Pabrėžtina, kad vertinant žmogiškojo kapitalo atskleidimą, 2009 m. padidėjo

informacijos apie darbuotojų mokymus kiekis. Metinių pranešimų kontekste pasižymėjo AB „Gubernija“ atskleidama neigiamą informaciją apie emitentą : „...vėluojama atsiskaityti su atleistais iš darbo darbuotojais...>, <...išėjo iš darbo turintys patirtį pardavimų skyriaus darbuotojai...>, <...didelė kadru kaita...>”. Kitos bendrovės tokios informacijos vengė.

2008 m. jei aplinkosaugos klausimus į metinį pranešimą įtraukė 7 bendrovės, tai pagal tris subkategorijas jį atskleidė tik AB „Snaigė“. 2009 m. tokių įmonių buvo dvi – AB „Snaigė“ ir AB „Utenos trikotažas“. Pastebėta, kad pirmuoju tyrimo laikotarpiu integruotą socialinio kapitalo informaciją susijusią su poveikiu visuomenei įtraukė AB „Žemaitijos pienas“.

7 lentelė. Plataus vartojimo prekių sektoriaus įmonių kapitalo atskleidimas 2008 – 2009 m., (vnt)

Kategorijos	Finansinis kapitalas			Gamybinis kapitalas			Intelektinis kapitalas		Žmogiškasis kapitalas				Aplinkos kapitalas			Socialinis kapitalas		
	Akcijos	Obligacijos	Dividendai	Prekės	Žaliavos	Įrengimai	Licencijos ir patentai	Vadybos standartai	Mokymai	Darbo užmokestis	Kaita	Darbuotojai	Poveikis gamtai	Išteklų tausojimas	Taršos prevencija	Poveikis visuomenei	Poveikis bendruomenei	Visuomenės rėmimas
2008 m.																		
Agrowill group	3	13		2	7	2		2			1	3						
Gubernija	8			4	3					3	3	1						
Pieno žvaigždės	10	1	1	1	3					1	2	5						
Rokiškio sūris	12		1	2	2			1	1	1	1	4		1	7			
Snaigė	14	3	1	5	2	6		1			1	4	3	6	4			
Utenos trikotažas	7			1		1		1	2	1	2	2		1	2			
Vilkyškių pieninė	11		4	6	4	6	1	1	3	1	1	1			1			
Vilniaus baldai	9			1	2	3		1	1	3	3	5		3				
Vilniaus degtinė	7			3	6	15		1	2	3	3	2	1					
Žemaitijos pienas	4			4	2					1	1	1					5	
2009 m.																		
Agrowill group	3	7			2	7	1				1	3						
Gubernija	7	1		6	2	1			2	4	1	4	3		3			
Pieno žvaigždės	11		1	1	2					3	2	5						
Rokiškio sūris	10		1	2	2	2		1		1	1	4		1	7			
Snaigė	11	7	1	4	2	8		1	1	1	1	4	4	2	3			
Utenos trikotažas	6			1		1		1	1		2	2	1	1	4			
Vilkyškių pieninė	10		3	7	7	6	1	1		1	1	1						
Vilniaus baldai	9			1	2			1	1	1	5	5		2	3			
Vilniaus degtinė	8			3	5	6		1	2	2	3	1	1		2			
Žemaitijos pienas	7			5	2				3	1	1	1					5	

Apibendrinant 2008 m. galima daryti išvadą, kad metiniame pranešime pagal kategorijas dominavo finansinis ir žmogiškasis kapitalas, o vertinant kapitalo atskleidimą pagal subkategorijas daugiausiai jų atskleidė AB „Snaigė“ ir AB „Vilkyškių pieninė“ ir AB „Snaigė“ 2009 m. Lyginant abu ataskaitinius laikotarpius, galima daryti išvadą, kad integruota informacija metiniuose pranešimuose nepasižymėjo sparčia dinamika, tačiau vystymosi stojimas taip pat nepastebėtas. Pabrėžtina, kad finansinį kapitalą atskleidžianti informacija, t.y., informacija apie įmonės akcijas, taip pat su personalu susijusi informacija apibrėžianti darbo užmokestį, darbuotojų skaičių ir išsilavinimą įprastai pateikiama skaitmenine forma lentelėse. Todėl integruotos informacijos apimtis vertinant puslapiais yra didesnis, nei skaičiuojant pažymėtas subkategorijas. Vertinant integruota su aplinkosaugą susijusią informaciją pastabėta, kad jos atskleidimas yra nepakankamas, ypač turint omenyje, kas plataus vartojimo prekių sektoriaus bendrovės užsiima gamyba, todėl galima daro poveikį gamtai. Tokią tendenciją galima lėmė tai, kad nors ši informacija yra privaloma, tačiau žmogiškojo ir aplinkosauginio kapitalo atskleidimas nėra taip griežtai apibrėžtas, kaip finansinis.

8 lentelė. Pramoninių gaminių sektoriaus įmonių kapitalo atskleidimas 2008 - 2009 m., (vnt.)

Kategorijos	Finansinis kapitalas			Gamybinis kapitalas			Intelektinis kapitalas		Žmogiškasis kapitalas				Aplinkos kapitalas			Socialinis kapitalas		
	Akcijos	Obligacijos	Dividendai	Prekės	Žaliavos	Įrengimai	Licencijos ir patentai	Vadybos standartai	Mokymai	Darbo užmokestis	Kaita	Darbuotojai	Poveikis gamtai	Išteklių tausojimas	Taršos prevencija	Poveikis visuomenei	Poveikis bendruomenei	Visuomenės rėmimas
2008 m.																		
Klaipėdos nafta	6		1	2	1	3			3		1	7	1		3			
PST	6						1	1	2	1	2							
City service	6	3							3	6	3	3	1	5	1	5	5	6
Dvarčionių keramika	6			2	2	3	1	1	2	1	4	6	1		4			
2009 m.																		
Klaipėdos nafta	4		2	3	1	4			3	1	1	8	1		1			
PST	3						1	1	2	2	2	1			2			
City service	2	1						1	6	2	7	8	3	5	1	4	1	4
Dvarčionių keramika	6			2	1	2	1	4	4		3	7	1		4			

Pagal kapitalo kategorijas pramoninių gaminių sektoriaus, kaip ir plataus vartojimo prekių sektoriaus bendrovių 2008 m. finansinio ir žmogiškojo kapitalo informaciją metiniame pranešime atskleidė visi 100 % pramoninių gaminių sektoriaus emitentai. Vertinant pagal subkategorijas dominavo žmogiškasis ir intelektinis kapitalas. Pabrėžtina, kad vertinant pagal suformuotas subkategorijas, nei viena bendrovė finansinio kapitalo neatkleidė 100 %. Analizuojant pramoninių prekių sektoriaus bendroves pastebėta, kad tiek gamybinį, tiek intelektinį kapitalą į 2008 – 2009 m.

metinius pranešimus įtraukė pusė sektoriaus įmonių. Dominuojantis kapitalas – žmogiškasis.

Skirtingai nei plataus vartojimo prekių sektoriaus emitentų metiniuose pranešimuose, pramoninių gaminių sektoriaus įmonėse aplinkosaugos klausimai atskleisti 3 iš 4 metinių pranešimų 2008 m. ir 100 % 2009 m. Lentelėje matyti, kad daugiausia informacijos susijusios su aplinkosauginiais klausimais įtraukta į AB „City service“ metiniuose pranešimuose. Būtent AB „City service“ pasižymėjo, kaip socialiai atsakinga bendrovė. Vertinant dviejų veiklos sektorių įmonių integruotą informaciją, pastebėta, kad tik AB „City service“ atkleidė socialinį kapitalą susijusį su poveikiu visuomenei, bendruomenei ir visuomenės rėmimu: <...inicijuodami socialinius – švietėjiškus projektus bei akcijas...>, <...remiame bei inicijuojame ir socialinės atsakomybės projektus...>.

Pastebėta, kad 2008-2009 m. AB „Klaipėdos nafta“ ir AB „Dvarčionių keramika“ į metinius pranešimus įtraukė informaciją apie taikomas taršos prevencijos priemones ir poveikį gamtai. Yra žinoma, kad AB „Dvarčionių keramika“ paveikė 2008 m. ekonominė krizė, todėl gamyba buvo pristabdyta.

Apibendrinus 2008 m. kapitalo informaciją bendrovių metinių pranešimus, galima išskirti keletą esminių pastebėjimų. Pirmiausia, skirtingai nei plataus vartojimų prekių emitentų, pramoninių gaminių sektoriaus emitentų pranešimuose pastebėta socialinio kapitalo informacija. Ją pagal subkategorijas išpildė AB „City service“. Vertinant pagal subkategorijas, AB „City service“ – daugiausiai kapitalo informacijos atskleidusi bendrovė. Antra, nepaisant atskleistų visų kapitalo kategorijų, pramoninių gaminių, kaip ir plataus vartojimo prekių sektoriaus metiniuose pranešimuose dominuoja žmogiškasis kapitalas. Galia daryti išvadą, kad tokią tendenciją lėmė prievolė.

9 lentelė. Finansinių paslaugų sektoriaus įmonių kapitalo atskleidimas 2008 – 2009 m. (vnt.)

Kategorijos	Finansinis kapitalas			Gamybinis kapitalas			Intelektinis kapitalas		Žmogiškasis kapitalas				Aplinkos kapitalas			Socialinis kapitalas		
	Akcijos	Obligacijos	Dividendai	Prekės	Žaliavos	Įrengimai	Licencijos ir patentai	Vadybos standartai	Mokymai	Darbo užmokestis	Kaita	Darbuotojai	Poveikis gamtai	Išteklių tausojimas	Taršos prevencija	Poveikis visuomenei	Poveikis bendruomenei	Visuomenės rėmimas
Emitentų sąrašas																		
2008 m.																		
Invalida	11		3					1		3	4	2	2			3		
Šiaulių bankas	16	1	1						1	1	3	5						
2009 m.																		
Invalida	13	2	2					1	1	4	4	7	2	3	2			
Šiaulių bankas	16	1	1						2	3	5	4				3	2	3

Finansines paslaugas teikiančių bendrovių sąrašą sudaro du emitentai. Kapitalo atskleidimo tendencijos panašios kaip ir kituose veiklos sektoriuose. Matyti, kad 2008 m. 100 % finansinį kapitalą atkleidė tik AB „Šiaulių bankas“, bet 2009 m. pranešimą informacija apie išleistas obligacijas papildė AB „Invalda“. Skirtingai nei plataus vartojimo prekių ir pramoninių gaminių sektorių emitentai, finansinės paslauga teikiančioms bendrovėms nėra aktuali gamybinio kapitalo informacija. AB „Invalda“ pateikė informaciją apie įdiegtus vadybos standartus.

Reikia pabrėžti, kad bendrovė teikianti finansines paslaugas 2008 m. neišskyrė informacijos apie darbuotojų kompetencijas ir ugdymą, tačiau pranešimo rengėjai tą padarė 2009 m. Nepaisant to, kad bendrovės nevykdo gamybos, AB „Invalda“ metiniame pranešime pateikta informacija apie poveikį gamtai, tačiau nėra galimai aktualios informacijos apie išteklių taupymą. 2009 m. AB „Invalda“ suinteresuotiems pateikė informaciją susijusią su aplinkosaugos klausimais vertinant pagal visas subkategorijas. AB „Šiaulių bankas“ 2 metų pranešimuose su aplinkosaugos klausimais susijusi informacija nepateikta. Visgi, įmonė suinteresuotiems nurodė, kad yra socialiai atsakinga ir į metinį 2009 m. pranešimą įtraukė informaciją apie socialinę atsakomybę.

Apibendrinant galima daryti prielaidą, kad finansinių paslaugų sektoriuje svarbiausias finansinis ir žmogiškasis kapitalas, tačiau suinteresuotieji taip pat gali gauti apie įmonės poveikį gamtai ir visuomenei.

10 lentelė. Įvairių veiklos sektorių įmonių kapitalo atskleidimas 2008 – 2009 m., (vnt)

Kategorijos	Finansinis kapitalas			Gamybinis kapitalas			Intelektinis kapitalas		Žmogiškasis kapitalas				Aplinkos kapitalas			Socialinis kapitalas		
	Akcijos	Obligacijos	Dividendai	Prekės	Žaliavos	Įrengimai	Licencijos ir patentai	Vadybos standartai	Mokymai	Darbo užmokesčiai	Kaita	Darbuotojai	Poveikis gamtai	Išteklių tausojimas	Taršos prevencija	Poveikis visuomenei	Poveikis bendruomenei	Visuomenės rėmimas
2008 m.																		
Kauno energija	12		1	1		2				3	3	9	1	1	6	2		
Grigeo Grigiškės	13		1	6	1	3		2		5	2	4	1		4			
Apranga	6	1	1	1						2	3	5						
Teo	8		5						6	1		5				4	4	8
2009 m.																		
Kauno energija	10		1	1		2					1	3	1	1	3	1		
Grigeo Grigiškės	13			7	1	1			3	6	3	5			3			
Apranga	6			1					1			2			3			
Teo	8		3									1	3	4		1	2	

Lentelėje matyti, kad iš 4 įmonių sudarytoje grupėje kaip ir kitų sektorių metiniuose pranešimuose dominuoja informacija susijusi su finansiniu ir žmogiškuoju kapitalu. Pastebėta, kad 2009 m. kapitalo informacijos sumažėjo – AB „Apranga“ metiniame pranešime neįtraukta informacija apie išleistas obligacijas ir išmokėtus dividendus, 2009 m. informacijos apie dividendus nebuvo ir AB „Grigeo Grigiškės“ metiniame pranešime. Kaip ir tikėtasi, gamybinio kapitalo informaciją atkleidė tiek AB „Kauno energija“, tiek AB „Grigeo Grigiškės“. Kaip matyti lentelėje, šių bendrovių pranešimai išsiskyrė informatyvumu – 100 % atskleisti žmogiškieji ir aplinkosaugos ištekliai.

Tiriamą informaciją apie įmonių išteklius pastebėta, kad emitentų pranešimuose, išskyrus 2008 m. AB „Grigeo Grigiškės“ akcentuojami finansiniai ir gamybiniai veiksniai, bet ne įmonės intelektinė nuosavybė. Tai ypač pastebima paslaugų vartotojams ir telekomunikacijos sektorių bendrovių pranešimuose.

Renkant duomenis tyrimui, pastebėta, kad 2008 m. iš visų metinių pranešimų išsiskyrė AB „Teo“ pranešimas tiek turiniu, tiek pateikimo forma. Pranešimas savo forma panašus į straipsnį, taip pat jame atsisakyta finansinės informacijos, su personalo klausimais susijusių lentelių, akcentuotas žmogiškasis ir socialinis kapitalas. Būtina pabrėžti, kad AB „Teo“ atskirai pateikė socialinės atsakomybės ataskaitą, todėl galima daryti prielaidą, kad metiniame pranešime gali būti neišplėtotą informacija susijusi su aplinkosauginiais klausimais. 2009 m. esminių pokyčių neįvyko, tačiau kito AB „Teo“ pranešimo informacijos pobūdis, t.y. savo forma ir turiniu priartėjo prie kitų emitentų. Atitinkamai neliko informacijos susijusios su darbuotojų mokymų, taip pat susiaurėjo socialinė informacija.

Apibendrinant 2008 – 2009 m. metinius pranešimus galima daryti išvadą, kad kapitalo atskleidimą, išskyrus finansinį kapitalą, kuri reglamentuoja įstatymas, galimai įtakoja veiklos sektorius. Galima daryti prielaidą, kad labiausiai nuo veiklos srities priklausomi gamybiniai, mažiausiai atskleisti socialiniai ištekliai.

3.2. Integruotos kapitalo informacijos atskleidimas metiniuose pranešimuose 2013 – 2014 metais

Tyrimė siekiant palyginti dviejų laikotarpių duomenis 3.1. skyriuje analizuojama 2013 -2014 m. metinių pranešimų informacija tokia eiga kaip ir 3.1 skyriuje, t.y. 2008 -2009 m. 2013 m. minimali kapitalo informacijos atskleidimo reikšmė buvo 3 psl. maksimali – 15,5 psl., tuo tarpu 2014 m. minimali reikšmė – 2 psl., maksimali – 16 psl.

**11 lentelė. Metinių pranešimų ir atskleistos kapitalo informacijos apimtis, psl. 2013-2014 m.,
(vnt.)**

Įmonės pavadinimas	Pramonės šaka	Metiniai pranešimai, psl./kapitalo informacija psl.	
		2013	2014
Invalda	Finansinės paslaugos	9,42% (6,5 psl./69)	7,14% (5 psl./70)
Šiaulių bankas	Finansinės paslaugos	17,50% (10,5 psl./60)	21,57% (11 psl./51)
Kauno energija	Komunalinės paslaugos	16,91% (11,5 psl./68)	12,50% (10 psl./80)
Grigeo Grigiškės	Pagrindinės medžiagos	15,48% (6,5 psl./42)	20,73% (8,5 psl./41)
Apranga	Paslaugos vartotojams	9,21% (3,5 psl./38)	9,21% (3,5 psl./38)
Agrowill group	Plataus vartojimo prekės	20,00% (3 psl./15)	11,76% (2 psl./17)
Gubernija	Plataus vartojimo prekės	8,54% (3,5 psl./41)	6,10% (2,5 psl./41)
Pieno žvaigždės	Plataus vartojimo prekės	8,06% (2,5 psl./31)	8,62% (2,5 psl./29)
Rokiškio sūris	Plataus vartojimo prekės	20,12% (15,5 psl./77)	20,78% (16 psl./77)
Snaigė	Plataus vartojimo prekės	16,36% (9 psl./55)	18,63% (9,5 psl./51)
Utenos trikotažas	Plataus vartojimo prekės	31,25% (5 psl./16)	31,25% (5 psl./16)
Vilkyškių pieninė	Plataus vartojimo prekės	18,75% (7,5 psl./40)	19,51% (8 psl./41)
Vilniaus baldai	Plataus vartojimo prekės	14,29% (5 psl./35)	14,71% (5 psl./34)
Vilniaus degtinė	Plataus vartojimo prekės	19,35% (6 psl./31)	20,97% (6,5 psl./31)
Žemaitijos pienas	Plataus vartojimo prekės	39,58% (9,5 psl./24)	29,17% (7 psl./24)
Klaipėdos nafta	Pramoniniai gaminiai	14,29% (9 psl./63)	18,94% (12,5 psl./66)
PST	Pramoniniai gaminiai	19,35% (6 psl./31)	13,39% (7,5 psl./56)
City service	Pramoniniai gaminiai	9,84% (6 psl./61)	8,73% (5,5 psl./63)
Dvarčionių keramika	Pramoniniai gaminiai	10,00% (3 psl./30)	9,26% (2,5 psl./27)
Teo	Telekomunikacijos	10,87% (5 psl./46)	10,87% (5 psl./46)

Analizuojant 2013 m. duomenis pastebėta, kad daugiau nei 10 puslapių kapitalo atskleista AB „Šiaulių bankas“ – 10,5 psl., AB „Kauno energija“ – 11,5 psl. ir AB „Rokiškio sūris“ – 15,5 psl., metiniuose pranešimuose. Įvertinus pranešimo apimtį ir integruotos informacijos kiekio santykį, nustatyta, kad daugiausia informacijos 39,58 % pateikta AB „Žemaitijos pienas“ metiniame pranešime, šiek tiek mažiau 31,25 % informacijos atskleista AB „Utenos trikotažas“ pranešime, mažiausiai – 8,06 % AB „Pieno žvaigždės“ metiniame pranešime. 2014 m. AB „Žemaitijos pienas“ integruota kapitalo informacija sudarė 29,17 %, t.y. sumažėjo 10,41 %. AB „Utenos trikotažo“ kapitalo informacija kiekio požiūriu nekito – išliko 31,25 %, AB „Pieno žvaigždės“ padidėjo iki 8,62 %.

Siekiant palyginti abu tyrimo laikotarpius, bendrovės išskaidomos atsižvelgiant į veiklos sektorius. Didžiausią imtį sudaro plataus vartojimo prekių sektoriaus bendrovės. Minimali 2013 m. plataus vartojimo prekių sektoriaus bendrovių metinių pranešimų integruotos informacijos kiekio reikšmė 7,45 %, maksimali – 39,58 %, vidurkis sudarė – 16,88 %. 2014 m. tyrimai rodikliai buvo: minimali reikšmė – 6,10 %, tuo tarpu maksimali – 29,17 %. 2014 m. integruotos informacijos metiniuose pranešimuose vidurkio pokytis buvo 0,53 % ir siekė 17,41 %.

Pramoninių gaminių sektoriaus mažiausias integruotos informacijos kiekis buvo AB „City service“ metiniame pranešime. Taigi, minimali sektoriaus kapitalo informacijos reikšmė 9,84 %, maksimalios teigiamas pokytis buvo 9,51 % ir sudarė 19,35 %, o metinio pranešimo, vidurkis siekė 13,37 %. 2014 m. pastebėtas integruotos informacijos neigiamas pokytis, taigi minimali reikšmė

sumažėjo iki 8,73 %, o maksimali iki 18,94 %. 2014 m. pramoninių gaminių integruotos informacijos metiniuose pranešimuose vidurkis sudarė 12,58 % ir tai buvo 0,79 % mažiau nei 2013 m.

Finansines paslaugas teikiančių bendrovių metiniuose pranešimuose 2013 m. buvo integruota nuo 9,42 % iki 17,50 % kapitalo informacijos, 2014 m. pastebėta, kad informacijos kiekio minimali reikšmė dar sumažėjo iki 7,14 %, tačiau maksimalios informacijos kiekis padidėjo iki 21,57 %, todėl vidurkis kito nuo 13,46 % iki 14,36 %.

Likusių bendrovių metinių pranešimų integruotos informacijos kiekio pasiskirstymas buvo toks: AB „Kauno energija“ teikiančios komunalines paslaugas 2013 m. kapitalo atskleidimas buvo 16,91 % ir 2014 m. neigiamas pokytis iki 12,50 %. Pagrindinių medžiagų sektoriaus įmonės AB „Grigeo Grigiškės“ kapitalo informacijos kiekis didėjo nuo 15,48 % iki 20,73 %. Paslaugas vartotojams teikiančios AB „Apranga“ metinio pranešimo kapitalo atskleidimo kiekis, 2014 m., kaip ir 2013 m. išliko 9,21 %. Tokia pati situacija pasikartojė AB „Teo“ metiniame pranešime ir sudarė 10,87.

Atlikus metinių pranešimų integruotos informacijos kiekio kitimo analizę ir susisteminius gautus rezultatus galima apibendrintai teigti, kad 2013 m. integruotos informacijos kiekis buvo 16,03 %, o 2014 m. buvo pastebėtas teigiamas pokytis ir siekė 25,42 %. Taigi, pastebima integruotos informacijos kiekio augimo tendencija.

Toliau vertinant integruotą metinių pranešimų informaciją buvo naudojamas pradinis bendrovių pasiskirstymas pagal veiklos sektorius.

Vertinant plataus vartojimo prekių sektoriaus bendrovių kapitalo atskleidimo lygį (žr. 15 lentelė), matyti, kad emitentai atskleidė privalomą finansinį ir žmogiškąjį kapitalą, tačiau kaip ir 2008 - 2009 m. žmogišką kapitalą atskleidė akcentuodami darbuotojų skaičių ir kaitą, bei išsilavinimą. Pusė emitentų informavo suinteresuotuosius apie personalo kvalifikacijos kėlimą. Intelektinį kapitalą, pagal abi subkategorijas atskleidė AB „Vilkyškių pieninė“ ir AB „Žemaitijos pienas“. Nepaisant vykdomos gamybos, gamybinį kapitalą, pagal sukurtas subkategorijas 100 proc. atskleidė AB „Vilkyškių pieninė“. Vertinant pagal suformuotas subkategorijas žmogiškąjį kapitalą 100 proc. atskleidė 5 emitentai: AB „Rokiškio sūris“, AB „Snaigė“, AB „Utenos trikotažas“, AB „Vilniaus baldai“ ir AB „Vilniaus degtinė“. 2013 m. net 4 emitentai 100 proc. atskleidė aplinkos kapitalą: AB „Rokiškio sūris“, AB „Snaigė“ ir AB „Utenos trikotažas“ ir AB „Žemaitijos pienas“. Atliekant analizę, pastebėta, kad plataus vartojimo prekių metiniuose pranešimuose atsirado socialinio kapitalo užuomazgų – nusakančių paramą ir palankios socialinės aplinko kūrimą darbuotojams: <...įdiegė tarptautinį socialinės atsakomybės SA 8000 standartą ...>, <....siekdama įgyvendinti įmonių socialinės atsakomybės plėtrą ...>.

12 lentelė. Plataus vartojimo paslaugų sektoriaus įmonių kapitalo atskleidimas 2013 – 2014 m.,
(vnt.)

Kategorijos	Finansinis kapitalas			Gamybinis kapitalas			Intelektinis kapitalas		Žmogiškasis kapitalas				Aplinkos kapitalas			Socialinis kapitalas		
	Akcijos	Obligacijos	Dividendai	Prekės	Žaliavos	Įrengimai	Licencijos ir patentai	Vadybos standartai	Mokymai	Darbo užmokestis	Kaita	Darbuotojai	Poveikis gamtai	Išteklių tausojimas	Taršos prevencija	Poveikis visuomenei	Poveikis bendruomenei	Visuomenės rėmimas
Subkategorijos																		
Emitentų sąrašas																		
2013 m.																		
Agrowill group	3	6		1	3					2	2	3					1	
Gubernija	12			5		1				1	1	2	3		3	2		
Pieno žvaigždės	8			2	2			1		1	1	5			4			
Rokiškio sūris	9			2	2			1	6	1	2	3		1	9			
Snaigė	10	2		5	1	4		1	1	1	1	3	1	3	2			
Utenos trikotažas	12		3	2		2		1	1	3	1	2	1	1	2			
Vilkyškių pieninė	8		3	6	5	4	1	1		1	1	1	1	1	2			
Vilniaus baldai	11			2	2	2		1	3	2	5	6		1	3			
Vilniaus degtinė	8			3	2			1	3	4	1	4	1		3			
Žemaitijos pienas	9			5	1	1		4	3	2	2	6	3	1	3			
2014 m.																		
Agrowill group	2	1		2						1	1	3					1	
Gubernija	7			5			1					2	3	1	3	2		
Pieno žvaigždės	8			2	2			1		1	1	5			2			
Rokiškio sūris	11			2	2			1	4	3	2	6	1		2			
Snaigė	10	2	2	5	2			1	1		1	3	1	1	3	2		
Utenos trikotažas	12		3	2		2			1	3	1	2	1	1	2			
Vilkyškių pieninė	8		6	5			1			1	1	1			7	2	2	
Vilniaus baldai	10			2	1	2		1	2	2	5	6		1	3			
Vilniaus degtinė	9			3	2			1	3	3	1	4	1	1	3			
Žemaitijos pienas	8			6	1	1		5	3	2	2	6	2	1	4			

Vertinant plataus vartojimo prekių sektoriaus bendrovių kapitalo atskleidimo lygį (žr. 15 lentelė), matyti, kad daugiausiai bendrovės atskleidė privalomą finansinį ir žmogiškąjį ir gamybinį kapitalą. Taip pat pastebėta, kad nepaisant finansinio atskleidimo prievolės – jis nėra dominuojantis. Teik 2013, tiek 2014 m. bendrovių pranešimuose akcentuojami gamybiniai, žmogiškieji ir aplinkosauginiai veiksniai. Su aplinkosaugos klausimais susijusios informacijos neįtraukta AB „Agrowill group“ pranešime. Kadangi grupės bendrovės daugiausia vykdo gamybą, todėl visos 10 į pranešimą įtraukė informacija apie prekes, skyrėsi pirmų ir antrų metų informacija apie žaliavas, taip pat pastebėta, kad 2014 m. įmonės mažiau investavo į įrengimus. 2013 m. ženklus postūmis įvyko

intelektinių išteklių srityje – informaciją apie įmonės intelektinį kapitalą įtraukė 80 % bendrovių. Žmogiškojo kapitalo atskleidimas beveik nesiskyrė nuo 2008 – 2009 m. laikotarpio. Mažiausiai atskleistas buvo AB „Gubernija“ žmogiškasis kapitalas.

2013 – 2014 m. metiniai pranešimai pasižymėjo integruotos aplinkosauginės informacijos akcentavimu. 90 % bendrovių suinteresuotuosius informavo apie vykdomą taršos prevenciją, 60 % akcentavo išteklių tausojimą, 60 % informavo apie daromą poveikį gamtai.

Atliekant analizę, pastebėta, kad plataus vartojimo prekių matiniuose pranešimuose atsirado socialinio kapitalo užuomazgų – nusakančių paramą ir palankios socialinės aplinko kūrimą darbuotojams: <...įdiegė tarptautinį socialinės atsakomybės SA 8000 standartą ...>, <....siekdama įgyvendinti įmonių socialinės atsakomybės plėtrą ...>.

Lyginant su 2013 m., 2014 m. pastebėta, kad per metus įvyko teigiamas integruotos informacijos apie bendrovių išteklius pokytis, kuris ypač pastebimas vertinant organizacijų tvarumą. Tačiau reikia pabrėžti, kad socialinė atsakomybė gamybą vykdančių bendrovių metiniuose pranešimuose nėra labai akcentuojama.

13 lentelė. Pramoninių gaminių sektoriaus įmonių kapitalo atskleidimas 2013 – 2014 m., (vnt.)

Kategorijos	Finansinis kapitalas			Gamybinis kapitalas			Intelektinis kapitalas		Žmogiškasis kapitalas				Aplinkos kapitalas			Socialinis kapitalas		
	Akcijos	Obligacijos	Dividendai	Prekės	Žaliavos	Įrenginiai	Licencijos ir patentai	Vadybos standartai	Mokymai	Darbo užmokesčiai	Kaita	Darbuotojai	Poveikis gamtai	Išteklių tausojimas	Taršos prevencija	Poveikis visuomenei	Poveikis bendruomenei	Visuomenės rėmimas
2013 m.																		
Klaipėdos nafta	8		1	1	3	5	1		2	6	3	15	3	2	9		1	4
PST	6		2				1	1	3	1	2	5			3	1		
City service	8	6						1	4	2	1	5	3	5	1			
Dvarčionių keramika	5				1		1	1	3	1	1	4			5			
2014 m.																		
Klaipėdos nafta	10		3	1	3	2	1		2	7	2	15			7		1	8
PST	7		1				1	1	3	1	1	4	1		2	1		
City service	11	2						1	2	2	1	3						
Dvarčionių keramika	5		2				1	1	4		2	3			6			

Lentelėje matyti, kad pramoninių gaminių sektoriaus emitentų 2013 m. metiniuose pranešimuose, vertinant pagal subkategorijas 100 % atskleistas žmogiškasis kapitalas. 2014 m. AB „Dvarčionių keramika“ nurodė personalo darbo užmokesčio. Taip pat verta atkreipti dėmesį, kad AB

“Dvarčionių keramika“ 2013 m. atskleisdama įmonės gamybinį kapitalą pagal subkategorijas pateikė informaciją apie žaliavas, tačiau nepaminėjo prekių. Tokią situaciją galėjo lemti tai, kad įmonė nevykdė gamybos. Galima daryti prielaidą, kad informatyvumas galėjo nukentėti, nes bendrovė nebevykdo gamybos. Visi grupės emitentai, kaip ir tikėtasi pateikė informaciją apie akcijas, AB „City service“ apie obligacijas. Informacija apie dividendus pateikė AB „PST“ ir AB „Klaipėdos nafta“.

Skirtingai nuo plataus vartojimo paslaugų sektoriaus, pramoninių gaminių sektoriaus emitentai, remiantis jų metiniais pranešimais, teikia informaciją apie intelektinį kapitalą: <...turi licencijuotą medicinos punktą...>, <...akreditavo įmonės statybinę laboratoriją pagal LST EN ISO/IEC 17025:2005, suteikdamas jai teisę atlikti statybinių medžiagų bandymus...> ir yra įdiegę vadybos standartus. AB „PST“ be įdiegtų standartų vykdo nuo licencijų priklausomą veiklą.

Su aplinkosauginiais klausimais susijusi informacija 100 % atskleista 2013 m. AB „Klaipėdos nafta“ ir AB „City service“ metiniuose pranešimuose. 2014 m. matomas neigiamas su aplinkosauga susijusios informacijos pokytis. Pabrėžtina, kad AB „City service“ 2014 m. metiniame pranešime nebuvo integruota informacija apie bendrovės socialinius išteklius.

Apibendrinant lentelę, galima daryti išvadą, kad esminių pokyčių emitentų pranešimuose neįvyko, tačiau pastebimas informacijos tarp subkategorijų persiskirstymas, taip pat pastebėta, kad įmonės teikė mažiau informacijos apie aplinkos kapitalą, tačiau AB “Klaipėdos nafta” ir AB „PST“ atskleidė integruotą socialinę informaciją.

14 lentelė. Finansinių paslaugų sektoriaus įmonių kapitalo atskleidimas 2013 - 2014 m., (vnt)

Kategorijos	Finansinis kapitalas			Gamybinis kapitalas			Intelektinis kapitalas		Žmogiškasis kapitalas				Aplinkos kapitalas			Socialinis kapitalas		
	Akcijos	Obligacijos	Dividendai	Prekės	Žaliavos	Įrengimai	Licencijos ir patentai	Vadybos standartai	Mokymai	Darbo užmokestis	Kaita	Darbuotojai	Poveikis gamtai	Išteklių taupojimas	Taršos prevencija	Poveikis visuomenei	Poveikis bendruomenei	Visuomenės rėmimas
2013 m.																		
Invalida	16	2	2				1	1	5	8	7	5	1	2	2			
Šiaulių bankas	18	1	2					6	6	5	4				4	10	5	
2014 m.																		
Invalida	9	2					1	1	4	4	7	4	1	3	9	1	2	
Šiaulių bankas	20	1	1					10	9	3	7				6	8	3	

Lentelėje matyti, kad finansinių paslaugų sektoriaus emitentai 2013 m. visu 100 % suinteresuotiems atskleidė integruotą kapitalo informaciją pagal visas 3 subkategorijas. Kiekio požiūriu dominavo informacija apie bendrovės akcijas. 100% pagal 4 subkategorijas pateikė žmogiškojo kapitalo informaciją. AB „Invalda“ pateikė informaciją aplinkosaugos klausimais, kuri tenkino visas subkategorijas, tačiau minimaliai atskleidė įmonės socialinės atsakomybės informaciją. AB „Šiaulių bankas“ suinteresuotiems nurodė, kad yra socialiai atsakinga bendrovė – socialinį kapitalą atskleidė 100%, bet remiantis metiniu pranešimu nesiėmė išteklių tausojimo ar taršos prevencijos priemonių. Pastebėta, kad AB „Invalda“ nors ir pateikia informaciją apie įdiegtus standartus, tačiau manytina, kad organizacijos teikiančios finansines paslaugas intelektinio kapitalo atskleidimas nepakankamas. Tą patvirtina ir informacijos apie darbuotojų mokymus ir kvalifikacijos kėlimą kiekis, nors darbuotojų kompetencija atskleista. 2014 m. AB „Invalda“ nepateikė informacijos apie išmokamus dividendus. Pastebėta, kad bendrovė darė poveikį visuomenei, bendruomenei ir užsiėmė visuomenės rėmimu.

AB „Šiaulių bankas 2013 – 2014 m. akcentavo informacija apie bendrovės akcijas, informacija apie obligacijas ir išmokamus dividendus, nors buvo įtraukta, bet nebuvo plačiai aprašyta. Bankas, remiantis metiniu pranešimu nėra įdiegęs vadybos standartų. Nepaisant šio fakto, pranešime integruota informacija apie personalo mokymus, kvalifikacijos kėlimą ir turimas kompetencijas.

AB „Šiaulių bankas“ 2013 – 2014 m. teikė informaciją socialinės atsakomybės klausimais. Socialinių išteklių atskleidime pastebimas neigiamas pokytis -2.

Apžvelgus lentelėje pažymėtas atskleistas kapitalo subkategorijas, galima daryti išvadą, kad finansinių paslaugų sektoriui aktualiausia finansinio ir žmogiškojo kapitalo informacija. Informaciją aplinkosaugos ar socialinės atsakomybės klausimais emitentai pateikė pasirinktinai. Pastebėta, kad įmonės neatskleidė intelektinio kapitalo informacijos, kuri atsižvelgiant į veiklos sektorių, suinteresuotiems galėtų pranešti apie įmonių kuriamą vertę.

Mišrių veiklos sektorių įmonių (ž.r. 16 lentelę) ataskaitose, kapitalo atskleidimus mažai kuo skiriasi nuo kitų sektorių – gamyba vykdančios bendrovės atskleidžia informaciją susijusią su gamyba. Pasigendama platesnio intelektinio kapitalo atskleidimo. Kaip ir 2008 -2009 m. AB „Kauno energija“ ir AB „Grigeo Grigiškės“ informuoja apie licencijuojamą veiklą. AB “Grigeo Grigiškės” gamybinį kapitalą atskleidė 100 %, AB “Kauno energija” gamybinį kapitalą atskleidė dalinai. Remiantis įmonių metiniais pranešimais, AB “Grigeo Grigiškės” yra 1 iš 4 grupės emitentų įdiegusi vadybos standartą. AB “Apranga” žmogiškąjį ir aplinkos kapitalą vertinant pagal subkategorijas, atskleidė dalinai. AB “Teo” atskleisdama žmogiškąjį kapitalą, pateikė informaciją apie darbuotojus ir jų kompetencijas, tačiau pranešime nebuvo informacijos apie kvalifikacijos kėlimą. Aplinkos kapitalą emitentas atskleidė dalinai, tačiau įmonė gamybos nevykdo, todėl galima daryti prielaidą, kad jos veikla nedaro neigiamo

poveikio gamtai. Be to, reikia pridurti, kad įmonė atskirai teikia socialinės atsakomybės ataskaitą, todėl dėl šios priežasties galėjo nukentėti informacija informuojanti įmonės visuomeniškumą. Socialinį kapitalą atskleidė AB „Kauno energija“, tačiau vertinant jį siauriau, pagal subkategorijas, pranešime buvo paminėtas veiklos poveikio visuomenei faktorius, 2014 m. papildomai apteikta informacija apie visuomenės rėmimą.

15 lentelė. Komunalinių paslaugų, pagrindinių medžiagų, paslaugų vartotojams ir telekomunikacijų sektorių įmonių kapitalo atskleidimas 2013 – 2014 m., (vnt.)

Kategorijos	Finansinis kapitalas			Gamybinis kapitalas			Intelektinis kapitalas		Žmogiškasis kapitalas				Aplinkos kapitalas			Socialinis kapitalas		
	Subkategorijos	Akcijos	Obligacijos	Dividendai	Prekės	Žaliavos	Įrengimai	Licencijos ir patentai	Vadybos standartai	Mokymai	Darbo užmokestis	Kaita	Darbuotojai	Poveikis gamtai	Išteklių tausojimas	Taršos prevencija	Poveikis visuomenei	Poveikis bendruomenei
Emitentų sąrašas																		
2013 m.																		
Kauno energija	13		1	4		10	1		3	4	4	7	2	3	6	2		
Grigeo Grigiškės	11			5	1	4		1		3	1	6	1	2	6			
Apranga	5	8	1	1						1	2	4			2			
Teo	6		1						1	1	1	5		1	1			
2014 m.																		
Kauno energija	10		2	3		5			4	5	3	10	2	3	5	3		2
Grigeo Grigiškės	12			8	1	3		1		5	1	6	1	3	2			
Apranga	4		2	1						1	2	2		2	2			
Teo	7		2						1	1	1	6		1	1			

2014 m. metinių pranešimų kapitalo atskleidimas pagal kapitalo kategoriją nusakantis intelektualinį kapitalą liko neatskleistas AB “Apranga” metiniame pranešime. Socialinio kapitalo neatskleidė AB “Grigeo Grigiškės”, AB “Apranga” ir AB “Teo”. AB “Teo”, kaip ir praėjusiais metais atskirai teikia socialinės atsakomybės ataskaitą, kas galėjo įtakoti socialinio kapitalo informacijos trūkumą metiniame pranešime.

3.3. Integruotos kapitalo informacijos lyginamoji analizė 2008-2009 m, ir 2013-2014 m.

Lyginant 2008 – 2009 m. ir 2013 – 2014 m. laikotarpius, galima apibendrinti rezultatus. Tiriamuoju laikotarpiu kito metinių pranešimų apimtis: 2008 m. apimties vidurkis buvo 35,5 psl., 2009 m. - 36,5 Kitu pasirinktu laikotarpiu: 2013 m. – 43,65 psl., o 2014 m. – 44,95 psl. Atitinkamai kapitalo

informacijos vidutinis kiekis puslapiais: 2008 m. – 6,22 psl., 2009 m. – 6,02 psl. 2013 m. – 6,7 psl., o 2014 m. sudarė 6,75 psl. Taigi nepaisant ekonominės krizės, metinių pranešimų apimtis nuolat didėjo. Visai kitaip kito kapitalo informacijos kiekis – 2009 m. jis sumažėjo, tačiau nuo 2013 m. ėmė didėti. Reikia pabrėžti, kas pokyti buvo nežymus, tačiau kapitalo informacijos apimtis kito mažiau, nei viso metinio pranešimo apimtis.

Informaciją vertinant atsižvelgiant į integruotos informacijos kiekio dalį metiniame pranešime gaunami tokie rezultatai: 2008 m. integruotos informacijos vidurkis – 17,53 %; 2009 m. – 16,92 %; 2013 m. – 15,35 %; 2014 m.- 15,02 %. Taigi, daugiausiai integruotos informacijos metiniuose pranešimuose buvo 2008 m., vėliau. pastebimas nežymus kapitalo atskleidimo mažėjimas. Tokią situaciją galėjo įtakoti lėtesnis kapitalo informacijos kiekio vidurkio kitimas, nei paties metinių pranešimų apimties vidurkio.

Informacija apie finansinius ir žmogiškuosius išteklius buvo daugiausia pateikiama skaitmenine forma lentelėse, akcijų kainos kitimą vaizdavo grafikai. Retais atvejais skaitmenine forma buvo pateikiama informacija aplinkosaugos klausimais. Apibendrinant integruotą kapitalo informacijos atskleidimą, galima teigti, kad vertinant plačiąja prasme, pagal išskirtas 6 kapitalo kategorijas, 2008 – 2009 m. finansinį ir žmogiškąjį kapitalą atskleidė visą generalinę imtį sudarantys emitentai. Tokią situaciją lėmė teisės aktas numatantis privalomą šios informacijos atskleidimą. Vertinant pagal smulkesnį vienetą, subkategorijas, pastebėta, kad finansinis kapitalas atskleistas tik dalinai – įmonės nėra išleidusios obligacijų, taip pat neteikia jokios informacijos apie dividendus, jei jie nebuvo išmokėti, išskyrus tuos atvejus, kai įmonės vienu sakiniu informuoja apie atsisakymą išmokėti dividendus, kaip pvz. AB „Apranga“: <...atsisakyti dividendų išmokėjimo už 2008 m. ...>. Žmogiškasis kapitalas – vienas labiausiai kitusių kapitalo atskleidimo rūšių. Metinių pranešimų kitimas, vertinant pagal subkategorijas taip pat atsiskleidė aplinkosauginių klausimų kontekste, tai ypač pastebima plataus vartojimo prekių bendrovių metiniuose pranešimuose. Nors ši informacija metiniame pranešime privaloma, tačiau skiriasi jos pateikimas – vertinant nuo kelių sakinių iki informatyvių lentelių, kuriose vertinamas tiesioginis pagrindinės veiklos daromas poveikis aplinkai..

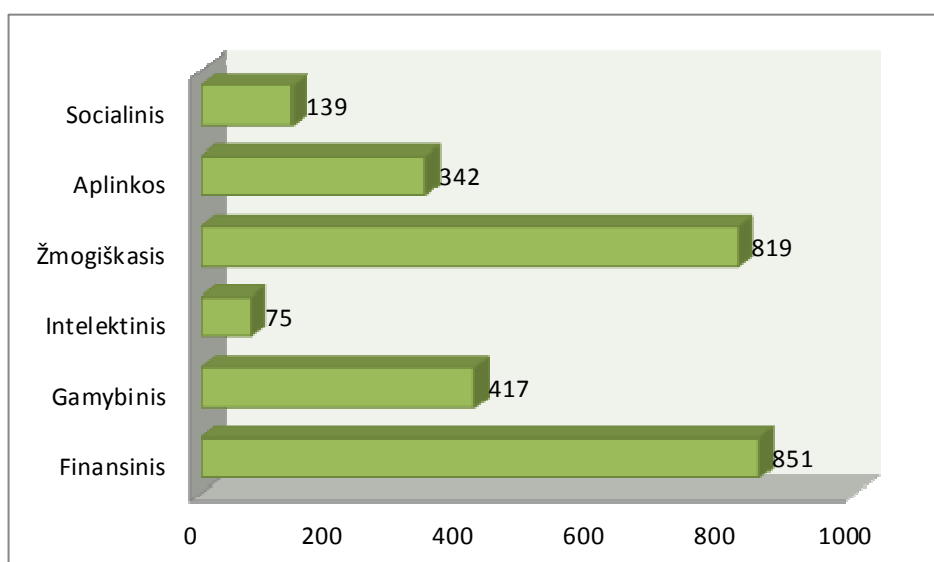
Atliekant tyrimą pastebėta, kad metiniuose pranešimuose daugiausiai yra pateikiama informacija susijusi su finansiniais ištekliais, produkcija ir jos realizavimu bei žmogiškaisiais ir aplinkos ištekliais susijusi informacija. Socialinių išteklių informacijos atskleidimas nėra visuotinai paplitęs.

Atlikus kapitalo kategorijų ir subkategorijų atskleidimo metiniuose pranešimuose informacijos kokybinę analizę, galutinai apibendrinti gautiems rezultatams, svarbu ištirti metiniuose pranešimuose integruotą kiekybinę kapitalo informaciją. Tokiu būdu būtų galima subkategorijas įvertinti jų kiekiu, t.y. bus vertinama kiek kartų metiniuose pranešimuose pasireiškia stebėjimo vienetai (ž.r. 5 pav.) ir

dažniausiai naudojami žodžių junginiai (ž.r. 4 PRIEDA) charakterizuojantys konkrečią kapitalo kategoriją.

Suminėje 2008 - 2009 m ir 2013 - 2014 m. metiniuose pranešimuose pasikartojančius žodžių junginius nusakančius bendrovių išteklius diagramoje, matyti kad kiekio požiūriu dominuoja integruota finansinio kapitalo informacija. Abiejų laikotarpių finansinį kapitalą atskleidžiančių subkategorijų vienetų skaičius buvo 851. Šiek tiek mažiau atskleista žmogiškojo kapitalo informacija - 819. Gamybinio kapitalo subkategorijų buvo 417 vnt., aplinkos – 342. Mažiausiai atskleistu, kiekio požiūriu galima laikyti socialinį ir intelektualinį kapitalą.

Intelektinio kapitalo subkategorijų skaičius siekė 75. Vertinant intelektualinį kapitalą, reikia paminėti, kad tyrimui pasirinkta gana siaura jo samprata, t.y. tik tai kas apima nuo licencijų priklausomą veiklą ir įdiegtus vadybos standartus.

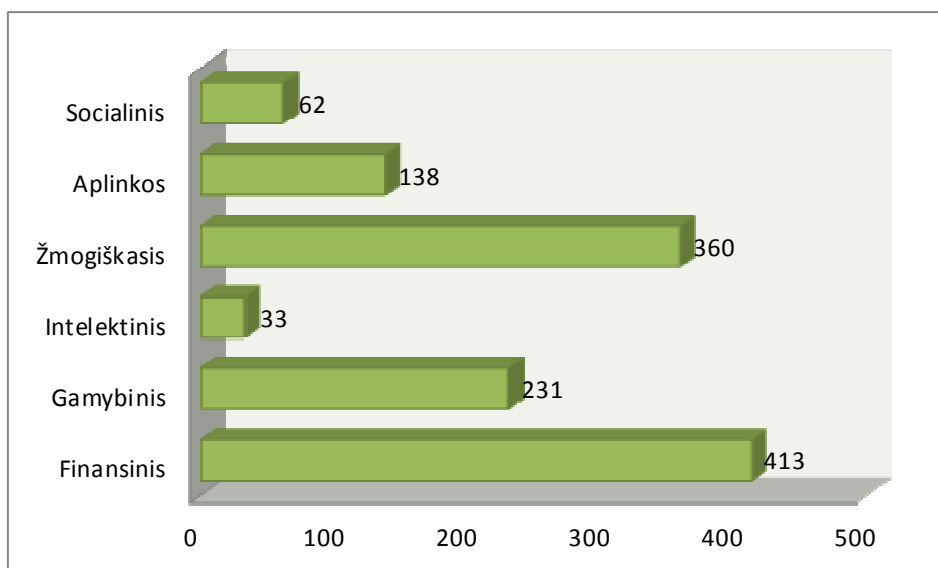
5 pav. Bendra kapitalo kategorijų ir subkategorijų žodžių junginių suma

Reikia pabrėžti, kad intelektualinio kapitalo atskleidimą galima įvertinti dvejopai: metiniuose pranešimuose vadybos standartai nėra plačiai aprašomi, tačiau yra informatyvūs, t.y. suinteresuotiesiems atskleidžia organizacijos tikslus, procesus ir atskleidžia organizacijos ilgalaikius planus.

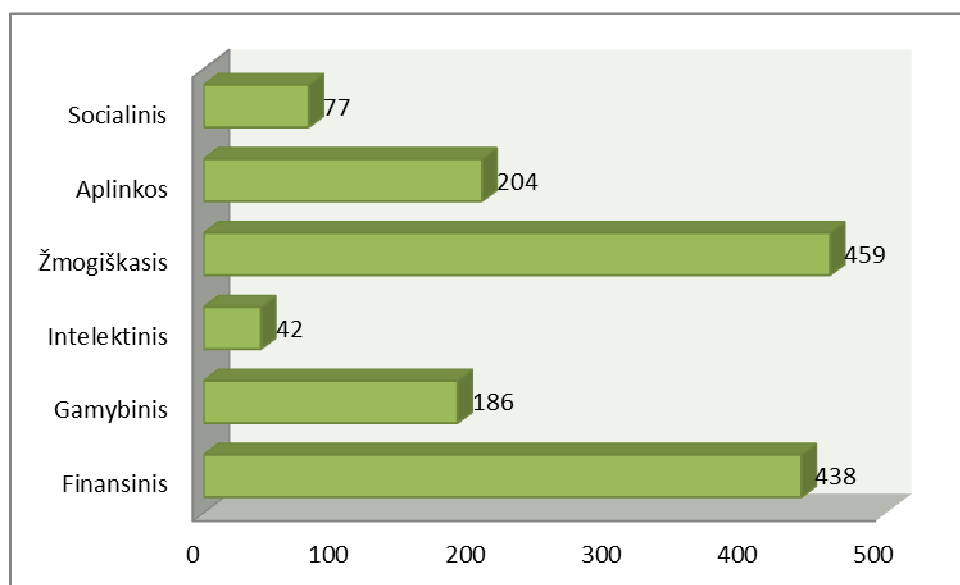
Vertinant kiekvieną laikotarpį atskirai (ž.r. 6 ir 7 pav.), pastebėta, kad kapitalo atskleidimo tendencijos liko beveik toks pačios, išskyrus žmogiškojo kapitalo atskleidimą.

2008 – 2009 m. vertinant pagal subkategorijų vnt. skaičių nustatyta, kad metiniuose pranešimuose dominavo finansinis kapitalas – 413 vnt., kiek mažiau buvo atskleistas žmogiškasis kapitalas – 360 vnt.. Gamybinio kapitalo subkategorijų vnt. buvo 231. Aplinkos kapitalo subkategorijų

vnt. suskaičiuota – 138, socialinio kapitalo – 62 vnt., intelektualinio – 33.

6 pav. Kapitalo subkategorijų atskleidimo 2008 -2009 m. metiniuose pranešimuose žodžių junginiai

7 pav. Kapitalo subkategorijų atskleidimo 2013 - 2014 m. metiniuose pranešimuose

2013 – 2014 m. vertinant pagal subkategorijų vnt. skaičių nustatyta, kad metiniuose pranešimuose dominavo žmogiškasis kapitalas – 539 vnt., kiek mažiau buvo atskleistas finansinis kapitalas – 438 vnt.. Gamybinio kapitalo subkategorijų vnt. buvo 186. Aplinkos kapitalo subkategorijų vnt. suskaičiuota – 204, socialinio kapitalo – 77 vnt., intelektualinio – 42.

Atliekant tyrimą intelektualinio kapitalo subkategorijomis nuspręsta laikyti informaciją apie licencijas ir vadybos standartus, todėl intelektualinio kapitalo atskleidimas, tai įtakojo šio kapitalo

atskleidimo kiekį. Įvertinus intelektualinio kapitalo atskleidimą kiekio požiūriu, prieinama prie išvados, kad nevisos biržinės bendrovės įdiegusios vadybos standartus. Įdiegusios minėtus standartus metiniuose pranešimuose jų atskleidimui skiria iki 0,25 psl.

Taigi, galima daryti išvadą, kad organizacijoms kiekio požiūriu aktualiausia išlieka finansinė informacija, nedaug atsilieka žmogiškieji ištekliai. Žmogiškojo kapitalo informacija daugiausia pateikiama skaitmenine forma ir yra pateikiamas šabloniškai, lentelėse akcentuojant darbuotojų skaičių, darbo užmokestį ir išsilavinimą atskleidžiančią informaciją. Pabrėžtina, kad finansinio kapitalo ir su personalo klausimais susijusios informacijos, t.y., žmogiškojo kapitalo informacijos atskleidimas metiniuose pranešimuose yra privalomas. Galima daryti išvadą, kad todėl jis yra labiausiai standartizuotas.

Pastebėta, kad lyginant su bendrovių tvarumu susijusios socialinio ir aplinkos kapitalo atskleidimas nėra vienodas. Su aplinkosaugos klausimais susijusios informacijos atskleidimas taip pat yra privalomas, bet išanalizavus aplinkos kapitalo informacijos atskleidimą ir įvertinus jos pobūdį, galima daryti išvadą, kad ne visos bendrovės reikalavimo laikosi. Taip pat pastebėta, kad galimai bendrovės nežino kokią su aplinkos kapitalu susijusią informaciją reikia akcentuoti. Socialinio kapitalo susijusio su bendrovės daromu poveikiu visuomenei, bendruomenei ir visuomenės rėmimu, atskleidimas yra savanoriškas, tokia tendencija galėtų paaiškinti žemą šio kapitalo atskleidimo lygį.

Bendrovių gamybinio kapitalo informacija daugiausiai apima prekes. Atskleidžiant informaciją apie žaliavas, taip pat informuojama apie jų tiekėjus. Su įrengimais susijusi informacija dažniausiai pateikiama investicijų kontekste.

IŠVADOS

Atlikus mokslinės literatūros ir suinteresuotų nevyriausybinių organizacijų pateiktos informacijos analizę, galima teigti, kad integruotų ataskaitų rengimo praktika yra nauja organizacijų atskaitomybės sritis pasaulyje. Vienas iš svarbiausių integruotų ataskaitų tikslų – organizacijos išteklių atskleidimas bei jų svarbos organizacijos pridėtinės vertės kūrimo nustatymas. Kadangi informacinės visuomenės organizacijų vertės nustatymui nepakanka informacijos apie įmonės vien apie finansinius išteklius, todėl organizacijoms pasiekti konkurencingumą rinkoje padeda gamybinių, intelektinių, žmogiškųjų, aplinkos ir socialinių išteklių atskleidimas. Kaip minėta, integruotos informacijos atskleidimas yra naujas reiškinys, todėl ataskaitų rengimo procesas reikalauja tolimesnio vystymo. Pabrėžtina, kad išteklių atskleidimo analizei pasitelkta mokslinė literatūra taip pat yra gana ankstyvoje vystymosi stadijoje, o integruotos informacijos poreikį akcentuoja suinteresuotos nevyriausybines organizacijos, todėl panašūs tyrimai yra aktualūs.

Mokslinės literatūros analizė bei nevyriausybinių organizacijų iniciavusių integruotų ataskaitų sudarymo principų analizė padėjo sukurti kategorijų taikymo modelį tyrimo eigai nustatyti. Integruotos informacijos vertinimo metodikai sudaryti pasiūlytas instrumentas - kategorijų taikymo modelis, kurio 5 etapai apima kapitalo kategorijų nustatymą, kategorijų sistemos formavimas kapitalo kategorijas skaidant į smulkesnius vienetus subkategorijas, žodžių junginių nusakančių organizacijos išteklių pagal suformuotas subkategorijas žymėjimas, atskleistos informacijos turinio analizė ir gautų rezultatų palyginimas, interpretacija ir kiekybinė analizė. Modelis sukurtas, remiantis Mayring, Ph (2000), galima teigti, kad tyrimo metodika universali ir gali būti taikoma ir kitose šalyse.

1. Tyrimo kokybinei analizei atlikti buvo nustatyta generalinė imtis, kurią sudarė 21 biržinės Lietuvos bendrovės keturių metų metinis pranešimas. Laikotarpis, galimai ekonominės krizės įtakai integruotos informacijos vystymuisi nustatyti, suskaidytas į du laiko intervalus, kurių pirmasis apima ekonominės krizės 2008 – 2009 metų laikotarpį, antrasis - 2013 – 2014 metus. Remiantis IIRC, metinių pranešimų integruota kapitalo informacija suskirstyta į kategorijas ir subkategorijas, išgryninant esminius išteklių atskleidimo aspektus. Integruotai informacijai įvertinti suskaičiuojama metinių pranešimų ir integruotos informacijos kiekis puslapiais. Tolimesnei analizei atlikti bendrovės suskirstomos į penkias grupes pagal veiklos sektorius ir remiantis kategorijų ir subkategorijų sistema atliekamas integruotos informacijos vertinimas.
2. Renkant duomenis tyrimui atsakyta į **pagrindinius probleminius klausimus** nustatant, kad metiniuose pranešimuose kapitalo atskleidimo informacija pateikiama daugiausia tekstu, kiek mažiau skaitmenine forma lentelėse ir grafikuose. Analizuojant išteklių atskleidimą metiniuose pranešimuose, pastebėta, integruotos informacijos turinys apima finansinę informaciją apie

bendrovių akcijas, išleistas obligacijų emisijas ir išmokėtus ar nepaskirtus dividendus. Su gamybiniais ištekliais susijusi informacija apima prekes, žaliavas ir informaciją apie bendrovių įrengimus, pastebėta, kad dažniausiai tai yra su investicijomis susijusi informacija. Su intelektiniu kapitalu siejama informacija apimanti skelbimą apie licencijuojamą veiklą ar įdiegtus vadybos standartus. Žmogiškąjį kapitalą metiniuose pranešimuose sudaro informacija apimanti darbuotojų, skaičių, amžių, retais atvejais lytį, išsilavinimą, kvalifikacijos kėlimą ar mokymus. Aplinkos kapitalas atskleidžiamas įvertinant bendrovių poveikį gamtai, išteklių tausojimą ir taršos prevenciją. Socialinis kapitalas siejamas su poveikiu visuomenei ar bendruomenei ir visuomenės rėmimu.

3. Tiriant metiniuose pranešimuose atskleistos integruotos finansinio, gamybinio, intelektinio, žmogiškojo, aplinkos ir socialinio kapitalo informacijos atskleidimą buvo pastebėta:

- Metiniuose pranešimuose kiekio požiūriu dominuoja finansinius (851 žodžių junginiai) ir žmogiškuosius (819 žodžių junginiai) išteklius atskleidžianti integruota informacija. Pabrėžtina, kad įmonių finansinės atskaitomybės įstatymas numato tokią informaciją. Išteklių atskleidimo informacijos analizė parodė, kad nepaisant prievolės metiniuose pranešimuose gali būti integruota ir papildoma minėtus išteklius atskleidžianti informacija, pavyzdžiui informacija apie darbuotojų mokymus ir kvalifikacijos kėlimą.
- Mažiausią integruotos kapitalo informacijos dalį, pagal išskirtas subkategorijas, metiniuose pranešimuose sudaro intelektinis (75 žodžių junginiai), aplinkos (342 žodžių junginiai) ir socialinis (139 žodžių junginiai) kapitalas. Jei aplinkos kapitalo atskleidimas yra prievolinis ir priklauso nuo veiklos sektoriaus, tai intelektinio ir socialinio kapitalo atskleidimas yra grynai savanoriškas nepriklausomai nuo vykdomos veiklos. Savanoriško atskleidimo faktorius galėjo įtakoti mažesnę minėto kapitalo dalį.
- Atlikti visų bendrovių atvejų tyrimo rezultatai parodė, kad būtent neprivalomos informacijos atskleidimas buvo dinamiškesnis, nei privalomos dominuojančios kiekio požiūriu.

LITERATŪRA

1. Abeyssekera, I. (2013). A template for integrated reporting. *Journal of Intellectual Capital*, Vol. 14 Iss: 2, pp.227 – 245.);
2. Abhayawansa, S.A. (2014). A review of guidelines and frameworks on external reporting of intellectual capital. *Journal of Intellectual Capital*, Vol. 15 Iss: 1, pp.100 – 141;
3. Balsytė, I., Misiūnas, A. (2009). The Essence of Sustainable Social Development and Possibilities for Measuring IT. *Intellectual Economics*. ISSN 1822-8038. No. 1(5), p. 61–71;
4. Berelson B. (1952). *Content Analysis in Communication Research*. The Free Press-New York
5. Bommel van K., (2014). Towards a legitimate compromise?: An exploration of Integrated Reporting in the Netherlands. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*. Vol. 27, Iss. 7, pp.1157 – 1189;
6. Burnard P. (1996) Teaching the analysis of textual data: an experiential approach. *Nurse Education Today* 16, 278–281;
7. Chambers, R. F. (2015) Developing integrated reporting partnership. *NACD Directorship*. Jan/Feb, Vol. 41 Issue 1, p72-72. 1p.;
8. Christofi, A., Christofi, P., Sisaye, S. (2012). Corporate sustainability: historical development and reporting practices: *Management Research Review*, Vol. 35 Iss: 2, pp.157 – 172;
9. Coulson, A. B., Adams, C. A., Nugent, M.I N., Haynes, K. (2015) Exploring metaphors of capitals and the framing of multiple capitals : challenges and opportunities for <IR>. *Sustainability Accounting, Management and Policy Journal*, 6 (3). pp. 290-314. ISSN 2040-8021;
10. Čiegis, R., Grunda, R. (2007). Įmonės transformavimo į darnią įmonę procesas. *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*, nr. 44, p. 19–34. Kaunas: VDU leidykla;
11. Dagilienė, L., Brunckienė J.(2010). Savanoriškai atskleidžiamos informacijos vaidmuo įmonių socialinės atsakomybės aspektu. *Economics and management*. 15. ISSN 1822-6515;
12. Demartini, P.,Paoloni, P.(2011). Assessing human capital in knowledge intensive business. *Assessing human capital in knowledge intensive business services"*, *Measuring Business Excellence*, Vol. 15 Iss: 4, pp.16 – 26;
13. Dragu, I., Tudor-Tiron, A. (2013). New corporate reporting trends analysis on the evolution of integrated reporting. *Accounting and audit department, Faculty of Economics and Business Administration, Babes-Bolyai University, Cluj- Napoca, Romania*. Prieiga per internetą [žr. 2014-04-07]: < <http://steconomiceuoradea.ro/anale/volume/2013/n1/129.pdf>>;
14. Eccles R.G, Saltzman, D. (2011). *Achieving Sustainability Through Integrated Reporting*

15. Eccles, R.G., King, M. Integrated Reports Voluntary Filing. Prieiga per internetą [žr. 2015-03-19]: http://www.mervynking.co.za/news/archives/10_06_integrated_reports.htm;
16. Elo, S., Kyngas, H. (2007). The qualitative content analysis process Accepted for publication 22 November.;
17. Frias-Aceituno, J.V., Rodriguez-Ariza, L., I.M. Garcia-Sanchez, I.M. (2013). Is integrated reporting determined by a country's legal system? An exploratory study. *Journal of Cleaner Production*;
18. Gall M., Borg W., Gall J. (1996) *Educational Research. An Introduction.* – New York.;
19. Guthrie, J., Petty, R., Yungvanich, K., Ricceri, F. (2003) Intellectual capital reporting: Content approaches to data collection. Paper presented at Performance Measurement Association Intellectual Capital Symposium, Cranfield, October 1-2 2003. MGSMWP2003-20. ;
20. Huguen L., Ayalew, L., Upton, David R. *CPA Journal.* (2014). Improving Stakeholder Value through Sustainability and Integrating Reporting, p. 57-61. 5 p.;
21. IIRC Constation Draft. Prieiga per internetą [žr. 2014-05 -14]: [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/IIRC_Consultation_Draft/\\$FILE/130419%20IIRC_FC%20Brochure%20\(low\).pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/IIRC_Consultation_Draft/$FILE/130419%20IIRC_FC%20Brochure%20(low).pdf);
22. Isaksson, R., Steimle, U. (2009). What does GRI-reporting tell us about corporate sustainability? *The TQM Journal*, Vol. 21 Iss: 2, pp.168 – 181;
23. Kardelis, K. (2002)., Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai 2 pataisytas ir papildytas leidimas. Prieiga per internetą [žr. 2015-04-07]: < <https://www.scribd.com/doc/37948910/K-Kardelis-Mokslini%C5%B3-tyrim%C5%B3-metodologija-ir-metodai>>;
24. Krippendorff, K. (1980). *Content analysis. An Introduction to its Methodology.* Beverly Hills: Sage.;
25. Lasswell H. *The Structure and Function of Communication in Society* in Schramm W. *Mass Communications.* University of Illinois Press, pp. 102 115, 1960.
26. Lietuvos Respublikos Įmonių grupių konsoliduotosios finansinės atskaitomybės įstatymas; 2001 m. lapkričio 6 d. Nr. IX-576, Vilnius (su pakeitimais). Prieiga per internetą [žr. 2016-04-07]: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=324445>.
27. Luobikienė I. (2007). *Sociologinių tyrimų metodika.* – Kaunas: KTU.;
28. Mackevičius, J.; Valkauskas, R. 2010. Integruota įmonės finansinės būklės ir veiklos rezultatų analizės metodika [Methodology of the Integrated Analysis of Company's Financial Status and Its Performance Results], *Verslas: teorija ir praktika [Business: Theory and practice]* 11(3): 213–221.;

29. Mačerinskienė, I., Bartuševičienė, I. (2012). Įmonės intelektinio kapitalo vertinimo modelio taikymo ypatumai. Business systems and Economics. ISSN 2029-8234 No. 2 (2). Prieiga per internetą [žr. 2015-04-07]:
<https://www.mruni.eu/upload/iblock/d9e/007_macerinskiene_bartuseviciene.pdf>
30. Main, N., Hespenheide, E. (2013). Integrated reporting. Deloitte review. Prieiga per internetą [žr. 2015-02-19]: < [http://www.deloitte.com/view/en_US/us/Insights/Browse-by-Content-Type/deloitte review/f44a8df050a05310VgnVCM2000001b56f00aRCRD.htm](http://www.deloitte.com/view/en_US/us/Insights/Browse-by-Content-Type/deloitte%20review/f44a8df050a05310VgnVCM2000001b56f00aRCRD.htm)>;
31. Mayring, Ph. (2000). Qualitative Inhaltsanalyse. Grundlagen und Techniken (7th edition, first edition 1983). Weinheim: Deutscher Studien Verlag.;
32. Mikulėnienė R. ir Jucevičius R. (2000). Organizacijos intelektinis kapitalas: sandaros ir pagrindinių sąvokų interpretacijos. Socialiniai mokslai. 3 (24). P. 65- 76. Kaunas: Technologija.;
33. Monterio, B. J. A chat with the Experts. Strategic Finance. Feb2015, Vol. 97 Issue 2, p35-39. 5p;
34. NASDAQ OMX Vilnius listinguojamų bendrovių valdymo kodeksas. B NASDAQ OMX Vilnius valdybos posėdyje 2009 m. gruodžio 14 d., Protokolo Nr. 09-106;
35. Roth, Harold P. CPA Journal. Mar 2014, p62-67. 6p. Is integrated reporting in the future?;
36. service. measuring Business excellence, vol. 15, iss: 4 p. 16 – 26. ;
37. Staniškis, J. K., Staniškienė, Ž., Jasch, Ch. (2005). Assessment of environmental costs for sustainable industrial development. – Kaunas: Technologija.;
38. Steffe, S. (2013). Integrated reporting making strides. Internal Auditor. Jun2013, Vol. 70 Issue 3, p. 11-13. 2p.;
39. Stubbs, W., Higgins, C. (2014). Integrated Reporting and internal mechanisms of change. Accounting, Auditing & Accountability Journal, Volume: 27 Issue: 7, 2014.;
40. Šlimaitė, V., Tūskaitė, I (2015). Integruotų ataskaitų rengimas: tarptautinė analizė. Finansų valdymas. ISSN 2029-7149.
41. The Conundrum: Integrated Reporting.(2014). Prieiga per internetą [žr. 2015-02-07]:
<<http://www.accaglobal.com/ubcs/en/member/accounting-business/insights/more/conundrum-eccles.html>>;
42. The International Framework (2013) Prieiga per internetą [žr. 2015-04-11]
<http://www.theiirc.org/wpcontent/uploads/2013/12/13-12-08-THE-INTERNATIONAL-IR-FRAMEWORK-2-1.pdf>;
43. Thomas, J.; Nelson, J. (1996). Research Methods in Physical Activity. 3 rded. USA: HumanKinetics.;

44. Tidikis R. (2003). Socialinių mokslų tyrimų metodologija. – Vilnius: MRU leidybos centras.
45. Towards Integrated Reporting: Communicating Value in the 21st Century: September 2011. Prieiga per internetą [žr. 2014-04-07]: < http://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2011/09/IR-Discussion-Paper-2011_spreads.pdf>;
46. Vaičekauskaitė, R. (2014). Intelektinis kapitalas kaip mokslis ir verslo bendradarbiavimo stiprinimo potencialas. Tiltai. ISSN 1392-3137. Prieiga per internetą [žr. 2014-05 14]: < http://journals.ku.lt/index.php/tiltai/article/viewFile/881/pdf_1>;
47. Valančienė, L., Gimžauskienė, E., (2009). Performance Measurement System in the Context of Economics Changes. Ekonomika ir vadyba. ISSN 1822-6515. 2009,14;
48. Vasiljeviene N., Vasiljevas A., (2008). Verslo visuomenės santykiai – įmonių socialinė atsakomybė. Europos komisija. Kaunas: Kauno prekybos, pramonės ir amatų rūmai.;
49. Villiers , C., Rinaldi. L , . Unerman, J , (2014) "Integrated Reporting: Insights, gaps and an agenda for future research", Accounting, Auditing & Accountability Journal, Vol. 27 Iss: 7, pp.1042 – 1067;
50. What is Sustainability Reporting? Prieiga per internetą: [žr. 2015-04-07]: <https://www.globalreporting.org/resourcelibrary/GRI-IR.pdf>.;
51. Wild S., Staden C. Integrated Reporting: Initial analysis of early reporters – an Institutional Theory approach. Prieiga per internetą [žr. 2014-03-07]:< <http://www.apira2013.org/proceedings/pdfs/K236.pdf>>.

PRIEDAI

**ŠEŠTASIS SKIRSNIS
METINIS PRANEŠIMAS****23 straipsnis. Metinis pranešimas**

1. Akcinės bendrovės, uždarnosios akcinės bendrovės, tikrosios ūkinės bendrijos ir komanditinės ūkinės bendrijos, kurių visi tikrieji nariai yra akcinės bendrovės ar uždarnosios akcinės bendrovės, kartu su metinėmis finansinėmis ataskaitomis privalo parengti ir metinį pranešimą.

2. Metiniame pranešime turi būti pateikiama:

1) objektyvi įmonės būklės, veiklos vykdymo ir plėtros apžvalga, pagrindinių rizikos rūšių ir neapibrėžtumų, su kuriais įmonė susiduria, apibūdinimas;

2) finansinių ir nefinansinių veiklos rezultatų analizė, su aplinkosaugos ir personalo klausimais susijusi informacija;

3) metinėse finansinėse ataskaitose pateiktų duomenų nuorodos ir papildomi paaiškinimai;

4) visų įmonės įsigytų ir turimų savų akcijų skaičius, jų nominalioji vertė ir įstatinio kapitalo dalis, kurią tos akcijos sudaro;

5) per ataskaitinį laikotarpį įsigytų ir perleistų savų akcijų skaičius, jų nominalioji vertė ir įstatinio kapitalo dalis, kurią tos akcijos sudaro;

6) informacija apie savų akcijų, jeigu jos įsigyjamos ar perleidžiamos už užmokestį, apmokėjimą;

7) įmonės savų akcijų įsigijimo per ataskaitinį laikotarpį priežastys;

8) informacija apie įmonės filialus ir atstovybes;

9) informacija apie svarbius įvykius, įvykusius po finansinių metų pabaigos;

10) įmonės veiklos planai ir prognozės;

11) informacija apie įmonės tyrimų ir plėtros veiklą;

12) informacija apie finansinės rizikos valdymo tikslus, naudojamas apsidraudimo priemonės, kurioms taikoma apsidraudimo sandorių apskaita, ir įmonės kainų rizikos, kredito rizikos, likvidumo rizikos ir pinigų srautų rizikos mastą, kai įmonė naudoja finansines priemones ir kai tai yra svarbu vertinant įmonės turtą, nuosavą kapitalą, įsipareigojimus, pajamas ir sąnaudas.

3. Įmonių, kurių vertybiniais popieriais prekiaujama reguliuojamoje rinkoje, be šio straipsnio 2 dalyje nustatytos informacijos, atskiroje metinio pranešimo dalyje turi būti pateikiama:

1) nuoroda į taikomą bendrovių valdymo kodeksą (kodeksus) ir kur jis (jie) viešai paskelbtas (paskelbti) ir (arba) nuoroda į viešai paskelbtą visą reikalingą informaciją apie įmonės valdymo praktiką;

2) jeigu nuo taikomo bendrovių valdymo kodekso (kodeksų) nuostatų nukrypstama ir (arba) jų nesilaikoma, – tos nuostatos ir priežastys, dėl kurių nuo jų nukrypstama ir (arba) jų nesilaikoma;

3) informacija apie rizikos mastą ir jos valdymą – apibūdinamas įvairių rūšių rizikos valdymas, jų sumažinimo priemonės ir įmonėje įdiegta vidaus kontrolės sistema;

4) informacija apie reikšmingus tiesiogiai arba netiesiogiai valdomus akcijų paketus;

5) informacija apie akcininkus, turinčius specialias kontrolės teises, ir tų teisių aprašymas;

6) informacija apie visus esamus balsavimo teisių apribojimus, tokius kaip tam tikrą balsų procentą arba skaičių turinčių asmenų balsavimo teisių apribojimus, terminus, iki kurių galima pasinaudoti balsavimo teisėmis, arba sistemas, pagal kurias vertybinių popierių suteikiamos turtinės teisės yra atskiriamos nuo vertybinių popierių turėjimo;

7) informacija apie taisykles, reglamentuojančias valdybos narių išrinkimą ir pakeitimą, taip pat įmonės įstatų pakeitimus;

- 8) informacija apie valdybos narių įgaliojimus;
- 9) informacija apie visuotinio akcininkų susirinkimo kompetenciją, akcininkų teises ir jų įgyvendinimą, jeigu ši informacija nenumatyta įstatymuose;
- 10) informacija apie valdymo, priežiūros organų ir jų komitetų sudėtį, jų ir įmonės vadovo veiklos sritis.

4. Įmonių veiklą reglamentuojančiuose įstatymuose ir kituose teisės aktuose arba įmonės įstatuose gali būti nustatyta ir daugiau metinio pranešimo sudarymo reikalavimų.

5. Labai mažos ir mažos įmonės gali nerengti metinio pranešimo, tačiau šio straipsnio 2 dalies 4, 5, 6 ir 7 punktuose nurodytą informaciją labai mažos įmonės turi pateikti po balansu, o mažos įmonės – aiškinamajame rašte.

6. Mažos ir vidutinės įmonės gali nepateikti šio straipsnio 2 dalies 2 punkte nurodytos nefinansinės informacijos.

7. Atestuotas auditorius ar audito įmonė auditoriaus išvadoje pareiškia nuomonę dėl pagal šio straipsnio 3 dalies 3, 4, 5, 6, 7 ir 8 punktus parengtos informacijos ir patikrina, kad būtų pateikta šio straipsnio 3 dalies 1, 2, 9 ir 10 punktuose nurodyta informacija.

BALTIJOS OFICIALUSIS PREKYBOS SĄRAŠAS	
Nr.	Įmonės pavadinimas
1	Apranga
2	City Service
3	Eso
4	Grigeo Grigiškės
5	Lietuvos energija
6	linas agro
7	PST
8	Pieno žvaigždės
9	Rokiškio sūris
10	Šiaulių bankas
11	Teo
12	Utenos trikotažas
13	Vilkyškių pieninė

BALTIJOS PAPILDOMASIS PREKYBOS SĄRAŠAS	
Nr.	Įmonės pavadinimas
1	Agrowill group
2	Amber grid
3	Dvarčionių keramika
4	Gubernija
5	Invalda
6	Baltic Farmavald
7	Baltic real Estate
8	INVL Technology
9	Kauno energja
10	Klaipėdos nafta
11	Linas
12	Litgrid
13	Snaigė
14	Vilniaus baldai
15	Vilniaus degtinė
16	Žemaitijos pienas

3 PRIEDAS

Nr.	ĮMONĖS PAVADINIMAS	PRAMONĖS ŠAKA	PREKYBOS SĄRAŠAS
1	Agrowill group	Plataus vartojimo prekės	Papildomas
2	Amber grid	Nafta ir dujos	Papildomas
3	Apranga	Paslaugos vartotojams	Oficialus
4	City service	Pramoniniai gaminiai	Oficialus
5	Dvarčionių keramika	Pramoniniai gaminiai	Papildomas
6	Eso	Komunalinės paslaugos	Oficialus
7	Grigeo Grigiškės	Pagrindinės medžiagos	Oficialus
8	Gubernija	Plataus vartojimo prekės	Papildomas
9	Invalda	Finansinės paslaugos	Papildomas
10	Baltic Farmland	Finansinės paslaugos	Papildomas
11	Baltic real Estate	Finansinės paslaugos	Papildomas
12	Tehnology	Technologijos	Papildomas
13	Kauno energija	Komunalinės paslaugos	Papildomas
14	Klaipėdos nafta	Pramoniai gaminiai	Papildomas
15	Lietuvos energija	Komunalinės paslaugos	Oficialus
16	Linas	Plataus vartojimo prekės	Papildomas
17	linas agro	Plataus vartojimo prekės	Oficialus
18	Litgrid	Komunalinės paslaugos	Papildomas
19	PST	Pramoniai gaminiai	Oficialus
20	Pieno žvaigždės	Plataus vartojimo prekės	Oficialus
21	Rokiškio sūris	Plataus vartojimo prekės	Oficialus
22	Šiaulių bankas	Finansinės paslaugos	Oficialus
23	Snaigė	Plataus vartojimo prekės	Papildomas
24	Teo	Telekomunikacijos	Oficialus
25	Utenos trikotažas	Plataus vartojimo prekės	Oficialus
26	Vilkyškių pieninė	Plataus vartojimo prekės	Oficialus
27	Vilniaus baldai	Plataus vartojimo prekės	Papildomas
28	Vilniaus degtinė	Plataus vartojimo prekės	Papildomas
29	Žemaitijos pienas	Plataus vartojimo prekės	Papildomas

4 PRIEDAS

Kategorija	Subkategorija	Dažniausiai pasikartojantys žodžių junginiai
	Dividendai	<...nusprendė atsisakyti dividendų išmokėjimo už 2008 m. ...>, <...informacija apie pastaruosius 5 metus mokėtus dividendus...>, <...akcininkams skirta 6,97 mln. Lt dividendų...>, <...Bendrovė kiekvienais metais moka dividendus...>, <...neturi oficialiai patvirtintos dividendų mokėjimo politikos...>, <...kasmet vienai akcijai išmokėti dividendai viršijo akcijai tenkantį konsoliduotą pelną...>, išmokama beveik maksimali pagal įstatymus galima dividendų...>
	Akcijos	<...Įstatinio kapitalo struktūra...> <...paprastosios vardinės akcijos...>, <...visos akcijos yra pilnai apmokėtos...>, <...patronuojanti įmonė...>, <...neturi supirkusi savo akcijų...>, <...Įmonių rejestre įregistruotas įstatinis kapitalas...>, <...Vienos akcijos nominali vertė...>, <...Akcininkų, turinčių specialias kontrolės teises...>, <...akcijų ir kapitalo vertinimo rodikliai...>, <...akcininkų skaičius...>, <...nuspręsta sumažinti įstatinį kapitalą...>, <...nuostolis vienai akcijai 2009 m. sudarė...>, <...nuspręsta sumažinti įstatinį kapitalą...>
	Obligacijos	<...išleistų obligacijų skaičius...>, <...obligacijų platinimo pradžia...>, <...obligacijų platinimo pabaiga...>, <...obligacijų apmokėjimo diena...>, <...vertybinių popierių perleidimo apribojimai...>, <...vertybinių popierių konvertavimas...> <...atsiskaitymai susiję su obligacijų emisijos apmokėjimu...>, <...nėra išleidusi skolos ar išvestinių vertybinių popierių, kurie būtų konvertuojami į akcijas. ...>, <...skolos ir obligacijos pateikiamos su susikaupusiomis palūkanomis...>, buvo kotiruojamos kelios banko išleistos obligacijų emisijos...>, <...išleido 75 000 vienetų konvertuojamųjų vardinių obligacijų...>
Kategorija	Subkategorija	Dažniausiai pasikartojantys žodžių junginiai
Gamybinis kapitalas	Prekės	<...mažmeninė prekyba darbužiais...>, auginamos parduoti, yra kviečiai, kvietrugiai, miežiai, rugiai bei rapsai...>, <...fermentinių sūrių, iš rūginių produktų, lieso pieno miltų gamyba ir pardavimas...>, <...pienas kefyras, rūgpienis, sviestas, varškė, sūris, grietinė, glaistyti sūreliai, desertai...>, <...grupės asortimentas – net 13 tipų 56 skirtingų pavadinimų sūrių, o taip pat 13 pavadinimų sviesto ir sviesto mišinių, 5 pavadinimų grietinės bei 17 pavadinimų varškės produktų ...>, <...popieriaus produkcija, kurią sudaro: produktai buičiai (tualetinis popierius, popieriniai rankšluosčiai, popierinės servetėlės) ir produktai verslui (tualetinis popierius, popieriniai rankšluosčiai)...>
	Medžiagos	<...pagrindinių žaliavų ir kitų gamybai reikalingų trūkumo...>, <...kilo žaliavų, medžiagų, paslaugų ir energetinių resursų kainos...>, <...žaliavos pabrango...>, <...stabilizatoriai ir kitos sintetinės medžiagos nenaudojamos...>, <...Įmonės pagrindinių žaliavų, medžiagų ir detalių tiekėjai pagal šalis ...>

	Įrankiai ir įrengimai	<...modernizuotas banderolių klijavimo įrenginys...>, <...Sumontuotas ir įdiegtas kamščių orientorius...>, <...sumontuotas lipnių etikečių klijavimo įrenginys...>, <...įdiegtos dvi naujos banderolių klijavimo stotys...>, <...etikečių klijavimo įrenginio modernizavimas...>, <...sumontuotas naujas buteliu skalavimo įrenginys...>, <...naujos popieriaus perdirbimo linijos įrengimas, vandens paruošimo baro pertvarka, medienos plaušų plokščių pjaustymo linijos modernizavimas...>
Kategorija	Subkategorija	Dažniausiai pasikartojantys žodžių junginiai
Intelektinis kapitalas	Licencijos ir patentai	<...neturi jokių esminių patentų ir licencijų...>, <...licencijuojamą veiklą vykdo pagal turimas atitinkamas licencijas...>, <...Bendrovės veikla nepriklauso nuo patentų ir licencijų...>, <...įmonė gavo Eksporto į Europos Sąjungą licenciją...>
	Vadybos standartai	<...neturi jokių esminių patentų ir licencijų...>, <...vadybos standartas...>
Kategorija	Subkategorija	Dažniausiai pasikartojantys žodžių junginiai
Žmogiškasis kapitalas	Darbo užmokestis	<...labiausiai augo darbo užmokesčio...>, <vidutinis mėnesinis atlyginimas...>, <...vidutinis darbuotojų atlyginimas pagal kategorijas...>, <...vidutinis darbo užmokestis Grupės įmonėse padidėjo...>, <...konkurencingus atlyginimus...>, <...vėluojama atsiskaityti...>, <...arbo užmokestis susideda iš pastoviosios atlyginimo dalies, kintamosios atlyginimo dalies, priemonių ir priedų...>, <...lėšos skirtos sumokėti už darbą...>, <...apmokama už viršvalandžius, darbą nakties metu, poilsio ir švenčių dienomis, už darbą nepriimtinos rizikos sąlygomis...>, <...informacija apie emitento vadovams per 2009 m. priskaičiuotus atlyginimus...>
	Mokymai	<...rūpinamasi darbuotojų kvalifikacija...>, <...Periodiškai atestuojami padalinių vadovai bei darbuotojai...>, <...nuolat atliekami mokymai ir pratybos...>, <...mokymai įmonėje vykdomi keturiomis kryptimis...>, galimybe kompetencijas ir įgūdžius tobulinti vidiniuose ir išoriniuose seminaruose...>, <...ugdamos darbuotojų profesinės žinios ir paslaugų pardavimo potencialas...>, <...pradėta trečioji svarbiausių darbuotojų rezervo ugdymo programa – „Verslo lyderių ugdymas“...>, <...daug dėmesio buvo skiriama profesinių bei socialinių kompetencijų plėtrai...>, <...dalyvavo per 3000 TEO įmonių grupės darbuotojų...>, <...darbuotojų mokymui skirta 83 tūkst. Lt. ...>, <...apmokymuose dalyvavo 20 % bendrovės darbuotojų...>, <...skatinami ne tik išoriniai, bet ir vidiniai mokymai...>, <...gamybos darbininkai turi reikiamą kvalifikaciją atliekamam darbui, arba, pagal patvirtintas programas, apmokomi ir suteikiama reikiama kvalifikacija...>

	Darbuotojų kaita	<...grupės darbuotojų skaičius padidėjo nuo 750 iki 916 darbuotojų...>, <...darbuotojų skaičius nežymiai padidėjo dėl išplėsto veiklos...>, <...darbuotojų skaičius 577, lyginant su 540 darbuotojų...>, <...vidutinis darbuotojų skaičius...>, <...Grupės ir Įmonės vidutinis darbuotojų skaičius padidėjo...>, <...pagrindinė darbuotojų skaičiaus didėjimo priežastis...>, <...didelė kadru kaita...>, <...sumažintas darbuotojų skaičius...>, <...išėjo iš darbo turintys patirtį...>, <...darbuotojai l 2006-2008 m. pagal personalo grupes...>, <...dėl gaminamos produkcijos paklausos pokyčių sumažėjo 17 proc. darbuotojų skaičius...>
	Darbuotojai	<...suformuota stipri specialistų komanda...>, <...dirbančių tarptautinių specialistų...>, <...Kolektyvine sutartis bendrovėje nesudaryta...>, <...išsilavinimas...>, <...vadovaujančių darbuotojų ir specialistų išsilavinimas, kvalifikacija ir kompetencija atitinka keliamus reikalavimus...>, <...darbuotojų pareigos numatytos jų pareiginiuose nuostatuose...>, <...dauguma darbininkų turi ilgametę darbo patirtį...>, <... siekia būti bendrove, kurioje gerbiamos kiekvieno darbuotojo teisės, poreikiai ir indelis i bendrovės veikla....>, <...darbuotoju teises ir pareigos aiškiai apibrėžtos pagrindiniuose vidaus dokumentuose....>, <... yra įsipareigoję neatskleisti konfidencialios informacijos....>, <...Kolektyvinė sutartis bendrovėje nesudaryta...>, <...sudarytas profsąjungos komitetas...>
Kategorija	Subkategorija	Dažniausiai pasikartojantys žodžių junginiai
Aplinkos kapitalas	Tiesioginis poveikis gamtai	<...atmosferos tarša – organinio kuro deginimas, vandens tarša...>, <...užsiima gamybine veikla, kurios metu išsiskiria aplinkai kenksmingų cheminių medžiagų...>, <...susidariusios atliekos ir nuotekos yra valomos įmonės valymo įrenginiuose...>, <.....pagrindiniai gamybinių teršalų šaltiniai yra garo gamybos katilinė (teršalai – anglies ir azoto oksidai) bei dulkės susidaranti salyklo iškrovimo metu...>, <...teršalų kiekiai atitinkamai yra: anglies ir azoto oksidai - 13,5t/metus ir dulkės (kietos dalelės) - . 26,5t/metus...>, <...susidaro nutekamųjų vandenų taršos viršijimo normos...>
	Išteklių tausojimas	<...siekia taupiai naudoti gamtos išteklius...>, <...užtikrinti minimalų išteklių vartojimą, atliekų generavimą...>, <...efektyviai naudojant ir taupant žaliavas, energetinius išteklius ...>, <...turi platų antrinių žaliavų surinkimo tinklą ir vykdo atliekų rūšiavimą ...>, <...energijos tausojimo skatinimas – viena iš mūsų veiklos krypčių ...>,

	Taršos mažinimas ir prevencija	<...aplinkosaugos politika-siekti mažinti neigiamą poveikį aplinkai...>, <...įgyvendinti taršos prevencijos priemonės...>, <...ISO 1400 aplinkosaugos vadybos sistema...>, <...išduotas Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimas....>, <...vykdo penkias aplinkos stebėjimo programas....>, <...aplinkosaugos rodikliai...>, <... <..įsigyta 20 naujų transporto priemonių atitinkančių Euro4 ar 5 standartus...>, <... vietoje plastikinių įpakavimo medžiagų naudoja popierines...>, <...turi platų antrinių žaliavų surinkimo tinklą ir vykdo atliekų rūšiavimą ...>, <...nėra savanoriškai įdiegusi jokių aplinkosaugos, kokybės bei vadybos standartų...>, <...<...vadovaujasi Helsinkio komisijos (HELCOM) reikalavimais ir Helsinkio konvencijoje išdėstytais gamtosauginiais apribojimais degimo produkto išmetimams...>,>
Kategorija	Subkategorija	Dažniausiai pasikartojantys žodžių junginiai
Socialinis kapitalas	Poveikis visuomenei	<...veikla reikšminga daugeliui Kauno regiono gyventojų ir įmonių...>, <...toliau skatino savanorystę Lietuvoje...>, <...ateities lyderių ugdymas...>, <...socialinio bendradarbiavimo skatinimas...>, <...organizavo neatlygintinos kraujo donorystės akcijas...>, <...savanoriškai įsiregistravo i kaulų čiulpų donorų duomenų banką...>, <...prisijungė prie visoje Europoje vykdytos socialinės akcijos „Nerūkantis europietis“....>
	Poveikis bendruomenei	<...remiame piliečių bendruomenes ir jų iniciatyvas, visomis išgalėmis gerindami gyvenimo kokybę. ...>
	Visuomenės rėmimas	<...aktyviai remiame ir inicijuojame įvairius socialinius bei edukacinius projektus>, <... yra Maltos ordino rėmėjas>, <...Bendrovė su labdaros ir paramos fondu „Maisto bankas“ sudarė ilgalaikio bendradarbiavimo sutartį>

5 PRIEDAS

Emitentai	Metai	Finansinis kapitalas	Gamybinis kapitalas	Intelektinis kapitalas	Žmogiškasis kapitalas	Aplinkos kapitalas	Socialinis kapitalas
Invalda	2008	14	-	1	9	2	3
	2009	17	-	1	16	7	-
	2013	20	-	1	21	8	2
	2014	11	-	1	16	8	12
Šiaulių bankas	2008	18	-	-	10	-	-
	2009	18	-	-	14	-	7
	2013	21	-	-	21	-	19
	2014	21	-	-	29	-	17
Kauno energija	2008	13	3	2	15	8	2
	2009	11	3	-	4	5	1
	2013	14	14	1	18	11	2
	2014	13	14	1	14	11	2
Grigeo Grigiškės	2008	14	10	2	11	5	-
	2009	13	9	-	17	3	-
	2013	11	10	1	10	9	-
	2014	12	10	1	10	9	-
Apranga	2008	8	1	--	10	-	-
	2009	6	1	-	3	3	-
	2013	14	1	-	7	2	-
	2014	14	1	1	7	2	-
Agrowill group	2008	16	11	2	4	-	-
	2009	10	9	2	4	-	-
	2013	9	4	-	7	-	1
	2014	3	2	-	5	-	1
Gubernija	2008	8	7	-	7	-	-
	2009	8	9	-	11	6	-
	2013	12	6	-	7	6	2
	2014	7	5	-	2	7	2
Pieno žvaigždės	2008	12	4	-	8	-	-
	2009	12	3	-	10	-	-
	2013	8	4	1	7	4	-
	2014	8	4	1	7	2	-
Rokiškio sūris	2008	13	4	1	7	8	-
	2009	11	6	1	6	8	-
	2013	9	4	1	12	10	-
	2014	11	4	1	15	3	-
Snaigė	2008	18	11	1	5	13	-
	2009	19	14	1	7	9	-
	2013	12	10	1	6	6	-
	2014	14	7	1	7	5	2
Utenos trikotažas	2008	7	2	1	7	3	-
	2009	6	2	1	3	-	-
	2013	15	4	1	7	4	-
	2014	15	4	-	7	4	-
Vilkyškių pieninė	2008	14	16	2	6	1	-
	2009	13	20	2	3	-	-
	2013	11	15	2	3	4	-
	2014	8	11	1	3	7	4
Vilniaus baldai	2008	9	6	1	12	3	-
	2009	9	3	1	12	5	-

	2013	11	6	1	16	4	-
	2014	10	5	1	15	4	-
Vilniaus degtinė	2008	7	24	-	10	1	-
	2009	8	14	1	8	3	-
	2013	8	5	1	12	4	-
	2014	9	5	1	11	5	-
Žemaitijos pienas	2008	4	6	-	3	5	-
	2009	7	7	-	6	-	5
	2013	9	7	4	13	7	-
	2014	8	8	5	13	7	-
Klaipėdos nafta	2008	7	6	-	11	3	-
	2009	6	8	-	13	2	-
	2013	8	9	1	31	14	5
	2014	13	6	1	26	7	9
PST	2008	6	-	2	5	-	-
	2009	3	-	2	7	2	-
	2013	8	-	2	11	3	1
	2014	8	-	2	9	3	1
City service	2008	9	-	-	15	7	16
	2009	3	-	1	21	9	9
	2013	14	-	1	12	9	-
	2014	13	-	1	8	-	-
Dvarčionių keramika	2008	6	7	2	13	5	-
	2009	6	5	5	14	5	-
	2013	5	1	2	9	5	-
	2014	7	-	2	9	6	-
Teo	2008	13	-	-	12	-	16
	2009	11	-	-	1	7	3
	2013	7	-	-	8	2	-
	2014	7	-	-	8	2	-

6 PRIEDAS

Kapitalo kategorija	Žodžių junginių skaičius	Žodžių junginiai pagal subkategorijas
Finansinis	851	Dividendai, akcijos, obligacijos
Gamybinis	417	Prekės, žaliavos, įrankiai ir įrengimai
Intelektinis	75	Licencijos, vadybos standartai
Žmogiškasis	819	Mokymai, darbo užmokestis, kaita, darbuotojai
Aplinkos	342	Poveikis gamtai, tausojimas, taršos prevencija
Socialinis	139	Poveikis visuomenei, bendruomenei, rėmimas
Iš viso:	2643	